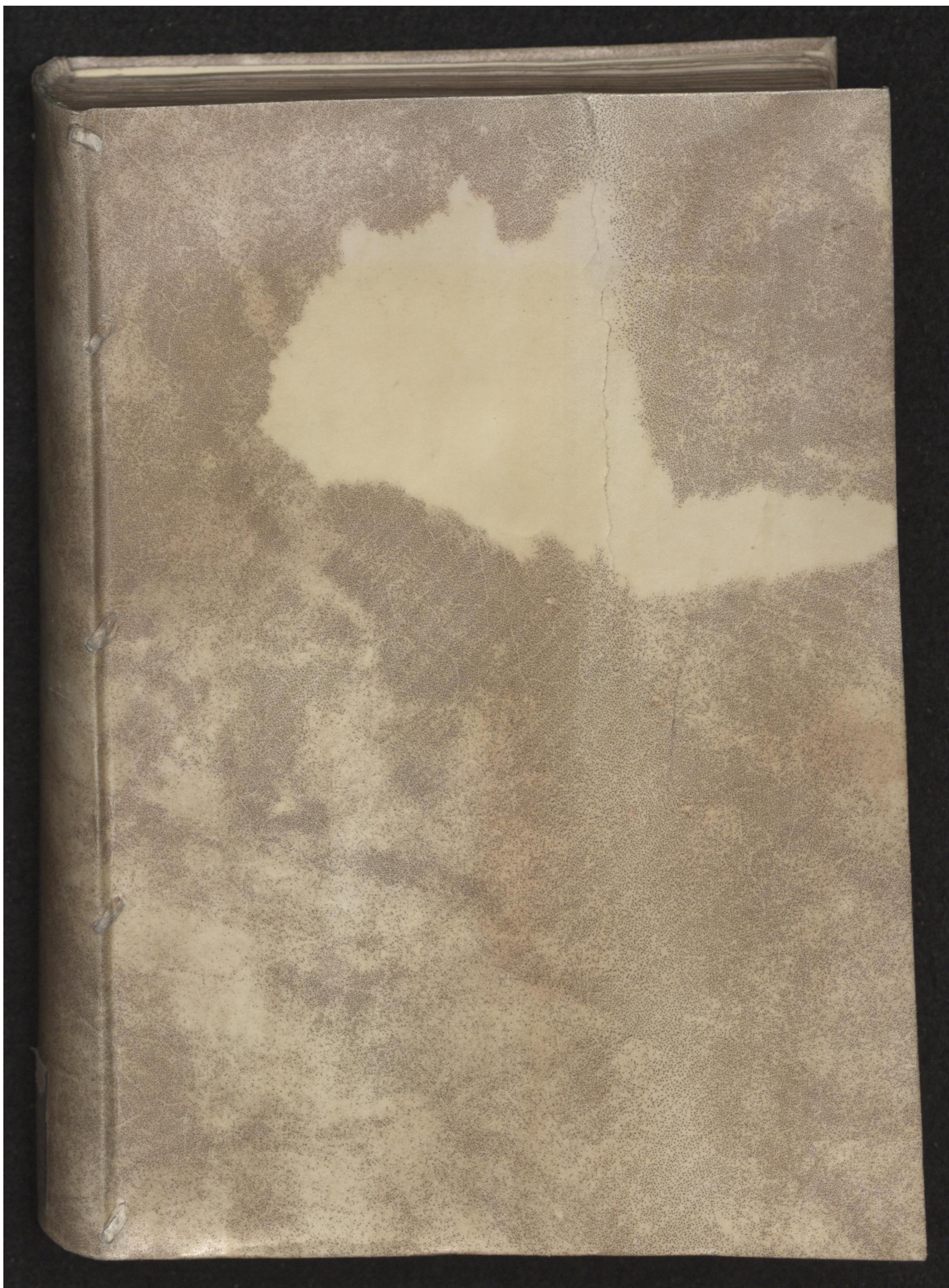

1
6
235

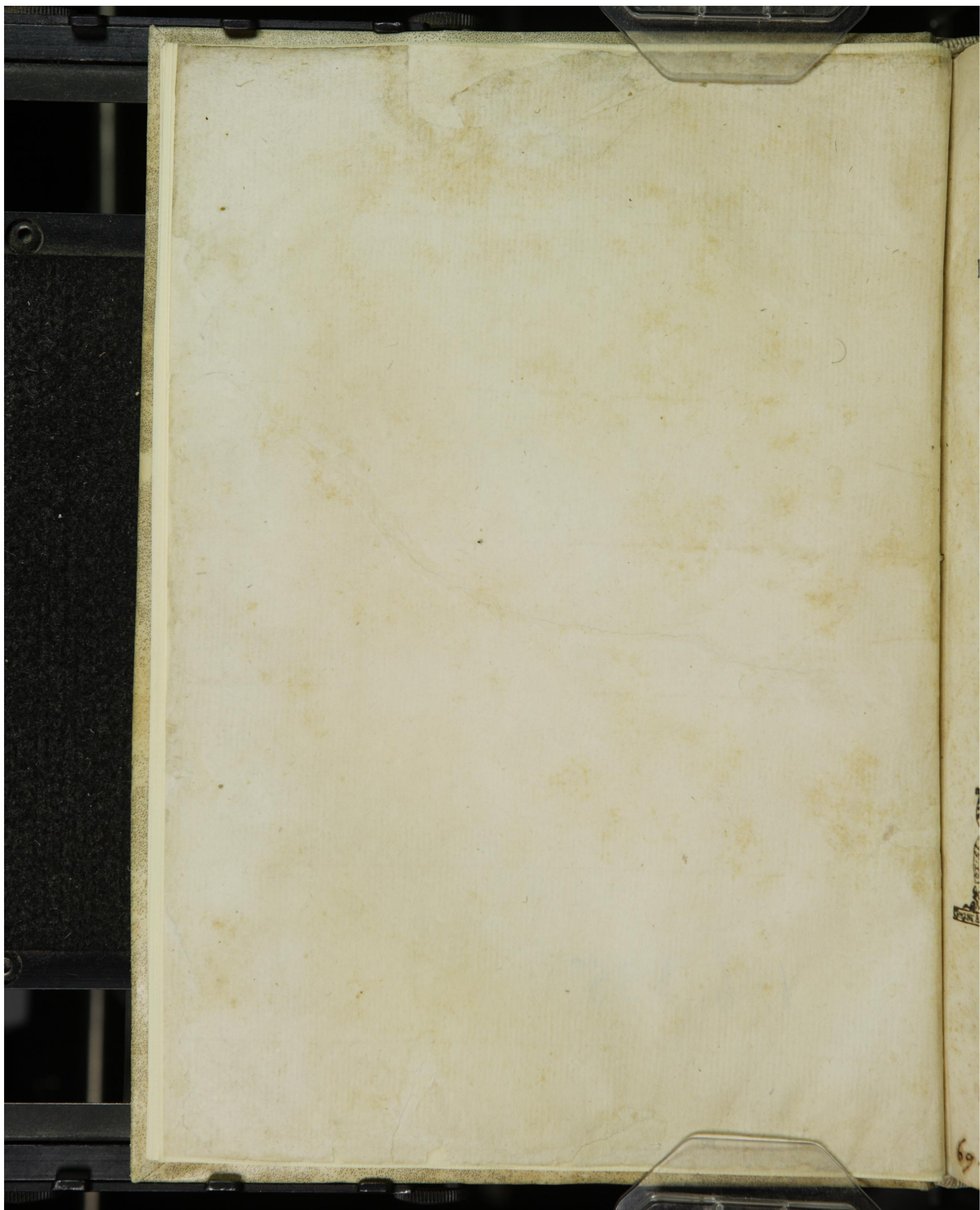

XXXI

Navarra

1578

COMMENTARIVS
DE DATIS ET PROMISSIS
PRO IVSTITIA VEL GRATIA OBTINEND. IN EXTRAVAG.

AB IPSO, S.D.N. GREGOR. XIII. qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII. ea de re olim ædita.

Ad ſapientiſsimas, eaſdemq; fortiſsimas Diuas Virgines, & Martyres, Luciam Syracuſanam, & Catharinam Alexandrinam.

Authore Martino ab Azpilcueta Doctore Nauarro.

NIL

VLTRA

J.B

CVM LICENTIA SVPERIORVM.

ROMÆ,

Apud Ioſephum de Angelis. M D LXXV.

19

69.

Insignis forma, doctrina insignior vnus,
At superat summi cultus vtrumque Dei.

Doctor Martinus ab Azpilcueta Nauarrus.

GREGORIVS PAPA XIII.

MOTV *proprio &c. Dilecto filio* Martino *ab Azpilcueta Doctori Nauarro, Cathedræ primæ functionis sacrorum Canonum inclitæ Vniuersitatis Conymbricensis iampridem rude donato, in Ro. Cur. nostris, sacræq; nostræ in foro conscientiæ Pœnitentiariæ obsequijs residenti. Nuper a fœ. re. Pio Papa V. prædecess. nostro, emanarunt litteræ tenoris sequentis. Dilecto filio, Martino ab Azpilcueta,* Decretorum *Doctori, Pius PP. V.* Dilecte *fili, salutem & Apstolicam Ben. &c. Dudum fœ. rec. Paulo PP. III. prędecessore nostro, emanarunt litteræ tenoris subsequentis; Dilecto filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris Canonici in vniuersitate studij Conymbricen. actu regenti.* Paulus *PP. III. Dilecto filio salutem & apost. ben. &c. Cum (sicut nobis exponi fecisti)* vt *alijs iuxta traditum tibi a* Deo *talentum, prodeße posses; nonnullas lecturas super uoluminibus Decreti, & Decretalium, non sine maximis laboribus & vigilijs ad laudem diuini nominis, cuius ope litterariæ rei, & Christianæ Reip. consuluisse & profecisse credis, scribendo composueris & compilaueris; easq; de proximo, tuis proprijs expensis, in lucẽ edere & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, vt tibi, quod lecturæ huiusmodi absq; tuo consensu imprimi non possint, vt tuarum vigiliarum effectu læteris, concedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos, volẽtes te specialis gratiæ fauore prosequi; huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi quod ad septennium a die quo tu lecturas prædictas imprimi feceris, computandum; nullus alius per vniuersum orbem* Christianum *constitutus, lecturas ipsas, vel earum aliquã partem imprimere aut imprimi facere: vel impressas in sua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono, vel alias donare possit; authoritate Apostolica, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus. Districtius inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, eo ipso si contra factum fuerit incurrenda, omnibus & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis etiam Apostolica authoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem constitutis; ne lecturas huiusmodi vel earum aliquam partem, absque tuo expresso consensu & licentia septennio prædicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi facere, aut vendere seu donare præsumant. Non obstant. constitutionib. & ordinationib. Apostolicis, ac quarumcunque Prouinciarum, & locorum statutis & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: nec non priuilegijs, indultis et litteris Apostolicis quibusuis Prouincijs, & illarum personis ac uniuersitatibus & collegijs, etiam per nos, &* Sedem *Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatorijs, uel alias quomodolibet concessis, confirmatis & etiam iteratis uicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de uerbo ad uerbum; non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quæuis alia expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret: tenores huiusmodi, ac si de uerbo ad uerbum insererentur, præsentibus pro expressis, & de uerbo*

ad uerbum insertis habẽtes; illis alias in suo robore permansuris, hac uice duntaxat, specialiter & expreße derogamus: cæterisque contrarijs quibuscunq; Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die viij. Ian. M. D. XLIII. *Pontificatus nostri Anno nono. L. de Torres. Et deinde. Cum, sicut nobis nuper exponi fecisti: tu, qui (sicut asseris) rogeris a multis, ut opera tua tam prius edita, quã nondũ edita, quæ super iure Pontificio, & super pertinẽtibus ad declarationẽ illius habes cõposita, typis excudi faceres; idque facere proponas (uita comite, & Deo iuuante) impensis tuis, & te præsente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter supplicari fecisti, ut in præmissis oportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplioris gratiæ fauore prosequi uolentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica authoritate tenore præsentium, Declaramus intentionem Nostram, esse ut dicti Pauli Pædecessoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in alijs Commentarijs, libris, & tractatibus, quæ tu edideris super eis quæ pertinent ad præfati Iuris Pontificij declarationẽ. Non obstantibus omnibus supradictis, quæ idem Paulus prædecessor in dictis præinsertis litteris uoluit non obstare. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die xviij. Maij. M. D. LXXI. Pontificatus nostri Anno Sexto. P. Tarus B. De Castro. Nos eundem Martinum specialibus fauoribus & gratijs prosequi uolentes, statuimus, prædictoq; Martino concedimus Motu simili, & ex certa nostra scientia litteras fœl. rec. Pauli III. & Pij V. prędecessorum nostrorum præinsertas, locum habere, & se extendi in his quæ de lecturis & alijs loquuntur in quibuscunq; Commentarijs & tractatibus quæ idem Martinus ediderit super prædicti iuris Põtificij declaratione & interpretatione, & præsertim super* MANVALI CONFESSARIORVM *ab eo prius lingua Hispanica edito, nunc recognito, aucto, Latinitateq; donato, nõ obstantibus omnibus, quæ prædicti prædecessores uoluerunt nõ obstare: præsentisq; nostri Motus proprij solam signaturam sufficere, & ubiq; fidem facere in iudicio & extra, regula contraria non obstan. uolumus & mandamus. Et insuper quia difficile foret præsentẽ nostrum Motum proprium ad quæcunque loca deferri: uolumus, & apostolica authoritate decernimus, ipsius transumptis, uel exemplis, etiam in eisdem libris, lecturis, Commentarijs, Manuali, & alijs operibus huiusmodi impressis, plenam & eandem prorsus fidem ubiq; in iudicio & extra adhiberi, quę præsenti originali adhiberetur.*

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum Non. Nouemb. Anno I.

AD SAPIENTISSIMAS,

eaſdemque fortiſſimas Virgines, & Marty-
res Chriſti glorioſiſſimas,

DIVAM LVCIAM SYRACVSANAM, & Diuam Catharinam Alexandrinam.

VI octogeſimum primum peregrinationis meæ laborioſæ agens annum (qui à nato veſtro & omnium Domino eſt 1574.) ante paucos dies auſus fui; pauper munuſculum de paupere vena, ditiſſimæ, eidemque Diuûm omnium Reginæ præpotentiſſimæ, virgini matri Mariæ, offerre: Nunc clauſo eo die huius menſis 13. uobis, eius cum primis ſigniferis, audeo, licet verecundus, dedicare hoc aliud humilius ſed & literarium, de eadem humili officina, in vnius veſtrûm feſto inceptum, & in alterius finitum: Vobis, inquam, natalibus clariſſimis ortis, quarum tu quidem antiquior Lucia Syracuſis, es ſoboles generoſa parentum, & Syracuſiæ celeberrima gloria gentis: Tu uerò Catharina Coſtis, Regia progenies Alexandrinæ Regiæ decus rariſſimum, & ingens: Vobis nutritis ſuperbas inter opes, in delitiis, in murice & auro Natis, quarum utraque maritales perueniens ad annos, Exuit exemplò ſtudium leuis omne iuuentæ, pro inuen-

toque

toque Euangelico thesauro, omnia, opes, voluptates, & splendida coniugia vendidit, & dedit, dumque gestit fragilem domare corporis sexum, domuit cruentum corpore seclum, Altera Paschasio, altera Maxentio triumphato: gessit victricia bella tyranno: Vobis igitur multis nominibus sublimibus, audeo humilem hanc opellam offerre, simul obnixe supplicare, vt vestro patrocinio eadem Cœlorum Regina, ea quæ ipsam rogaui, impetrare digne tur, nempe, vt professione, ætateque mea præmonente, terrena oblitus, memor nouissimorum, in dies magis ac magis cœlestia meminerim: Deinde tu quidem Lucia; vt mihi olim in hanc miserã lucem prodeunti Lucina fuisti, nõñullamq; mentis, & amplam corporis lucem hactenus procurasti, ita maiorem mentis, & nonnullam corporis, dum vita manebit, duraturam procures: Tu vero Catharina studiis Academiisque Prælata piis, Nauarrorum in præliis ineundis symbolum & patrona singularis, vt, quæ hactenus huic Nauarro clienti tuo in literarum studiis plus quàm pro meritis fauisti, in finem vsque faueas, quò te imitatus, falsis falsorumque Authore triumphatis, vera victor referat ad verum θεάνθροπον Christum sponsum vtriusque vestrûm æternum, qui vt vos amplissimis suorum regnorum sedibus donauit, ita me vestris, vestræque, omniumq; Diuorũ Reginæ precibus et meritis, angulo quopiam illorum donet.

Amen.

Romæ die 20. Decemb. anno 1574.

Christiano eidemque candido lectori.

ER tuam in Deũ proximumq; charitatem, perque istius animi tui candorem, etiam atque etiam obsecro te Christiane idemque candide lector, ne te offendat præmissa, quæ opellam hanc tantis Diuis dicamus, nuncupatio, bonique consulas, quod, quemadmodum paulo ante tres, in tres Canones de Voto paupertatis et Religione, commetarios, præpotentissimæ omnium Diuorum, Diuarumque Reginæ Mariæ matri dicauimus: Ita nunc Commentarium hunc præcellentibus Diuis Luciæ & Catharinæ cum primis eius signiferis dicemus. Tum, quod recentiores quosdam egregiè pios & eruditos, & valde senes imitati, hoc facimus, eo animo, vt, sicut eorum exemplum meam mentem ad cœlestia desideria non parum erexit, Ita & nostra illorum imitatio, animum tuum iam eisdem affectum magis afficiat: & quod eædem causæ nempè senectus, & ob eam iam imminens è vita mortali exitus, & magnæ opis ad rationem de tam longa vita reddendam necessitas (quæ me ad illos tantæ Reginæ dicãdos allexerũt) ad dicandum

dum hunc clarissimis eius antesignanis induxerunt: Tum, quod maximè optem esse tibi vel tantilla occasio, vt tantarum heroum, suæque Reginæ, de tuo nunquam labatur pectore vultus, qui nostro iam ab adolescentia heroico suarum vitarum Egregij poetæ Mantuani carmine, infixus (quæ benignitas fuit Christi earum Ducis benignissimi) non semel magna fuit animi recreatio, consolatio, & aduersus inimici communis insidias fortitudo & munimen: Tum, quod expediat, vt in hac fictili ætate, alijs Diuorum inuocationem temerariè & impudenter delirando minuere conantibus, alij contra prudenter & reuerenter lirando eam augere conemur: Tum denique, vt monimenta earum, quæ in Hesperia Occidua cœperam, & conceperam, quæque vereor ne in hac Orientis, præter spem tamdiu remoratus, morte præueniente, perficere queam, dictis saltem, aliqua ex parte pensem: ad gloriam D. N. Ihesu Christi, qui nos semper, viuentes & morientes, in sua, quæ maximum donorum eius est, gratia gratum faciente, perseuerare donet. Amen. Romæ, Die 20. Decemb. ann. 1574.

DE DATIS ET PROMISSIS pro iustitia vel gratia obtinendis in Extrauagan.

AB IPSO, S. D. N. GREGOR. XIII. qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII. ea de re olim ædita.

Ad sapientissimas easdemq; fortissimas Diuas Virgines & Martyres, Luciam Syracusanam, & Catharinam Alexandrinam.

Authore Martino ab Azpilcuetã Doctore Nauarro.

SVMMARIVM.

Sancta Catharina studiosorũ patrona clarissima nu.1.
Bullæ Innouationis extrauag. Bonif. VIII. tenor nu.1.

INTERROGATVS à multis multa, super extrauag. quæ incipit. Ab ipso, S. D. N. Gregorii XIII. ædita octaua huius mensis Nouembris 1574. qua innouauit extrauag. bo. me. Bonif. VIII. (Quæ est prima impressarum tit. de sent. excom.) Constitui in eam comminisci vberius &, ni fallor

1 utilius, quàm Illuſtriſſimus quondam idemque eruditiſſimus Cardinalis Io. Mon. commentus fuit in prædictam extrauag. Bonif. innouatam, quò ſecurius & plenius ſatisfacerem ea interrogantibus, ſimul Confeſſarios (quos tanquam miniſtros Eccleſiæ Chriſtianæ cum primis utiles & neceſſarios ueneror) adiuuarem in IESV CHRISTO D. N. cuius diuinam opem imploro; ſperans eam precibus & meritis Virginis & martyris Beatiſſimæ eiuſdemq. fortiſſimæ, ac ſapientiſſimæ, literarumque ſtudioſorum patronæ clariſſimæ (cui dies hic ſacer eſt) Catharinæ, ferendam; ſubiiciens omnia quæcunque dixero, eiuſdem S. D. N. (quæ ſumma eſt) cenſuræ, imò et cuiuſcunque alius, quod ſanius fuerit, iudicio, Bulla Innouationis prædictæ quæ ſequitur, lectori prius ob oculos propoſita, cuius hic eſt tenor.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

AB IPSO Pontificatus nostri principio quam maximè possumus enitimur atque contendimus; vt domus & curia nostra à sordibus expurgetur. Cui rei salubri consilio incumbẽs fœl. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicauit et anathematizauit omnes Clericos, Religiosos, et Laicos vtriusque sexus, siue familiares Curiæ, siue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent; seu quid paruum uel magnum promitterent; uel promissionem reciperent; aut ex pacto uel promissione occulta vel manifesta, siue sub uerbis generalibus et plenè non expressis, siue specialibus et apertè expressis facta, quicquam darent aut reciperent pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio, in causis uel iudiciis, seu aliàs per literas apostolicas, et quibuscunque aliis modis apud sedem apostolicam obtinenda: et eã sententiam ad promittentes et acceptantes, dantesque et recipientes duxit extendendam. Illos etiam qui sibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa esse scirẽt, uel alicui per quem ad se fideliter referretur, simili uoluit sententiæ subiacere. Ac decreuit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam, absque speciali mandato suo absolutionis beneficium valeret obtinere nisi in mortis articulo constitutus: Sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset

pauperibus quantum ille dedisset, uel etiam recepisset. Iustitiæ uerò, siue gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius prosus essent roboris uel momenti: & scienter illis utentes simili sententia innodauit: ac reseruans sibi absolutionem eorum cum prædictis ad pœnas similes in omnibus obligauit. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, ut plerique cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adnixi huiusmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpissimè nundinentur. Alii alios, quos gratia præstare arbitrantur, donis pollicitationibusque ambiant. Quidam etiam se talium operam atque industriam pretio & muneribus quæsisse affingant. Quæ cum pessima sint; & Curiæ prædictæ existimationem grauissimè offendāt; in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Constitutionem prędictā cum suis censuris & pœnis omnibus innouamus: easdemq. omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum quæ adscripsimus, dantesque illis & aliis supradictis auxilium, consilium, uel fauorem. Quinetiam eos omnes omni beneficio, & officio ecclesiastico & sæculari, siue temporali siue perpetuo, ipso iure priuamus, ac priuatos esse declaramus: & præterea infamiæ subiectos perpetuo ac inhabiles ad illa & alia esse uolumus. A quibus etiam, prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris sint exemplo. Illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicesque, ac fautores, & socios retexerint; impunitas concedatur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Nonis Nouembris, Pontificatus nostri, Anno Tertio.

SVM-

SVMMARIVM.

Excommunicantur omnes, qui aliquam iſtarum 16. actionum agunt pro iuſtitia uel gratia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam, & ſcientes, & non reuelantes intra triduum eas, et utentes per eas obtentis, Abſolutione Papæ reſeruata, & omnia per eas obtenta ſunt inualida, et perdunt ipſo iure ſua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea & quælibet alia fiunt. num. 2.

Extrauagans Bonif. hic innouata à quo fuit olim reuocata. num. 2.

2 Primum igitur præſuppono quòd extrauag. Bonif. VIII. per hanc innouata, eſt prima tit. de ſenten. excommunicationis inter extrauag. communes, citata à Io. And. in c. Nemo de ſimon. & ornata gloſ. prædicti Io. Mon. qui ait eam inuentam in prouinciali Cancellariæ, publicatam fuiſſe à Bonif. VIII. in Audientia, cum quidam eius ſcriptor diceretur in eam incidiſſe.

Secundo, quòd illa fuit reuocata per Clem. V. Authore palud. in 4. diſt. 18. q. 3. col. pen. & Angel. uerbo excommunicatio quinto caſ. 25. Sylueſt. uerbo excommunicatio 7. caſ. 46. & Caiet. poſt caſ. 81.

His præſuppoſitis, diuido illam in tres partes principales, quarum prima, continet aptum & breue exordiũ. Secunda ibi (cui) refert prædictam extrauag. Bonif. VIII. Poſtrema uerò ibi (quæ cum &c.) eam innouat, extendit, & nouis pœnis roborat. Secunda uerò pars diuiditur in quinque

que ſecundum Io. Mon. ubi ſuprà. Prima, excommunicat contentos in ea. Secunda ibi (& eam) extendit uno modo. Tertia ibi (illos) alio modo. Quarta ibi (ac decreuit) reſeruat ſibi abſolutionem. Quinta ibi (ſed nec quiſquam) iubet accepta reſtitui.

Et habet in ſumma: Excommunicationem incurrere eos, qui pro iuſtitia uel gratia obtinenda apud ſedem Apoſtolicam, promitttunt, dant, uel accipiunt aliquid, imò & ſcientes non reuelantes intra triduum, quin etiam utentes ſic obtentis, & auxilium, conſilium, uel fauorem in id præſtantes, nec ab alio quàm à Papa poſſe abſolui, & omnia obtenta eſſe inualida, et omnes perdere ipſo iure ſua beneficia et officia, et infames, ac inhabiles ad ea et quælibet alia fieri.

SVMMARIVM.

Extrauagans hæc, eſt quadantenus magis propriè conſtitutio, quàm regulæ Cancellariæ. num. 3.

Ordinem ergo literæ ſecutus.

3 Primo Noto ex illis uerbis inſcriptionis [Ad perpetuã rei memoriã] eſſe uerũ id quod dixit prædictus Io. Mon. de prædicta extrau. ſuper uerbo (Anathematizamus) ſcilicet illam, et conſequenter hanc, eſſe uerã conſtitutionem, quòd colligitur tum ex prædicto uerbo (perpetuam) quòd eſt ſignum conſtitutionis, ut innuunt Panor. et Præpoſ. in c. Non debet de conſang. Tum efficacius, ex illis uerbis ſecundæ partis [conſtitutionem prædictam] eſſe inquam conſtitutionem et non qualem qualem, ſed perpetuam, et ita differentem à conſtitutionibus,

bus, quæ appellantur regulæ Cancellariæ, quæ ſolùm durant tempore quo earum Author uiuit, ut gloſſator antiquus earum colligit ex illis uerbis procœmii earum [ſuo tempore duraturas] pag. 6. et Domin. in c. Duobus, de Reſcript. lib. ſexto, et alii alibi.

SVMMARIVM.

Cauſa cur Curiæ aliquot floreſcant, eſt cura Regentum, ſe ſuoſque purgantium. num. 4.

Greg. xiij. digniſsimus, qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.

Cardinalium Collegium præſens, omnium, quæ à multis ſæculis ſe præceſſerunt, neuis purgatiſsimum, & pietate, prudentia, iuſtitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatiſsimum. num. 4.

Vrbs, aliarum orbis urbiũ nunc reformatiſsima. nu. 4.

Exempla regentum & maiorum, recti & minores imitantur. num. 4.

4 II. Not. ex illis uerbis [enitimur etc.] cauſam cur multæ principum, tam Eccleſiaſticorum, quàm ſecularium, Curiæ, vrbes, et regna floreſcant. Innuit enim hæc extrauag. eſſe eorum in ſeſe, & illis à prauis moribus purgandis, ſtudium & diligentiã, ſicut lex 3. ff. de off. præſ. ſignificat cauſam purgandi prouinciam malis hominibus, eſſe curam & diligentiam præſidis eas ab illis purgandi. Quò factum eſt (quia ei rei magnoperè incubuerunt ut audio, bo. me. Paulus Quartus, & Pius Quartus, & me cernente fœl. record. Pius Quintus, & nũc incumbit S. D. N.

Greg. XIII. dignus qui primis omnium, qui ſacroſanctā ſedem Apoſtolicam à Greg. primo in hunc uſq; diem rexere, annumeretur, adiuuante in id eum ſtrenuè Illuſtriſſimo ſacroſanctoque ſuorum Cardinalium Collegio, omnium, quæ à multis ſæculis ſe præceſſerunt, collegiorum neuis purgatiſſimo, pietate, prudentia, iuſtitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatiſſimo) vt urbs, quę ante illos non ſatis benè audiebat, nunc omnium, quas mihi licuit uidere in Hiſpania, Gallia, & Italia, reformatiſſima cernatur; Tam uerum eſt illud Claudiani, relatum à gloſ. in c. Magnæ de uoto: Totus componitur orbis Regis ad exemplum, nec enim ſic flectere ſenſus Humanos, edicta ualent, ut uita regentum, & illud d.c. Magnæ: Quod fit à prælatis, facilè trahitur in exemplum à ſubditis, & illud Eccleſ. c. x. Secundum Rectorem ciuitatis, uiuit populus qui habitat in ea.

SVMMARIVM.

Actiones omnes ab hac extrauag. punitæ ſunt prohibitæ iure ipſa antiquiore. num. 5.

Denunciationis omiſsio, de qua hic, non eſt propriè actio ſed non actio. num. 5.

Vti inualidis etiam ante hac malum, ſed non erant antea tot inualida ac nunc. num. 5.

Promiſſio non omnis generalis, eſt hic uetita. num. 4. & quæ. num. 18.

Actiones hic punitas antehac & ubique gentium fuiſſe & eſt malas, ſignificat hæc extrauag. quod tacitè

& utiliter monet Confeßarios; solas autem apud Sed. Apostolicam post eam factas, pœnis eius punit. num. 6.

Extrauagans hæc non includit illa quæ erant iure antiquiore licita. num. 6.

Causa finali dispositionis cessante, ceßat illa. num. 6.

Constitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non se extendit. num. 6.

Intentio & finis Authoris ex proœmio colligitur. nu. 6.

5 III. Not. in verbo (sordes) quòd omnia acta per sordes quæ puniuntur in hac extrauag. uidentur esse prohibita, quia mala, idest prohibita iure naturæ vel diuino, uel humano antiquiore ista, & non solùm mala, quia prohibita iure humano huius extrauag. tantùm. Quod si est uerum, ubique gentium & terrarum, ubi ius naturale uel id antiquius ista uiget, cauẽda sunt, & in utroque foro punienda, aliis saltem pœnis quàm hic statutis: Ius enim naturale & diuinũ omnes & ubique ligat: c. Quo iure sub fin. 8. dist. & c. Non licet Imperatori, 10. dist. & Ius humanum antiquius ista, ubi illud viget, cum tamen prohibita iure humano huius Extrauag. tantùm, non essent punienda, nec cauenda, nisi fierent apud sedem Apostolicam. Quod autem sint mala & prohibita Iure naturali, vel diuino, grauiter sentit, licet non probet prædictus Io. Mon. in d. extrauag. in glos. (clericos) Pro quo facit primo, quòd sordes prędictæ per hanc extrauagantem cen-

ſentur de ſe uitandæ, & quæ de ſe uitari debent uidentur naturaliter mala, ſicut quæ de ſe fieri debēt, bona: iuxta illud Pſalm. 33. Declina à malo & fac bonum, declaratum per Thom. 2. ſecundæ q. 79. artic. primo, & quòd ſunt contraria munditiei, quæ de ſe eſt bona, ergo ipſæ de ſe ſunt malæ arg. cap. Sciendum 8. q. 1. præſertim quòd prædictæ ſordes non ſunt corporales, de quibus illud Plauti in Pœn. Pleni oculi ſordium, ſed ſpirituales, de quibus illud Apocalyp. cap. ult. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, à quibus ut de ſe malis Pſalt. Pſal. 50. petit mundari, ibi (à peccato meo munda me.)

Secundo, quòd per ſordes in hac materia ſignificatur auaritia uel pretium, quod per eas illiberaliter quæritur, ut colligitur ex c. primo de re iud. lib. 6. ibi (ſordes ideſt pretium) ſecundum Archid. & ex l. 3. §. Nunc uidendum iunc. gloſ. ſimili. ff. de ſuſpec. tut. et ex l. Si benè collocatæ adiunctis quę illi annotat. Budæus. ff. de uſur. & ex c. Sunt nonnulli 1. q. 1. et auaritiam ante omnem legem humanam eſſe malam & prohibitam, probat illud Apoſt. ſecundæ ad Thimoth. 6. Radix omnium malorum eſt cupiditas, relatum in c. Quia radix de pœn. diſt. ſecunda & in §. primo Authen. ut Iud. ſine quoquo ſuffr. coll. ſexta.

Tertio, quòd omnia quæ hic prohibentur, uidentur eſſe emptiones et uenditiones iuſtitiæ & gratiæ, quæ iure naturali uel diuino uetantur emi uel uendi, iuxta illud Matthæi 10. Gratis accepiſtis, gratis date, relatum in c. Gratia prima q. 1. & probatum in c. Qui ſtudet & c. Reperiuntur et c. Sunt nonnulli, et per totam quæſtionem ead. cau. et quæſt.

Quarto, quod omnia ferè hic uetita directè uel indire-

ctè

ctè reducuntur ad dationem uel acceptionem munerum, principum et Iudicum, quæ iure naturali uetatur. Prohibetur enim per illud Exod. 23. Non accipies munera, quæ et excœcant prudentes, et ſubuertunt uerba ſapientum, et mutant uerba iuſtorum, et Eſaias c. primo, increpat quòd omnes diligunt munera, et contra c. 33. Laudat eum, qui excutit manus ſuas ab omni munere, quod refertur in d.c. Sunt nonnulli 1. q. 1. et c. Etſi quæſtiones de ſim. Quin et terribilius ait Iob. c. 15. Ignis deuorabit tabernacula eorũ, qui libenter munera accipiunt. Quæ omnia continent præceptum morale, et non Ceremoniale nec Iudiciale, et ideo non expirarunt à paſſo Chriſto, ſicut illa, 6. diſt. §. fin. et tradit Thom. 1. q. 103. artic. 3. adiunct. q. 104. artic. 3. et q. 94. artic. quinto.

Contra quod notabile tamen facit primo, quòd denunciatio intra triduum nouè hic præcipitur, et ideò omiſſio eius non erat mala et punienda ante hanc extrauag.

Secundo, quòd uſus rei obtentæ per ſordes, modò obtentio ipſo iure fuiſſet ualida, non erat ante hanc extrauag. illicitus, nunc autem uidetur eſſe talis.

Tertio, quòd ante hanc extrauag. non erat illicita promiſſio gratitudinis Iure naturæ debitæ, uerbis uel ſcriptis facta generalibus, ſine ullo naturalis obligationis augmento, ut probabitur notab. 11.

Quarto, quòd promittere uel dare pro recta iuſtitia facienda, non uidetur contra ullum Ius naturale uel diuinum, quia nulli talis iuris præcepto eſt contrarium.

Quinto, quòd eruditiſſimus Innoc. Tertius, in illo ſuo c. Cum ab omni de uit. & honeſt. cler. non dixit dationẽ huiuſmodi munerum, neque receptionem eſſe per ſe ma-

 lam,

lam, ſed habere mali ſpeciem.

Sexto, quòd conſuetudine induci poſſe uidetur, ut dentur ſportulæ, propinæ, uel munera Iudicibus, nã licet gloſ. putata ſing. in Clem. ſtatutum de elect. quam commendat & ſequitur Ludouic. Roman. ſing. 183. teneat non ualere conſuetudinem, ut Iudices accipiant ſportulas, uerius tamen uidetur, quòd tenet Specul. tit. de Salar. §. primo uerſ. ſi uerò ordinarius, & ſatis probat Corſet. in ſing. uerbo Sportulæ, Imò & id ſeruat ſtylus Curię, quo probatur ſolutio propinarum, ſiue ſportularum, quæ pro ſententia lata ſoluuntur, quod iure Cæſareo licitũ erat Auth. de Iudic. §. ſi quis, Collat. 6. imò & antiquiore lege Græcorũ, & profundè de more tradit eruditiſſimus Alciatus in 3. lib. diſpunc. c. 17. & Xeniorũ ad Natale Dñi mittendorũ, quæ tñ ſi eſſet contra Ius naturale uel diuinum, non poſſet ualere: c. Mala & c. Fruſtra & c. Quo iure 8. diſt.

Septimo, quòd promiſſio uel datio rei paruæ, non erat antehac illicita, ſaltem mortiferè, ut probabitur infra notab. 10. & tamen hic punitur. ergo &c.

Ad primum reſpondeo, quòd omiſſio prædictæ denunciationis non eſt de actis per ſordes, de quibus agit notabile, nec de directè hic prohibitis, ſed tantùm indirectè, quatenus denunciatio præcipitur, & ita nil obſtat.

Ad ſecundum reſpondeo, concedendo aſſumptum in eo, negando tamen per hanc extrauag. uetari illud, quia per illam ſolùm uetatur uſus eorum, quæ ſunt ipſo iure nulla, quorum uſus etiam antea uetabatur, ut etiam argumentum ſignificat: licet differentia inter Ius antiquũ & nouum ſit, quòd ſecundũ hoc, uſus omniũ obtentorũ per ſordes apud ſedẽ Apoſtolicã, eſt malus, quia omnia talia ſunt

ipſo

iure nulla, & secundũ illud usus omniũ sic obtentorũ, non erat malus, quia nõ omnia sic obtenta erãt inualida, ut dispensationes, et aliæ gratiæ impetratæ per huiusmodi sordes, quæ nõ cõtinerent simoniã, uel aliam, quæ annullaret causam, neque surreptionẽ, quia nullibi annullantur, quæ tamen per hanc extrauag. nunc annullantur, et concedimus per hanc extrauag. induci nullitatẽ multorũ, quæ ante illam erant ubicunq; facta, ualida, et post hanc facta apud Sed. Apostolicã, erunt ipso iure nulla, licet negemus usum eorũ, quæ inualida et nulla sunt, non fuisse ante hanc illicitum, sicut est, et erit posthac in Curia et ubique.

Ad tertium respondeo, concedendo quidem promissionem gratitudinis, de qua in eo, non fuisse ante hanc extrauag. uetitam, negando tamen eam hic puniri, ut probabitur in d. notab. 11. num. 18.

Ad quartum respondeo primo, negando assumptum, quia dare pro iustitia etiam recta, est contra præceptum septimum de non furando, quod per supradicta est Ius naturale uel diuinum, quia secundum August. in c. Pœnale 14. q. 5. Omnis illicita acquisitio rei eo uetatur, & iure naturæ uidetur illicitum emere, & uendere iustitiam c. Non licet & c. Qui rectè xi. q. 3. & d. c. Cum ab omni, quia non est res uænalis c. Vendentes prima q. 3.

Secundo, quòd id uetatur in l. 2. ff. de condic. ob turp. cau. & sic Iure antiquiori ista extrauaganti.

Ad quintũ rñdeo, cõcedendo ꝙ datio muneris suo genere, siue ex suo obiecto, nõ est mala, fit tñ mala, intẽtione malè dantis, & fragilitate recipientis, quatenus ob eam flectitur ab eo, quod est rectũ, uel amore indè nato cœcutit, uel impeditur à uidẽdo illud, ut innuit in illo præallegato

Isaiæ:

Iſaiæ: Munera excœcant, & quòd hic ſolum punitur promiſſio quatenus eſt, & præſumitur talis.

Secundo, quòd etiam iure naturali & diuino uetamur dare ſcandalum proximo, Matthæi 18. cap. ſecundo de noui operis nunciatione, & ita, eſto liceat in ſe prædicta munerum datio, quando tamen habet ſpeciem mali iure naturali, diuino, & humano, regulariter prohibetur: ut habet d.c. Cum ab omni, & alia iura præcitata.

Ad ſextum reſpondeo, quòd illud procedit in propina, ſiue munere dato poſt latam ſententiam, in ſalarium, uel partem ſalarii Iudicis, quod per hanc extrauag. non prohibetur: ut dicemus infra not. 21.

Ad ſeptimum, concedendo aſſumptum, & negando per hanc extrauag. puniri dationem & promiſſionem, quæ ob paruitatem rei non eſt mortifera, ut probabitur in d. not. 10. etiamſi eſſet mortalis ex circunſtantia finis, & malæ intentionis tantùm, ſi modò, res eſt tam parua, quòd attenta conditione perſonarum, temporum, & locorum, nec moueat, nec ſoleat mouere notabiliter, ut in d. not. 10. dicetur.

6 Ex quibus infertur, quòd hæc extrauag. non ſolùm fuit neceſſaria et utilis, quatenus intendit directè Author eius purgare Curiam peccatis in ea contentis, et exiſtimationis offenſione, ſed etiam qua parte indirectè admonet ferè omnia illa eſſe ubique gentium & terrarum peccata, addendo enim pœnas adeò graues contra facientes ea in Curia, eo quòd ſunt iure naturali & antiquiori humano illicita, excitat obiter Confeſſarios & pœnitentes ad conſiderandum ferè omnia illa ubique terrarum et gentium eſſe mala, et requirere contritionem et confeſſionem, et ali-

quando

quando restitutionem, licet non à censuris absolutionem, nisi apud sedem Apostolicam perpetrentur.

II. Infertur ad illam quæstionem plus satis quotidiana & magni momenti: An peccent, & quantum, qui etiam alibi quã apud Sed. Apostolicam Regibus, Principibus, Magnatibus, & aliis primæ uel inferioris notæ uiris, uel fœminis, assistentes, & gratè inseruientes à secretis, uel aliis ministeriis magnis uel paruis, & alii amicitia & gratia apud eos multum valentes, accipiunt magna munera interdum conuenta & promissa, interdum absque conuentione, ante uel post iustitiam, uel gratiam obtentam, nonnunquam fumos tantum uendentes, quorum aliqui hac arte mercaturam quæstuosissimam exercentes, euadunt ditissimi, hæreditatesque amplissimas, & primogenia suis hæredibus relinquunt insignia, & an teneantur hac arte quæsita restituere? & an item qui ea dant uel promittunt, peccent? & quãtum? & an teneantur restituere damna inde aliis secuta? quã oportunius diffiniemus sub finem Cõmentarii. nu. 42.

Tertiò, quòd qui ante hanc extrauag. huiusmodi sordes admiserunt apud sedem Apostolicam, peccarunt mortaliter, & tenentur pœnitere & confiteri, & aliquando restituere, licet non incurrerint pœnas huius extrauag. quæ quia licet quoad prohibitionem contineat Ius antiquum, quoad pœnas tamen continet nouum, & ideò licet quoad illa extendatur ad præterita, quoad has tamen minimè, eò quòd l. noua quatenùs est noua non extenditur ad præterita, cap. 2. & fin. cum annot. eis præsertim per Felyn. de constitut.

Quarto, quòd hęc extrauagans puniens actiones contentas in ea, est regulanda secundum antiqua iura natura-

lia,

lia, diuina, uel humana, quibus anteà illæ prohibebantur, et intelligenda, restringenda, et extendenda ad terminos illorum, et consequenter restringenda ad ea tantùm, quæ per illa sunt prohibita et illicita, et non extendenda ad illa, quæ non sunt per illa prohibita, neque illicita: Tum, quia causa finalis huius extrauag. uidetur fuisse obseruantia illorum, cui obseruantiæ non est locus, quoad illa, quæ in eis non includuntur, ergo in eis non erit locus huic, quia cessante causa finali, cessat dispositio c. Cum cessante de appell. l. Adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. cum eis annot. Tum, quia constitutio, quæ fit ad interpretandam aliã, & eadem ratione, quæ fit ad roborandam eam, intelligenda est secundum eam, & concludenda terminis eius. Auth. Constitutio quæ innouat. §. unde uers. in illis coll. 3. & clare sentit glos. quã putat sing. Card. ibi oppos. tertia in Clem. statutum in uerbo consuetudine de elec. addens quòd easdem limitationes et extensiones, quas recipit interpretata, debet recipere interpretans, & eum sequitur Felyn. in c. primo de Iureiur. num. 5. Nam & referens se ad aliquid, intelligitur secundum illud l. In testamento. ff. de cond. et demonst. et constat hanc extrauag. factam esse ad conseruandum et roborandum illa, ut intelligitur ex duobus procemiis [ad innouandum et addendum] in ea cõtentis: Tum quia lex non includit illud, ad quod mens et ratio Authoris eius non se extendit l. Cum pater. §. dulcissimis ff. de legat. secundo & tradit Panor. in c. Suggestum & c. Meminimus de appell. in c. final. de Rescrip. Felyn. in c. Tua de Iureiur. et mens et ratio saltem coniecta Authoris huius extrauag. est uitare antea prohibita, eo modo, quo antea prohibebantur. Quod clarè indicat uers. Sed

hoc

hoc scelus huius extrauag. in quo ponitur additionis pœnarũ procemium, quatenus significat eas adiici ad exterminandum ea, quæ antea erant scelera, & increbuerunt, ibi (sed hoc scelus ita hodie in mores inductum &c.) & ibi (cupiditate improbi quæstus & c. nundinentur) & ibi (Quidam etiã talium operam & industriã pretio quæsisse affingant, & ibi (Quæ cũ pessima sint) & ibi (in eos qui tale aliquid agunt animaduertendum arbitrati, Quæ omnia posita in dicto procemio (unde finis & intentio Authoris colligitur, l. fin. ff. de hæred. instit. c. Quia propter de elect.) palàm significant Authorem eius addere pœnas prædictas contra eos solos & omnes qui fecerint contenta in ea, quę illicita erant & mala etiam ante hanc extrauag.

Quinto infertur, Quod non omnis muneris datio, & receptio hic ꝓhibetur, sed sola muneris notabilis, & facta ante iustitiã vel gratiã malo, uel scãdaloso animo, uero vel præsumpto, vt etiã infra notab. 10. 11. & 21. dicetur. Notabilis inquam, ita, ꝙ datio vel promissio eius sit uel præsumatur mortifera, & quòd moueat, uel mouere soleat notabiliter animum recipientis, vt in d. not. 10. & 11. probabitur.

SVMMARIVM.

Excommunicatio huius extrauag. est maior, & unde id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, & propriè maiorem & minorem includit. num. 7.

Species sub genere propriè includuntur. num. 7.

Excõicatio absolutè prolata, interdum pro minori, Anathema uero semper pro maiori accipitur. n. 7.

Excommunicatio & Anathema differunt num.7. non ut disparata, sed ut genus & species. num.8.

Anathema qua ratione dictio Græca simul & Hebræa. num.7. & duo significat & est species excommunicationis, quia est maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior est Anathema. nu.8.

Excommunicatio est genus ad Anathema et minorẽ excommunicationem. num. 8.

Cardinales & Episcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag. non autem 4. reliquas. nu.9.

Cardinales non ligant, regulæ Cancellariæ odiosæ, licet lex generalis sic. num. 9.

Cardinales sunt patritij scripti in Diademate Principis, & pars corporis eius. num.9.

Lex generalis ligat omnes species, etiamsi maior ratio militet in una. num.9.

7 IIII. Not. quòd super uerbo (excommunicauit) cadit illud idem dubium quod in prædicta extrauag. prima de sent. excom. super uerbo (excommunicamus) prædictus Io. Mon. mouet, scilicet: An per has extrauag. feratur maior uel minor excommunicatio? Cuius mente amplexa, uerbis autem eius minus claris, & nimis confusis omissis, Ad probandum, quòd de minori tantum sunt intelligendæ, facit: quòd lex pœnalis in dubio debet intelligi de pœna minori, argumento c. In pœnis de reg. iur. lib.6. cum ei per gloss. annotat. et ita cum uerbum (excommunicare) simpliciter prolatum, possit intelligi de maiori et minori c. Pia de except. lib. sexto, et hæ extrauag.

trauag. excõmunicent ſimpliciter ſine ulla maioris uel minoris mentione, uideri poſſunt intelligendæ de minori: Contrarium tamen et benè ille decidit per c. Pœn. de ſent. excom. quòd habet, excommunicationẽ ſimpliciter prolatam à Iudice, intelligendam eſſe de maiori, et ad oppoſitum argumentum reſpondet, quòd uerbum (excommunicatio) ex ui uerbi intelligitur de maiori per d. c. Penult. Cui addo primum, quòd prædictum c. Pen. de ſent. excom. non probat efficaciter ſuum propoſitum, videlicet quòd uerbum (excommunicatio) ſimpliciter prolatum ſignificat maiorem tantum excommunicationem, et non minorem, nã loquitur de excõmunicatione ſimpliciter lata à Iudice. Extrauagans autẽ noſtra de lata à iure, quo paſſim excommunicatio minor ſimpliciter appellatur excommunicatio c. Cum excommunicato c. Ad menſam c. Si quis frater 11. q. 3. et c. Nuper cum multis aliis, de ſent. excom.

Secundo, quòd non ſatisfacit argumento in contrariũ per ſe inſinuato, & à nobis ſupra explicato ex reg. In pœnis de reg. iur. lib. 6. dicendo, quòd uerbum (excommunicatio) ui uerbi ſolam maiorem comprehendit: Tum quia vis originaria et etymon uerbi (excommunicare) ſignificat expertem communionis facere, et etiam minor facit quem expertem communionis ſacramentorum c. Si celebrat de cler. excom. miniſtr. et d. c. Pen. de ſent. excom. Tum, quòd excommunicatio uidetur eſſe genus ad maiorem, et minorem per d. c. Pia, iunct. gloſſ. in uerb. ſpeciem, de except. lib. ſexto, et quælibet ſpecies propriè continetur ſub genere iuxta dictum Bald. ab omnibus receptum in l. 2. C. de iur. aur. annul.

Addo tertio, quòd etiam non uidetur ſatisfacere d. ar-

gumento Io. maior, dum in 4. sent. dist. 18. q. 1. col. prima sentit, quòd uerbum (excommunicatio) non est genus, sed Analogum ad maiorem & minorem, & Analogum per se sumptum stat pro famosiori significato, ut homo pro homine viuo & non picto, & dominiũ pro directo & non vtili l. prima. §. Qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emph. pet. quam ad hoc citat Aret. in l. prima. ff. de testam. col. 3. & alii alibi, non inquam satisfacit, quia non reddit rationem, quare sit Analogum, & non genus, cum ponere quẽ extra communionem sacramentorum, verè sit ponere quẽ extra aliquã communionem, licet non ponat extra omnẽ, nam neq; maior ponit extra omnem, cum in multis possit ei communicari c. Quoniam multos 11. q. 3. cum glos. & c. Si uere, & c. Cum uoluntate de sent. excom.

Addo quarto, quòd neque solutiones Panor. in c. pen. satisfacere oĩo vñr, licet tertia aliquatenus tolerari possit.

Addo quinto, quòd consonantius iuri possit responderi, quòd uerba intelligenda sunt secundum materiam subiectam c. Intelligentia de uerb. sign. & l. Si vno §. primo. ff. locat. & secundum mentem disponentis c. fin. de prob. & c. Cum in illis eod. tit. lib. sexto, & ex materia harũ extrauag. et ex mente earum Authorum, palam colligitur, eos de maiori sensisse, quæ eadem ratio videtur esse vera decidendi prædicti c. penult. Cum enim Iudices nunquam in foro exteriori sola minori excommunicatione excommunicent, nec vnquam maiori, sine peccato mortali, vero vel præsumpto, iuxta c. Nemo & c. Nullus 11. q. 3. licet iura frequenter excommunicent minori, pro peccato ueniali, merito præsumendum est Iudicem, quoties excõmunicat simpliciter, de excõmunicatione maiore uelle intelligere.

Addo

Addo sexto, quòd licet prædictum dubium Io. Mon. & supradicta quæ ad illud sunt responsa, sint necessaria & utilia quoad alia proposita, non tamen quoad has extrauag. in quibus non habetur simpliciter [excommunicamus & excõmunicauit] sed etiam additur [Anathematizamus & Anathematizauit] & licet verbũ [excõmunicamus, & excõmunicauit] simpliciter prolatũ à iure, sæpe accipiatur ꝓ minori tñ, Anathematizatio tñ & Anathematizare semꝑ in quacunque parte iuris de maiore excõmunicatione intelligit', vt ꝓbat c. Cum nõ ab homine, de iudic. cũ multis aliis, quæ ibi post Io. And. Pan. & alios allegat Dec. n. 13. qđ nõ uidetur cõsiderasse Io. Mon. cũ per illud proculdubio ꝓbetur prædictã extrauag. cõtinere maiorẽ excõicationẽ.

Addo septimo, quòd iure dici potest uerbum illud [excommunicamus] Bonifacii, & uerbum [excommunicauit] Gregorii, intelligenda de minori excomunicatione, quia quando Canon habet illa duo uerba [excõmunico & Anathematizo] prius intelligitur de minori, posterius de maiori, iuxta glos. in d. c. Cum non ab homine uerb. [excommunicationis] et multa alia ibi allata per Dec. ubi supra, et merito, quia debet euitari superfluitas c. Si Romanorum xix. dist. & c. Solitæ de maior. iunct. glos. in uerb. [tanquã] & consequenter ꝙ prædictæ extrauag. per uerba [excõicamus & excõicauit] intelligãtur de minori, per uerba autẽ [Anathematizamus & Anathematizauit] etiã de maiori.

V. Not. ex uerbo [Anathematizauit] iuncto uerbo [excommunicauit] ꝙ aliud est excõicatio, aliud Anathematizatio: Tum, quia copula (et) quæ ponitur inter prædicta uerba, significat esse diuersa per eã copulata, iuxta gl. not. in rubric. de iur. & fact. ignor. & in cap. Querelam de sim.

Tum

Tum, quia d. c. Cum non ab homine de Iudic. clericum pro incorrigibili iudicandum, prius iubet excommunicari, & postea Anathematis mucrone feriri: Tum, quia c. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. & omnia capitula bullæ Cœnæ, per copulam [et] coniungunt illa uerba [excommunicamus & Anathematizamus] & hæc est una omnium sententia, licet in deriuatione & compositione uerbi [Anathema,] & in definitione, siue quiditate eius, diuersi diuersa doceant, qua in re Reuerendissimus Episcopus Segobiensis, Illustrissimi Regis nostri consilii præses, scripsit profundius quam ulli alii, & quam nos, (quos Salmanticæ de illis in d.c. Cum non ab homine tractantes olim audiuerat) prima parte. §. 8. num. 6. repetit. c. Alma, de sent. excom. lib. sexto. Cui & omnibus aliis addo primo, me illi assentiri quatenus ait Anathema esse dictionem Græcam, quia id exertè testatur magnus ille noster Patriarcha Augustinus in c. 41. Super lib. num. & etiam Thom. quem ipse nõ citat in c. 9. ad Roman. & c. primo, ad Galath. nec tamen dissentire, ut ille, eruditissimo Alciato, qui in d.c. Cum non ab homine num. 106. affirmat, illam esse Hebręam, quia id etiam exerte testatur Hieron. super epist. prima ad Galat. per ille uerba: [Anathema proprie Iudæorum est,] quorum duorum irrefragabilis authoritas conciliari posse nobis uidetur: Tum, quod non inconuenit ut una & eadem dictio sit duabus linguis diuersis communis, siue quòd altera eam acceperit ab altera, ut multas accipit à Græca latina, siue quia cum nomina significent ad placitum, primis authoribus illarum placuit, ut una et eadem uox apud ambas idem significaret: Tum, quòd Augustinus non negat eam esse Hebræam, nec Hieron. eam esse Gręcam, & ur-

genti

genti, quòd Hieron. ait eam esse propriè Iudæorum, responderi potest, eum sentire, illam origine, siue inuentione esse Hebræam, cui non repugnat eam esse usu Græcã: & opponenti illa uerba Augustini [Origo huius uerbi in Græco est ab iis rebus, quæ uotæ sursum ponebantur in templis] responderi potest: non esse intelligenda de origine & inuentione dictionis, sed de origine usus eius apud Græcos: Ab Hebræa enim lingua, quæ omnes alias præcessit, potuit hanc Græca mutuari, non contra à Græca Hebræa.

Addo secundo, uideri somnium id quòd dicit Io. Mon. uir alioqui uigilantissimus, in d. extrauag. in glos. uerbo [Anamatizamus] scilicet Anathema dici ab (ana) quod est sursum & (thema) quadam figura quasi rotunda, habente telum quasi ex transuerso, quæ consueuit poni in frontibus damnatorum, nulla enim ratione iusta, nec authoritate nititur.

Addo tertio, quod quiditatem et substantiam Anathematis utilius ad praxin omnibus aliis expressit Thom. in c. primo ad Galath. in hæc uerba [Anathema] componitur ab (ana) quod est sursum, & (thesis) positio, quasi sursum positio, et est ortum ex quadam antiqua consuetudine: Antiqui enim quando pugnabant & capiebant aliquã prædam ab hostibus, quam nolebant conuertere in usum proprium, suspendebant illam in templis, uel in aliquo loco publico ciuitatis, quasi separatam à communi hominum usu, & omne tale sic suspensum nominabant Græci Anathema, & ex hoc inoleuit consuetudo, quod omne illud, quòd excludebatur ab usu communi, diceretur Anathematizatum, unde dicitur Iosue 6. de Hiericho, & omnibus,

bus, quæ in ea ſunt, quòd Ioſue mox Anathematizauit ea, et ideo etiam hoc in Eccleſia inoleuit, vt illi, qui excluduntur à communi ſocietate Eccleſiæ, et à participatione Sacramentorũ Eccleſiæ, dicãtur Anathematizati: hæc ille.

Addo quarto, quòd verbũ [Anathema] Canonũ peritis duo ſignificat. Alterum, eſt actus faciẽdi ſiue ſeparandi Chriſtianum à Chriſtianorum cõmunione, vt probatur efficaciter per c. Nemo 1. xi. q. 3. ibi, [Anathema eſt mortis æternæ damnatio,] et in c. Engeltrudã 3. q. 4. ibi [Anathemate, quòd ſeparat à corpore Chriſti percuſſum eſſe] et in c. ad Apoſtolicæ. de re iud. lib. ſexto ibi, [Anathematis vinculo damnatum,] & per d.c. Cum non ab homine, et omnia iura, quę feriunt, vel iubent feriri quem Anathemate. Alterum quòd ſignificat, eſt Chriſtianus ipſe ſic ſeparatus, quòd efficaciter probatur per ſedecim capitula Concil. Gangren. poſita in diſt. 30. qua parte habet, ut qui illud, aut illud fecerit, ſit Anathema, in qua ſignificatione etiam accipitur Ioſ. 6. ad Rom.. 9. ad Galath. primo, & alibi ſæpe.

Addo quinto, quòd abſolutius, quàm cõiter dicatur, dici poteſt & debet, quòd excommunicatio differt ab Anathemate accepto ſecundum prædictam ſignificationem qua ſignificat actum faciendi Anathema, ſiue ſeparandi Chriſtianum à communione. Primo quidem, quod excommunicatio eſt genus ad maiorem & minorẽ, & ideo ſæpe accipitur pro minori tantum, vt prædictum eſt, Anathema vero non eſt genus ad eas, quia nuſquam ſignificat minorem tantum.

Secũdo, ꝙ excõicatio etiã eſt genus ad Anathema, ſiquidem omne Anathema eſt excõicatio, ſed non contra om-

nis

nis excommunicatio est Anathema, nam ut supra dictum est excommunicatio minor est excommunicatio, cum tamen non sit Anathema, quippe, cum omne Anathema sit excommunicatio maior.

Addo sexto, Quòd incautè uidetur sentire Io. Mon. in d. Extrauag. & glos. prædicta d.c. Ad Apostolicæ, & communis, Quod excommunicatio maior simpliciter prolata sine alia solennitate extrinseca, non dicitur Anathema: Tum quia definitio Anathematis supra significata per Thom. & alia præcitata, conuenit illi, Ergo illa est Anathema: Quia cui conuenit definitio, debet conuenire & definitum, l. prima. ff. de dol. & l. 1. ff. de testamen. cum annot. ei per Bart. & alios: Tum quia id irrefragabiliter probant d. cap. Engeltrudam 3. q. 4. & d. cap. Nemo x1. q. 3. Tum quia etiam id euincunt hæc Extrauag. & illa Bonifacii inserta ipsi, & cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. in quibus Pontt. Maxx. Anathematizant, non utendo solennitate cap. Debent x1. q. 3. Nec etiam candelarum incensione, & extinctione, aut in terram proiectione, & pedum conculcatione, nec alia solennitate extrinseca, quàm suarum legum simplici æditione, & promulgatione.

Addo septimo, Quòd incautius sentit prædictus Io. Mon. & prædicta glos. d. cap. Ad Apostolicæ, quibus communis cohibet, Quòd tum demum excommunicatio maior dicitur Anathema, cum profertur cum solennitate d.cap. Debent: Tum quia id nullo Iure probatur: Tum quia ex eo sequeretur, Quòd nec istæ extrauag. nec illa cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. nec excommunicationes Bullæ Cœnæ, quæ ab illa appellantur

Anathemata, & raro vlla alia diceretur Anathemata, nam nulla aut certe rara excommunicatio noſtra ætate fertur cum ſolennitate illius c. Debent, cuius verba ſunt: [Debent XII. Sacerdotes epiſcopum circunſtare, et lucernas ardētes in manibus tenere, quas in concluſione Anathematis, vel excommunicationis proiicere debent in terram, et conculcare pedibus, deinde epiſtola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina & cauſam excommunicationis.]

Addo octauo, ex his colligi, quòd diuerſitas inter excommunicationem & Anathema, ſiue Anathematizationem, de qua in pręmiſſo not. quarto, non eſt illa, quæ eſt inter ſpecies contrarias, ſed illa, quæ eſt inter genus & ſpeciem.

9 [VI. Not. ex illis uerbis (omnes clericos &c.) quòd hæc extrauag. eſt generalis quoad omnes perſonas Eccleſiaſticas, et laicas, mares & fœminas, plebeias et nobiles, digni tate præditas, et non præditas: et conſequenter eſſe uerum id, quod ex eis elicit Io. Mon. uidelicet hāc extrauag. comprehendere etiam Epiſcopos, quia & ipſi ſunt uere clerici c. Cleros 21. diſt. & c. Perlectis 25. diſt. Nec obſtat c. Quia periculoſum de ſent. excom. lib. 6. quòd habet per Canonem generaliter imponentem ſuſpenſionem non includi Epiſcopos, niſi exprimantur, quia id ibi ſpeciali ratione conſtitutum fuit quoad ſuſpenſionem, ſecus enim eſt quoad excōicationem, quoad quam, et alias pœnas ſub Canone generaliter eas infligente includuntur, iux. gloſ. d. c. Quia periculoſum recept. per omnes ibi, et ubique, An autem includantur Cardinales? maioris dubii eſt, nam pro parte negante facit primo, c. primum de ſciſmat. lib. ſexto,

quatenus

quatenus exprimit Cardinales, ut pœna illius generaliter et uniuerſaliter impoſita omnibus perſonis, ligaret etiam illos, ſignificans non incluſum iri eos, ſi non fuiſſent expreſſi, & id tenet ibi Io. Mon. author prædictæ gloſ. prædictæ extrauag. quē Io. And. Domin. & Peruſin. ſequuntur.

Secundo, per ea quæ pro ſui dicti ratione ſubdit ibidē, idē Io. Mon. in hæc uerba: [Cardinales uere ſunt patricii ſcripti in Diademate principis Inſtit. quib. mod. ius pat. pot. ſol. §. filiusf. et pars corporis principis ſunt eidem in Conſiſtorio aſſiſtentes 6. q. 1. §. uerum uerſ. ſi quis cum militibus, et C. ad leg. Iul. maieſt. l. Quiſquis, et ipſi dicuntur fratres principis præ cæteris prærogatiua gaudentes, ſupra hoc lib. de off. deleg. c. Officii, et eximendo à Iuriſdictione cuiuslibet ordinarii, non uidetur eximere à poteſtate legati de latere miſſi, ergo minus uidetur partem corporis ſui per ſententiam generalem excludere per excommunicationem à ſe latam.] Hæc ille.

Tertio, quòd frequentior ſententia eſt eorum qui tenēt Cardinales non ligari regulis Cancellariæ, ut latè tradit Anchar. conſ. 295. incip. pro clariori num. 6. quem ſequuntur Felyn. in c. In eos de hæret. et Gomez. qui alios citat in reg. Cancellarię de Idiomate q. 3. & in procemio q. 4. Sed partem affirmantem, quòd includantur tenet idem Io. Mon. in prædicta gloſ. licet contrarium imponat ei Andreas Barbat. in tract. de præſt. Card. q. 7. num. 2. Pro quo facit in primis, quòd hæc excommunicatio fertur in omnes clericos & laicos, & conſtat Cardinales eſſe Clericos uel laicos cap. Duo ſunt 12. q. 1. Imo & ſimpliciter appellari clericos probat c. Conſtantinus 96. diſt.

Secundo, quòd omnia prohibita in hac extrauag. non

uidentur (ut supra dictum est not. tertio) esse mala quia prohibita, sed prohibita, quia mala, hoc est prohibita lege naturali, vel diuina, quæ Cardinales perinde ligant, ac alios, ligant enim etiam Papam c. Sunt quidam 25. q. 1. Omnia enim subiiciuntur legi æternæ, ut monstrat Thom. 1. 2. q. 93. art. fin. pro quo facit textus c. Quæ contra sub fin. 8. dist. & c. Non licet 10. dist.

Tertio facit, quòd Canonũ statuta oẽs ligãt c. primo de constitut. et lex generalis, & pœnalis omnes species nõ exceptas comprehendit, etiamsi maior ratio suadeat cõprehensionem unius quàm alius l. prima. §. quod autẽ. ff. de al. lus. quam in hoc citat Dec. in consil. 5. num. 2. & alibi sæpe, & probat etiam c. Solitæ de maior. Vnde appellatione monialis etiam in materia pœnali uenit Abbatissa c. Quoniã de sim. & appellatione clerici Cardinales c. 2. de cler. non resid. quòd non imponit pœnam Cardinali non residenti, & ponitur sub rubric. loquente generaliter de cler. non resid. At prædicta extrauag. non solum generaliter, sed & uniuersaliter disponit per illa uerba [omnes clericos &c.]

Quarto, ꝙ secundũ mentẽ omniũ, Cardinales ligantur per illos Canones generales c. In noĩe Dñi 23. dist. c. Si quis pecunia 79 dist. c. Si quis suadente 17. q. 4. & c. Oĩs de pœnit. & remis. & c. Fœlicis de pœn. lib. sexto, & Clem. si quis suadente de pœnis, in quibus tñ non exprimuntur Cardinales.

Quinto, ꝙ cõior resolutio uidetur illa, quã colligit Gomez. in proœm. reg. Cancell. q. 4. uidelicet, ꝙ Cardinales comprehenduntur sub lege generali Papæ fauorabili, & etiam pœnali prohibente illa, quæ de se sunt mala, qualia sunt prohibita per prædictum Canonẽ, Si quis suadente, & alios similes supra citatos, licet sub regulis Cãcell. odiosis, dispo-

disponentibus de hiis quæ per se nō sunt mala, non cōprehendātur, ex stylo & cōsuetudine Curiæ potius, quā iure.

Sexto, ꝗ receptior uidetur opinio Panor. in c. Ecclesia 2. de elect. dicentis eos cōprehendi sub generali lege c. De multa de præben. quod probatur per extrauag. Execrabilis de præb. quatenus excipit eos expresse significans alias cōprehensum iri, in quod ipsum faciunt oīa iura generalia, odiosa & pœnalia, in quibus exprimūtur Cardinales, ꝗ ea ratione fieri uidetur, ꝗ alioqui sub illis non includerentur, de quibus est c. primum de scismat. lib. 6. c. primum de refor. Concil. Trid. sess. 75. & extrauag. Circa, & extrauag. Decori Pii V. & extrauag. S.D.N. Greg. XIII. Deo sacris, quas citauimus addendo eis quasdam annotatiunculas in Comment. c. Statuimus 19. q. 3. num. 54.

Quibus pro utraque parte huius Antinomiæ citatis, arbitror dicenda tria. Primum, nō posse defendi utrunque dictum Io. Mon. scilicet quod prædicta extrauag. includat Cardinales, ꝗ ait in glos. eius, & ꝗ prædictū cap. primū de scismat. nō comprehendisset eos, nisi de Cardinalibus expressisset. Imo probabilius cōtra posset dici, illā extrauag. nō cōprehendere illos, & prædictū c. Cōprehēsurum fuisse, etiāsi nō fuissent expressi: Tum quia prædicta extrauag. uidetur exorbitātior, & quadantenus minoris authoritatis, quia extra Corpus Iuris posita, & sine fratrum cōsensu & consilio facta: Tum quòd nulla ratio reddi potest, cur Cardinales comprehendantur sub cap. Si quis suadente 17. q. 4. & sub aliis supra cum eo citatis, in quibus etiam non exprimuntur, & non sub d. cap. primo, licet non exprimerentur, cum tamen prædicta ratio reddi possit quare non comprehenderentur sub illa extrauag.

Alterum

Alterum, quòd maior adhuc ratio reddi poteſt cur Cardinales non includantur in hac extrauag. quam in illa Bonif. videlicet quòd illa ſolam excommunicationis et nullitatis obtentorum pœnam imponit, hæc autem etiam priuationis beneficiorum & officiorum etiam ſecularium, infamiæ, et inhabilitatis, et non vtcunque, ſed ipſo iure, et quòd valde abſurdum et inſolens videretur, quòd tanti Eccleſiæ principes ipſo iure priuarētur tanto Cardinalatus principatu, fierent infames, et inhabiles ad omnia beneficia et officia, propter ſolam vnam actionem iis extrauag. vetitam, et nihil abſurdum, et inſolens conſequeretur, eò quòd inciderent in excommunicationem illius extrauag. et in pœnam intrinſecam nullitatis obtētorum, cum ordinariè incidant in excommunicationem Canonis ſi quis ſuadente et prædicti c. primi, & aliorum Canonum generaliter excommunicantium ſupra citat. ſecundũ omnes, qua ratione forte idem dici poſſet de Epiſcopis, quorum depoſitio ſoli ſanctæ ſedi Apoſtolicæ reſeruata eſt c. Nullius et cap. duodecim 5. q. 4. & c. 5. de reform. conſil. Trid. ſeſſ. 24.

Tertium, quòd probabile uidetur, dicere: Cardinales quidem ut alios ligari per hanc extrauag. S. D. N. quatenus prohibita in ea ſunt contra ius naturale uel diuinum, aut aliud Conciliare, uel Papale, quo ipſi ligantur, & etiam quo ad pœnam intrinſecam nullitatis obtentorum, & etiã quoad pœnam excommunicationis inflictam per eam, quæ eſt pœna rationabilis, & quaſi ordinaria in huiuſmodi materiis, & cõſequenter quoad pœnam arbitrariã ordinariã extra ordinem inferendã, & reſtitutionē rei ſic iniuſtè acceptæ, quæ uere non eſt pœna, non tamen quoad

prædi-

prædictas pœnas rigidas, priuationis ipso iure beneficiorũ, officiorũ, & inhabilitatis ad ea, quæ uidetur extraordinariè, rigorose addita, nõ solũ ad castigandũ delinquẽtem iuxta mensurã delicti, quod fieri præcipitur Deut. c. 16. et c. Non adferamus 24. q. 1. sed potius ad terrendũ, et arcendũ alios, eo quòd multis grassantibus opus sit exemplo l. Capitalium. §. famosos. ff. de pœn. attẽto quod hæc Extrauag. valde similis est regulis Cancell. nisi qua parte est perpetua et illæ temporales, vt in primo not. dictũ est, eo quod hæc vr̃ facta non habita collatione cum Collegio Cardinalium, et quòd solum respiciat acta apud sedem Apostolicam, et ita sicut regulæ Cancellariæ odiosæ, de stylo et consuetudine non ligant Cardinales, ita nec ista debeat eos quoad hunc rigorem ligare, Salua S. D. N. et cuiusque alius iustiore sententia.

SVMMARIVM.

Actiones has faciẽs per aliũ, incurrit has pœnas. n. 10.
Consulere quis dicitur. num. 10.

10 VII. Not. ibi (undecunque alios etc.) quòd hæc extrauag. est generalis et uniuersalis quoad loca originis, domicilii, et habitationis personarum prohibita in ea facientium, et consequenter non solum includuntur orti in urbe et oriundi ab ea, sed etiam inhabitantes eam, et reliquam Italiam, Hispaniam, Galliam, et quæuis alia regna: Qui enim undecunque dicit nullum locum excludit, c. undecunque 56. dist. arg. cap. Solitæ sub fin. de maior. et obed. c. Si Romanorum 19. dist. et l. 3. ff. de off. Præs. Quod certum quidem est quoad eos, qui personaliter

ter cõſtituti apud Sed. Apoſt. faciunt per ſe in eis prohibita: Quid autem de iis,qui faciunt illa per alios, præſertim abſentes, et quid de iis qui approbant ea per alios facta nomine ſuo? Et pro parte quidem negante facit primo concluſio poſita et probata in Manual. Confeſſ. cap. 27. num. 51. Videlicet, quòd mandans facere aliquid, non dicitur uere facere illud, et ideo regulariter pœna impoſita contra facientem non habet locum in mandante uel conſulente, niſi contrarium exprimatur. Quod argumentũ licet urgeat quoad Extrauag. innouatam. Contra hanc tamen innouantem parum urget, quoniam hæc extendit illam ad omnes conſulentes, auxiliantes, et fauentes, quorum de numero ſunt, qui rogant et mandant, et pecunia iuuant ad faciendũ prædictas actiones, nam ut in d. Man. c. 27. n. 52. diximus: Conſulere dicitur quicunque monet, perſuadet, aut precatur, ut illud faciat: Secundum Bart. in l. non ſolũ §. mandato ff. de Iniur. Imo et qui inſtruit, aut proponit utilitatem inde ſecuturam ſecundum Innoc. recept. in c. Ad audientiam de homicid. Quare arbitror eos etiam includi.

SUMMARIUM.

Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extrauag. ſunt hæ 16. & una omiſsio. num. 11.

Præcepta decem legis ueteris, ſunt Iura naturalia, & durant, licet Ceremonialia & Iudicialia expirarint. num. 11.

Actiones prædictæ non ſecuto effectu hic puniuntur. num. 11.

Conatus

Conatus ad delictum non ſecuto illo, punitur, ſed non pœna illud facientis, niſi cum illa etiam contra conantem imponitur. num. 12.

Excommunicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipſo Iure impoſita pro aliquo facto, incurritur a conante facere illud, niſi faciat, uel etiam pro ipſo conatu imponatur. num. 12.

Conſulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud ſtatutam, niſi ſecuto illo, uel niſi principaliter prohibeatur conſulere uel mandare ſicut facere. num. 12.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœnæ, & id conſulens excommunicatione Papali, ſed non Bullæ Cœnæ, & ratio eius. num. 12.

11 VIII. Not. ex illis uerbis [Qui aliquod pactum] & ſequentibus, ſedecim actiones & unā omiſſionem, ob quarum quamlibet incurrūtur pœnæ per hanc extrauag. ſtatutæ. Quarū ſecundum ordinem literæ.

Prima, eſt Pactio.

Secunda, Promiſſio.

Tertia, Promiſſionis acceptatio.

Quarta, Datio rei promiſſæ uel in pactum deductæ.

Quinta, Receptio rei promiſſæ uel in pactum deductæ.

Sexta, Promiſſio facta tertio, in utilitatem impetraturi.

Septima, Acceptatio talis promiſſionis.

Octaua, Datio pro Iuſtitia &c. ſine ꝓmiſſione & pactione.

Nona, Receptio ob eandē cauſam ſine pacto & ꝓmiſſione.

10. Omiſſio denunciationis huiuſmodi criminis ſciti, intra triduum.
11. Vti ſic adeptis.
12. Nundinatio ſordida expeditionum.
13. Ambitio ſordida obtentionum.
14. Fictio mendax pactionis pretii.
15. Auxiliari.
16. Conſulere.
17. Fauere.

De quibus dicemus: Ex quibus uerbis colligantur, et quo Iure, et quatenus prohibeantur. In quod clarius faciendũ, præſuppono primo: Quod omnia præcepta Decalogi cõtinent ius morale Diuinum veteris legis, et conſequẽter naturale, ut ꝓbat Thomas prima, ſecundæ q. 100. art. primo, et tertio, et 2. 2. q. 122. art. primo, et ante illũ Gratian. in §. fin. 6. diſt. quatenus habet ideo præcepta moralia veteris legis non expiraſſe a paſſo Chriſto, quia ſunt naturalia, quæ cœperunt ab exordio rationalis creaturæ, ut ipſe ait 5. diſt. in princ. & permanebunt in perpetuum, & ita quicquid eſt contra prædicta decem præcepta, uel contra principia vniuerſalia unde illa inferuntur, uel contra neceſſario cõſequentia eorum per rationem naturalem ſapientum, ſunt contra Ius morale diuinum et naturale: Alia uero quæ non ſunt contra prædicta 10. præcepta ſunt contra legem humanam, licet aliqua ratione naturali nitantur, ut pulchre declarat Thom. prima, ſecundæ q. 95. art. 2.

Secundo, Præſuppono, illationem quartam ſuperius notab. tertio factam & probatam, uidelicet. Quod punita per hanc extrauag. ſunt intelligenda puniri quatenus per

Iura

Iura naturalia, diuina, uel humana antiqua ſunt prohibita, & non quatenus iuxta illa ſunt licita per adducta ibidem.

Tertio, Quod ad incurrendas huius extrauag. pœnas, ſufficit pactio, uel promiſſio, uel acceptatio promiſſionis, licet non conſequatur implementum, nec ulla datio, nec acceptio, quia ad uerificationem diſiunctiuæ, ſufficit alteram partem uerificari l. ſi hæredi plures. ff. de condit. inſtitut. & §. ſi plures Inſtitut. de hæred. inſtit. & in cap. In alternatiuis de reg. Iur. in ſexto, & extrauag. hæc ſolum alternatiue requirit Pactum, uel promiſſionem, uel dationem, uel receptionem ex aliquo illorum, & ita ſufficit unũ illorum interuenire ut ſit locus pœnæ, & cõſequenter promiſſionem ſine datione, & pactum ſine receptione. Cui conſequens eſt à fortiori non requiri obtentionem iuſtitiæ uel gratię, ſed ſufficere ut aliquod prædictorũ fiat, ad obtinendam eam. Primo, quod non habet contextus, ut qui per prædictos modos obtinuerit iuſtitiam uel gratiam, incidat in eas; ſed qui prædictis modis ad ea obtinenda uſus fuerit, incidat in eas: & ita ſufficit feciſſe id ad illum finẽ, licet ille non conſequatur.

Secundo, Quod, ut proxime dictum eſt, ſufficit pactũ uel promiſſio de dando, licet non detur.

Tertio, facit l. Quiſquis C. ad leg. Iul. maieſt. translat. in cap. Quiſquis de pœnit. diſt. prima, quatenus habet: ineuntem fœdus contra Imperatorem, uel de nece ſuorum Senatorum cogitantem, incidere pœnas criminis læſæ maieſtatis.

Quarto, Quod conatus corrumpendi Iudicem punitur etiamſi non ſequatur corruptio ſecundũ Bald. in Auth. Nouo iure C. de pœn. iud. qui male iud. per tex. l. Impera-

tor Seuerus ibi [tentauit] ff. de Iur. fis.

Quinto, faciunt illa multa, quæ congerit Gratian. de pœnit. dist. prima, ad probandum, quod uotum, siue desiderium, propositum, & attentatio pro facto reputantur cap. Dixi. cap. Magna. cap. Si quis non dicam rapere. c. Quisquis §. si quis cum telo.

Sexto, Quod conatus ad delinquendum licet non sequatur effectus, est puniendus, per prędicta & alia per quæ hoc redigit in regulam Felyn. in illo aureo tractat. Quando conatus &c.

12 Contra hoc tamen facit primo l. Cogitationis pœnam nemo meretur ff. de pœn. & alia, quæ citat Gratian. ubi supra: scilicet l. Sollicitatores. ff. de uar. & extraord. crim. qua minus punitur sollicitans nuptias alienas, quam corrumpens, & l. Vulgaris ff. de furt. quæ probat uolentem multa furari, & pauca furantem, de solis illis teneri, & l. prima §. hæc uerba ff. Quod quisque iur. quæ habet attentantem impetrare ius iniquum contra aduersarium, non teneri ad utendum illo, nisi impetrauerit.

Secundo, facit l. Si præses et l. De interpretatione ff. de pœn. & cap. In pœnis de reg. iur. lib. 6. quatenus habent, pœnas esse molliendas, & leges pœnales restringendas.

Tertio, Quod connitens & tentans delinquere, non debet puniri pœna legis pro illo delicto imposita, si pœnitentia ductus, non perfecit cum posset perficere l. Qui falsam ff. ad l. Cornel. de fals. quam in hoc citat glos. in l. Qui ea mente ff. de furt.

Quarto, Quod conatus ad aliquid, eo non facto, non punitur; quando id factum nemini nocet, secundum

Anan.

Anan. in cap. primo num.14. de crim. falſ. dicentem, paſſim Aduocatos uti doctrina illa, quæ colligitur ex l. Damus iunc. gloſ. C. de falſ. Quod nunquam quis incidit in pœnam falſi propter falſum, ſi falſum nulli præiudicet, pro quo facit cap. Ego N. ibi [ad damnum eius] iunc. gloſſ. de Iureiur. & in caſu huius extrauag. iuſtitia obtenta, uel gratia, ſine præiudicio alterius impetrata, nulli nocet, ergo conatus ad illas impetrandas non eſt puniendus.

Quinto, Quod conatus non ſufficit ad incurrendam pœnam ipſo iure impoſitam, extra crimina atrociſſima, per ea quæ late tradit Felyn. in dicto Tractat. An conatus &c. n. 6. & in noſtro propoſito agitur de pœnis ipſo iure incurrendis.

Sexto, Quod nec pœna excōmunicationis de qua hic agitur, nec aliæ cenſuræ ipſo iure impoſitæ, incurruntur ob conatum non ſecuto effectu, quæ eſt communis ſententia collecta ex gloſ. c. Si uero & c. In audientia & adnot. eis de ſent. excom. ſicut nec irregularitas, iux. gloſ. cap. Si aliquis de homicid. & tradit. à nobis in Manual. Confeſſ. cap. 27. num. 193. & 210. et in caſu propoſito agitur de incurrenda excommunicatione.

13 Ad hæc omnia reſpondetur, concedendo quod pœna impoſita facienti aliquod delictum, in dubio non ligat eum qui tentat et conatur facere illud, niſi ſecuto eo: et conſequenter, quod ſi pœna huius Extrauagan. imponeretur obtinenti male iuſtitiam uel gratiam, non comprehenderet paciſcentem et promittentem dare ob iuſtitiam uel gratiam obtinendam, niſi ea obtenta: Sed negando, quod hæc imponatur male obtinenti illam, quia imo

impo-

imponitur facienti aliquid ex ſedecim ſupra collectis ad obtinendum illam, & ita non agitur hic de extendenda pœna impoſita facienti ad conantem facere, & non facientem; ſed de pœna impoſita ipſi conanti & attentanti id facere, quo caſu, qui conatur, illam incurrit: iux.l.ſi quis non dicam rapere C. de Epiſcop. et cler. et d.l. Quiſquis C. ad leg. Iul. maieſt.

Quod confirmatur primo, per illa quæ in dicto Manual. ubi ſupra poſuimus in hæc uerba: [Adde quod refert An diſponens loquatur principaliter de faciente, et ſecundario de mandante, & conſulente, aut principaliter de omnibus, quia priori caſu non incurrit excommunicationem, conſulens, aut mandans, antequam fiat opus: Vnde mandans cuipiam etiam centies percutere clericũ, non excommunicatur, donec percuſſio ſequatur, et nunquam, ſi ea nunquam ſequatur: argumento notatorum in d.cap. Mulieres de ſenten. excommun. In poſteriore uero ſic, nam qui mandat interficere aliquem per aſſaſinos, ſtatim, etiam non ſecuta morte, eſt excommunicatus cap. primo de homicid. lib. ſexto, quia æque principaliter excõmunicat mandantem, ac occidentem: et Religioſus, qui concionatur animo retrahendi Auditores à ſolutione decimarum, eſt excommunicatus, quamuis Auditores nõ retrahantur: Clement. Cupientes §. primo de pœn.] Cum igitur pœna huius Extrauag. non imponatur principaliter obtinenti iuſtitiam, uel gratiam, & acceſſorie facienti aliquam præfatarum actionum, imo nulla omnino pœna imponatur obtinenti, uel facienti iuſtitiam uel gratiam, ſi non agat aliquam præfatarum ſedecim actionũ, nam frequenter contingit in Papa, & multis Illuſtriſſimis Cardinalibus,

libus, et alijs ſinceris Iudicibus, qui frequenter ignari penitus talium actionum, faciunt gratiam uel iuſtitiam, inducti ad id per actiones præfatas ſibi ignotas, quarum malitia non pendebat ab eorum obtentione, uel conceſſione, et ideo ſiue ſequatur illa, ſiue non, ſunt peccata, quæ debent puniri, et iuſtè per hanc Extrauagantem puniuntur

Secundo, Per ea quæ diximus in d.cap.27.num.58. ſcilicet quod licet per Bullam Cœnæ S. D. N. non ſit excommunicatus conſulens alicui, ut appellet ad futurum Concilium, niſi ſecuta appellatione, eſt tamen excommunicatus. per Extrauagantes Pij Secundi, et Iulij Secũdi, quas citat Sylues. in uerb. Excommunicatio in fin. quia S.D.N. principaliter excommunicat appellantes et acceſſorie cõſulentes: Extrauag. uero prædicta principaliter excõmunicat etiam conſulentes, quarum uerba huc pertinentia ſunt hæc: [Quicunque decreuerint conſuluerint, ſeu deliberauerint, ſeu aliorum dicta approbauerint, conſilium aut uotũ dederint, ut ad futurũ vniuerſale Concilium à nobis uel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus contra prædictã cõſtitutionẽ appellare liceat poſſit uel debeat.

SVMMARIVM.

Pactio pro Iuſtitia uel gratia obtinenda quatuor de cauſis fit, et quam ob cauſam facta, hic puniatur; et eſt contra ius naturale, uel humanum antiquius iſto. num. 13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis, punitur hic. num. 14.

Pactio pro Iuſtitia uel gratia facta cum Papa, inter- dum

dum mala ut simonia, sed semper immunis à pœna sicut illa. num. 14.

Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An semper licite? num. 15.

Ludouicus Infans Portugaliæ laudatus. num. 15.

Pactio pro auferenda uel differenda Iustitia, includitur sub pacto de obtinenda illa. num. 16.

Iusta cur dicitur sententia Iudicis iniusta. num. 16.

14 IX. Not. quod prima prædictarum 16. actionum, scilicet pactio, colligitur ex illo uerbo [pactum] quæ est pactio de dando aliquid magnum uel paruum pro Iustitia siue gratia, pro se siue pro alio, in causis uel iudicijs, seu alias per literas Apostolicas, et quibuscunque alijs modis apud sedem Apstolicam obtinenda. Ad cognoscendum autem An iure naturali, uel diuino, aut humano antiquiore ista Extrauag. prohibeatur, aduertendum est, quod illa potest fieri quatuor de causis. Prima, ad corrumpendũ Iudicem. Secunda, causa cõseruandi eum in recto. Tertia, causa cõsequendi quod cupit, non cõsiderando an sit rectum nec ne. Quarta, causa redimendi molestiã super iure iam quæsito. Si fiat prima de causa in criminalibus, ex parte daturi est cõtra ius naturale, quia nititur inferre per se vel per aliũ nocumentũ iniustum personæ proximi, quod vetat illud pręceptũ Quintũ Decalogi Exod. xx. Non occides, iuxta declarationem eius positam à nobis post Thom. et alios in Manual. Confess. c. xv. num. 1. si autem id faciat animo flectẽdi ad iniuste absoluendũ, peccat contra VIII. præceptum, Non dices falsum testimonium Exod. xx. contra quod peccat omnis qui dicit mendacium per-

perniciosum, vel procurat vt alius id dicat, iuxta declarationem à nobis post alios positã in d.Man.cap.18.n.1. Iudex enim pronuncians quempiam esse absoluendum, qui vere condemnandus est mentitur perniciosè, saltem contra Rempub. cuius interest vt crimina puniantur l. Ita vulneratus ff. ad l. Aquil. c. Vt famæ de sent. excom. et etiã contra priuatũ accusatoris vel denunciatoris, quando ex eo proueniret pœna talionis, vel damnum præmij alias quærendi, vel expensarum, laborum, vel aliquid aliud. Si vero id faciat animo corrumpendi Iudicem, siue flectendi eum à recto, in Ciuilibus, peccat contra 7. præceptum. Non facies furtum Exod. xx. Contra quod peccat omnis, qui per se uel alium infert uel inferri procurat damnum proximo suo in rebus externis, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d.Man.c.17.num.2. Et qui Iudicẽ nititur per pactionem dandi à recto flectere in Ciuilibus, siue ad male absoluendum, siue ad male condemnandum, procurat inferre damnum proximo, actori uel reo, vt palam est. Cum igitur hæc tria præcepta Decalogi, contineant ius naturale per primum præsuppositum, notab.8. consequitur, eum qui dat aliquid Iudici ob primam causam id est ad corrumpendum eũ, siue in criminalibus, siue in Ciuilibus, transgredi ius naturale. Pactio vero facta ob causam secundam, scilicet vt Iudex rectam iustitiã faciat, vel citius quam aliâs faceret, sine alius præiudicio, non est verè prohibita regulariter iure naturæ, quoad forum interius, nec quoad forum exterius, si de tali animi sinceritate in eo constaret, quoniam id non est contra aliquod præceptum Decalogi, neque contra principia, neque contra consequentia eorum necessaria, quæ tria, complectuntur

omnia iura naturalia, per d. primum præsuppositum, est autem præsumptiue contra ius naturale & humanum, nō solum istius extrauag. sed etiam contra antiquius, positum in l. 2. §. sed si dedi ff. de cond. ob turp. causam, eò quòd præsumitur facere id causa corrumpendi, vt probatur ibidem in verbo [corrumpere videtur] adiuncta illa Theoria Bart. recept. in l. si is qui pro emptore ff. de vsucap. n. 5. scilicet, quòd verbum (videtur) significat fictionem, vel præsumptionem, et quia legi fundatæ in præsumptione cui veritas est contraria, non est locus in foro interiori, iuxta c. Humanæ 22. q. 5. & not. in c. Is qui, & c. Tua de sponsalib. Consequitur, non esse locum illi Iuri antiquo in foro interiori, in pactione hac de secunda causa facta, & cōsequenter nec iuri huius Extrauag. per secundum præsuppositū, et latius per illationem 4. notab. 3. n. 5. Dixi [regulariter] quia secus esset de pactione dādi aliquid pro iustitia facienda in spiritualibus, pro quibus acquirendis, etiamsi aliquo iure debita sint, nullum pretiū dari, nec vlla pactio quæ pretio æquipolleat, fieri potest: c. Quā pio 1. q. 2. c. fin. de pact. & facta, est cōtra ius naturale cōtentū in prædicto 7. præcepto, quatenus prohibet omnem iniustā vsurpationē, secundum Augustinū in c. Pœnale 14. q. 5. qua ratione appellatur fur & raptor, qui per simoniam aliquid quærit c. Ordinationes 1. q. 1. Vnde glos. mem. in c. Vendentes 1. q. 3. dixit esse simoniam, dare aliquid Iudici pro iustitia facienda circa spiritualia, intellige, quærenda, nam super iure quæsito aliquando dari posse mox dicetur. Pactio autem facta ex tertia causa, scilicet: Ad persuadendū Iudici quod cupit, non considerando, an sit iustū nec ne, est prohibita iure naturali, quia non solum est contra ius natura-

le,

le velle quem accipere id quod ſcit eſſe alienum, ſed etiam velle abſolutè accipere pro ſuo, quod dubitat an ſit tale, abſque recto iudice vel conſultore, contra regulam de eligendo tutius in dubiis: iuxta c. Iuuenis de ſponſal. & c. Si quis autem de pœnit. diſt. 7. ubi nos late hoc tradimus, & qui paſciſcitur dare iudici aliquid, vt certam pro eo in re dubia ferat ſententiam, non cōſiderando an ſit iuſtum nec ne quod cupit, æquipollenter vult abſolute habere pro ſuo, illud de quo dubitat an ſit ſuum, & ſub Iudice lis eſt. Pactio vero facta ob quartā cauſam, videlicet: Ad redimēdam vexationem, quam patitur ſuper iure iam quæſito, vere non eſt contra ius naturale, quia non eſt contra vllum præceptum Decalogi, nec principia, nec neceſſariò conſequentia eorum, ad quæ reducuntur omnia Iura naturalia per præſuppoſitum primum notat. 8. neque vere contra aliud humanum antiquum, Tum arg. c. Dilectus 1. de ſim. Tum quia conſeruatio ſui & ſuorum iure naturali eſt licita l. vt vim ff. de iuſt. & iur. & l. 1. & tot. tit. de furt. adiunc. cap. Olim & toto tit. de reſtit. ſpol. & c. Dilecto de ſent. excom. lib. 6. ex quibus ortum eſt illud Catonis: Rem tuam cuſtodi, vnde ſingulariter dixit Panor. ſup. citat. in 3. notab. in c. Cum ab omni de vit. & honeſt. Cler. n. 8. Quod qui dat aliquid Iudici, de cuius conſtantia in recto probabiliter dubitat, vt perſiſtet in ea, non peccat etiam in foro exteriori, ſi id in eo conſtaret, quod tamen arbitror limitandum eſſe, vt procedat, quando bona fide & iuſta ratione credit eſſe rectum, id in quo illam conſtantiam procurat, alias ſecus, quia in dubiis tutior pars eligēda eſt per ſupradicta. Per cuius Panor. dicta ſignificatur, prædictam pactionem præſumendam eſſe contrariam iuri antiquo hu-

mano, de quo in d. l. 2. de cond. ob turp. cau. imo & contra ius naturale per prædicta, si nõ cõstaret de recta dantis intentione, & consequenter dicendũ est, eum qui facit pactionẽ prædictã ob prædictã quartã causam, verè in foro Conscientiæ, non incurrere pœnas huius extrauag. præsumptiuè tamẽ sic in foro exteriori, nisi probabiliter de illo in eo cõstaret: & cõsequenter inferri posset ratio excusandi saltẽ in foro conscientiæ, à pœnis huius extrauag. eos, qui paciscũtur, vel promittunt dare aliqua Iudicibus, vt decernãt aliqua, quorũ iustitia & rectitudo ipsis est cõperta, quia hęc Extrauag. lata ad obseruantiã Iuris naturalis & antiqui, nõ vendicat sibi locũ in eis, quæ non includuntur in illis, per allata supra in secũdo præsupposito. p prædicta ĩ notab. 3.

Addo prædictis primo, q; hæc oĩa dicta de pactione dãdi aliquid Iudici ꝓ iustitia faciẽda, etiã vẽdicãt sibi locũ in pactione dãdi aliquid alicui tertio, qui eã sibi fieri ꝓcuret.

Addo secundo, q; eadẽ omnia, quæ dicta sunt de pactione dãdi aliquid iudici, vel tertio, habeãt etiã locũ in pactione dandi aliquid pro gratia inferiori Papa, potenti eam facere, vel tertio, vt eam procuret: & cõsequẽter in paciscẽte dare aliquid Summo pœnitentiario, vrbis Vicario, aut alii potẽti facere aliquã gratiã apud sedẽ Apostolicã pro ea facienda, vel alicui tertio, vt sibi vel alii eã ab illis procuret.

14 Ex quibus omnibus infertur primo, q; paciscẽs aliquid dare Iudici, vt faciat aliquod arbitrariũ, ad quod eum non obligat iustitia, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. quale est aliquãdo dare uel non dare dilationem, & dare maiorẽ uel minorẽ, differre uel anticipare sententiã diffinitiuã, uel interlocutoriã, deferre vel nõ deferre appellationi, & deferẽdo dare Apostolos citius vel tardius, intra mensem ad hoc

statutum

ſtetutum in c. Ab eo de appell. lib. ſexto, & Reuerentiales vel refutatorios, mittere vel non mittere in Carcerem, extrahere vel non extrahere ex illo, prorogare vel non prorogare fatalia, vel terminos iam conſtitutos, & id genus alia, incurrere has pœnas; Quia licet forte negari poſſit, id dari pro iuſtitia facienda, quia eſt arbitrariũ, non tamen negari poteſt, quin detur ſaltem pro iuſtitia vel gratia facienda ab inferiore Papa, quod eſt ualde quotidianum.

Secundo, Quod non abs re repetiuimus ſuprà uerba illa [inferiore Papa] quia qui cum ipſo paciſceretur, vel aliquam aliã actionem hãc damnatam faceret, peccaret quidẽ, qua parte illa eſſet contra ius naturale, vel diuinũ, cui etiã Papa ſubeſt, ſed non quatenus eſſet cõtra ius ſolũ humanũ, ſed ſiue peccaret, ſiue nõ, minime incurreret pœnas huius extrauag. per ea quæ de committente ſimoniam cũ eo, diximus in Man. cap. 23. n. 108. in hæc verba: [De committente ſimoniã cum Papa dico primo, ſecũdum Thom. communier recept. 2. 2. q. 100. art. 1. Papã poſſe committere ſimoniam prohibitam, quia ſimonia eſt, hoc eſt prohibitam iure diuino, quia ei ſubeſt c. Sunt quidam 25. q. 1. Non autem ſimoniam quia prohibita eſt, ideſt prohibitam tantum iure humano, de quibus ſupra num. 110. quia non ſubeſt ei ſaltem quoad uim coactiuã l. princeps ff. de leg. cap. Propoſuit de conceſſ. præb.

Secundo, quod eadem ratione non poteſt efficere, quòd actus, qui iure diuino eſt ſimoniacus, non ſit talis.

Tertio, quod Papa nullã pœnam iure humano, ſtatutã cõtra ſimoniacos, etiã qui ſunt tales, iure diuino, incurrit, & ꝙ poteſt facere, ne alius eã incurrat, quia oĩs talis inducta eſt iure cui nõ ſubeſt ipſe, & põt alios eximere ꝑ prædicta.

Quarto,

Quarto, Quod authoritas eius eximit à pœnis ſimoniæ, omnes qui cum eo, vel cum cõſenſu eius faciunt actũ, qui alias eſſet ſimoniacus, eſto quod expreſſe eos non liberet, non facta differentia inter prædictas ſimonias, quia quoad pœnas, eadem ratio militat in vtraque, & ideo quicquid dicat Pan. in §. Qui vero c. Extirpandæ de præb. ſub fi. & Felyn. eum limitans in c. De cætero ſub fin. de re iud. Veritas habet, quod non eximit à culpa, ſed tantum à pœna ſimoniæ iure tantum humano prohibitæ: Tum per prædicta. Tum per l. Quidam ff. de re iud. l. Idem Vlpianus ff. de excuſat. tut. et eorum, quæ de certa ſcientia principis verius et communius dicuntur ab iis, quos latè citat Felyn. in c. Cum inter de except. Tum per ſtylum Curiæ, qui hoc ſeruat, vt ſatis teſtatur Caſſ. deciſ. 2. de ſimo. qui facit ius c. Quam graui de crim. falſ.] hæc ibi.

III. infertur, quòd proxime dicta procedunt in paciſcente cum ipſo Papa, ſeu de cõſenſu vel beneplacito eius, cum inferiori, ſecus tamen eſt de illo, qui paciſcitur cum alio inferiori eo, ſine conſenſu & beneplacito eius, etiamſi gratiam vel iuſtitiam obtinẽdam ipſa ſua ſanctitas facere deberet: Tum quia Papa non purgat ſordes, quas ignorat interuenire, arg. c. Poſtulaſti c. Super literis cum eis annotat. de reſcript. Tum quia bona pars cauſæ huius Extrauag. (vt fertur) fuerunt pactio, datio, & promiſſio dandi aliqua maxima aliquibus, qui per ſe vel per alios plurimũ apud ipſum valebant, ad obtinenda maxima dona gratiæ, vel iuſtitiæ, neſcientes, vel neſcire volentes id non licere, ſcio enim quoſdam viros inſignes, qui id à me ſcire voluerunt ante hanc extrauag. deſiiſſe lucrari multa centena ſcuta.

IIII. Iu-

IIII. Iuſtum locum ſe hic offerre ad diſputandum. An ſicut Papa circa ſpiritualia peccare poteſt, vt prædictum eſt, admittendo Simoniam iure naturali & diuino prohibitam, ſic etiam alii Monarchæ circa temporalia peccare poſſint indulgendo ſuis ſubditis immunitates, impunitates, prærogatiuas, & dona prodiga, & id genus alia, in damnum ſuæ Reipub. & aliorum ſubditorum, quibus exhauriunt, vel faciunt ne repleant ſuum ærarium bellis iuſtis, facinoribusque præclaris gerendis utile & neceſſarium, ne ſua Regna vltra ordinaria tributa, extraordinariis & inſolentibus indictionibus, & ſuperindictionibus opprimerentur? Sed neceſſitas quantocyus reſpondendi dubiis circa hanc Extrauagantem propoſitis, ab eo me auertit: quamuis nonnihil colligi poſſit e noſtro Manual. Confeſſ. c. 25. à num. 1. in 11. vbi poſt Thom. in lib. de Regim. Princip. de peccatis Regum agitur. Solum dicam meminiſſe me aliquando interrogatum, ab illo multis nominibus de nomine Chriſtiano benemerito, Sereniſſimoque Infante Portugaliæ Ludouico, reſpondere rem ſua pietate Chriſtiana dignam facturum, ſi ſuum animum in omnes iuuandos Regie propenſum, cohiberet à petendis à fratre ſuo Rege nulli pietate ſecundo, gratiis, pro ſibi ſe commendantibus etiam benemeritis, ne ſe Rex pientiſſimus per opera liberalitatis alioqui ſancta, ſed voluntaria, facultate opera iuſtitiæ neceſſaria in ære alieno ſoluendo exercendi, priuaret. Quem notiſſimum eſt poſtea, vno anno antequam vita defungeretur, magno ſummatum exemplo, bonam ſuæ (quæ maximi pretii erat) ſuppellectilis partem; quò ſuā debita exolueret vendidiſſe, et familiā, quæ ſibi erat ampliſſima, in ordinem redegiſſe, & merito quidem, quia Iuſtitiæ

ſtitiæ perinde liberalitas cedere debet, ac cedit Latonia Phœbo l. Mulier bona ff. de fur. dot. cap. Non eſt putanda prima q. prima c. Forte & c. Denique 14. q. 5.

16 V. Poſſe cuipiam uideri verum, illud Iohan. Mon. in d. Extrauag. in gloſſ. verb. [ſub generalibus] hanc Extrauag. non includere eum, qui aliquam iſtarum actionum faceret pro auferenda vel differenda Iuſtitia, quia illa includit eos tantum, qui eas faciunt pro Iuſtitia obtinenda, & is non uidetur dare pro illa obtinenda, ſed pro differenda vel auferenda quod eſt longe diuerſum, & a diuerſis non fit illatio, l. Papinianus exuli ff. de minor. & cap. Ad audientiam de Decim. maximè in pœnalibus, cap. Pœnæ de pœnit. diſt. prima, & l. ſi de Interpretatione ff. de pœn. Sed nobis contrarium videtur verius: Tum quod non eſt veriſimile, Pontif. Maxx. & æquiſſimos, voluiſſe minus punire illos, qui dant uel promittunt pro ſententia iniuſta, qualis eſt, qua iniuſtè aufertur vel differtur uera iuſtitia, quã eos, qui dant pro ſententia iuſta conſequenda, pro qua tamen, ſaltem interdum incurruntur, ut prædictum eſt: & mens eſt potius attendenda quam verba, c. Marchion 1. q. 1. l. Cum pater §. dulciſſimis de leg. ſecundo. Tum, quod obtinere, vt differatur vel auferatur iuſtitia vnius, eſt obtinere iuſtitiam ſaltem in aliquo pro altero, vt palam eſt: Tum, quia non ſolum ſententia æqua, appellatur ius vel iuſtitia, ſed etiam iniqua; l. Ius pluribus modis dicitur ff. de Iuſtit. & Iur. ibi: [Prætor quoque Ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit, relatione ſcilicet facta, non ad id, quod Prætor ita fecit, ſed quod Prætorem facere conuenit,] Quod etiam expreſſit Thom. 2. 2. q. 57. art. 1. ad primum, & facit l. Res Iudicata pro veritate habetur. ff. de Reg. Iur.

Tum

Tum denique, quod verbum [Iustitia] in hac Extrauagante positum, non accipitur pro iustitia, vt est virtus, secundum eundē Thom. q. seq. 58. art. 3. neque pro eius obiecto, quod est iustum, seu Ius, secundum eundem in d. q. 57. art. 1. sed pro Iudicio, quod est actus iustitiæ, quo Iudex reddit Ius, de quo per eundem ibidem q. 60. art. 1. & ita pro sententia diffinitiua, vel interlocutoria, qua Iudex decernit aliquid esse iustum, siue benè siue malè, quia illa est iusta, vel præsumitur talis, donec iustè reuocetur, secundū omnes in Rubric. de Appellat. per quod, argumentum prædicti Io. Mon. palam soluitur.

VI. Quod solum, & semper ob huiusmodi pactiones incurruntur hæ pœnæ, quando illæ sunt illicitæ, et peccata mortifera, per ea quæ in notab. XI. de promissione dicemus.

Hæc de pactione, quæ est actio prima hic punitarum, per quæ constat ex quo verbo colligatur, quo iure prohibeatur, et quomodo sit intelligenda, quòd dicere promiseramus, quæ eadem seruient ad declarandas alias.

SVMMARIVM.

Peccatum ne sit mortiferum, facit paruitas in omni materia. num. 17.

Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita uenialiter tantum, nec mortifera ob solam intentionem tantum, si facta sit de re adeo parua, quæ non solet mouere notabiliter recipientem. num. 17.

Simonia mortifera potest esse secundum intentionem,

datio rei minimæ, licet non præsumatur talis. n. 17. Intellectus cap. etsi quæstiones de Simon. num. 17.

17 X. Not. ibi (paruum uel magnum) quod pœnæ huius extrauag. incurruntur etiam per paruæ rei promissionem, dationem, acceptationem, & receptionem. Quod confirmatur per cap. fin. 14. q. 6. & cap. De appellationibus de appellat & per alia, per quæ concludit ibi regulariter Decius: Eandem rationem habendam esse de modicis, quæ de magnis, præsertim cum ponuntur sub conditione, vel pro forma saltem substantiali, iuxta c. primum de Baptism. vel adddendo uerbum [aliquid] per glos. sing. in Clem. prima verbo [aliqua parte] de for. compet. quam ipse non citat; & in hac Extrauag. ponuntur sub conditione, & cum adiectione verbi [quod] pro [aliquid] ibi [siue quid] Contra quod facit tamen Primo, quod paruitas rei in omni materia excusat a mortali peccato, & a restitutione, secundum Thom. 1. 2. q. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. q. 59. art. 4. & q. 66. art. sexto, traditur in Manual. Confess. c. 11. n. 4. ubi Typographi uitio citatur Thom. 2. secundæ q. 3. art. 5. pro q. 66. art. 6. & q. 58. art. 3. pro q. 59. art. 4. pro quo uidetur tex. in cap. Vnum §. fin. 25. dist. & quod in notab. 3. & 9. conclusum est supra, non incurrere quem has pœnas pro actione, quæ iure antiquiori hac Extrauag. non sit peccatum mortiferum.

Secundo, facit cap. Etsi quæstiones de Simon. quatenus probat modicam rem non Inducere Simoniam, & alia Iura, quæ habent, de modicis non esse curandum, ut l. Scio ff. de restitut. in integr. c. Re uera de Consecr. dist. 2. & citat. per gloss. ibi & Dec. post alios ubi supra, Concludens hoc esse

esse verum, saltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio in paruis, quæ in magnis; Et constat hãc Extrauag. continere pœnas extraordinarias, & in materia eius non militare eandem rationem in paruis, quæ in magni: Ratio enim eius & causa finalis, est impeditio uel euitatio corruptionis Iudicũ, uel Authorum gratiarum, qui non ita corrumpuntur per parua, ac per magna, ut habet d.c. Etsi quæstiones, & ne sententiæ & gratiæ fiant Vænales, quales per parua non fiunt, quia non recipiuntur in precium, estò recipiantur in alicuius amicitiæ uel gratitudinis signum.

Tertio, Quod Author eius fecit hanc sanctionem adeo pœnalem, contra ea quæ ipse appellat pessima & scelera ibi [hoc scelus] & ibi [pessima] & paruæ rei datio uel receptio, esto interdum sit mala uenialiter, tamen uon est pessima, nec scelus, imo aliquando est bona, ut habet prædictum c. Etsi quæstiones.

Quarto, Quod maior excommunicatio & Anathematizatio, quæ hic fertur nõ debet ferri nisi pro peccato mortali c. Nemo & c. Nullus 11.q.3.

Per quæ omnia arbitror non comprehendi in hac Extrauag. dationem rei paruæ, quæ ante hanc extrauag. non erat mala mortifere, per primum huius partis fundamentum, & hunc textum intelligendum de re parua, sed non adeo ut eius datio, uel receptio, non esset ante hanc Extrauag. mortifera. Nec videtur sufficere quod sit mortifera secundum solam intentionem, nisi etiam sit secundum rem, ita vt ea sit tanta, quę notabiliter moueat, vel probabiliter præsumatur motura & flexura a recto recipientem: Nam datio minimæ rei, quæ creditur non motura Iudicẽ,

uel Authorem gratiæ à recto, non meretur has pœnas: Quia in ea cessat causa finalis huius Extrauag. arg. d. c. Etsi quæstiones, & tamen si fiat pro pretio gratiæ vel Iustitiæ, animo eam emendi uel uendendi, etiam ante hanc Extrauag. erat ex parte intentionis mortifera, sicut datio & receptio etiam minimæ rei, pro pretio cuiusque rei spiritualis: per definitionem Simoniæ positam a gloss. 1. q. 1. in summa, & declaratam à nobis post alios in Manual. Confessar. c. 23. num. 100. in cuius fine hoc ex ea infertur: Non obstante d. c. Etsi quæstiones, quia illud solum habet, rei modicę dationem non esse interpretandam, seu præsumendam in foro exteriori ex parte rei Simoniacã. Quid autem dicatur adeo magnum uel paruum, ut eius pactio has pœnas mereatur: iudicio boni viri est definiendũ, arg. l. primæ ff. de iur. delib. ad quod bene arbitrandũ, facit multum d. c. Etsi quæstiones, quatenus habet, illud Esaiæ 33. relat. in c. Sunt nonnulli 1. q. 1 [Beatus qui excutit manus suas ab omni munere] intelligendum de tali, quod accipientis animum allicere, vel peruertere solet. Nec puto sufficere in hac materia magnitudinem illam, quæ sufficeret ut sit mortale, quæ quanta ad id debeat esse, nixi fuimus diffinire altius aliis, in Comment. d. cap. fin. 14. q. 6. & in Manual. Confess. cap. 17. num. 3. tales enim personæ, & tali loco & tempore, possent esse dans & recipiens, ut datio unius equi non diceretur rei tam magnæ, quantam hæ pœnæ requirunt: per d. cap. Etsi quæstiones, sufficeret tamen ad constituendum furtum eius mortale, per ibi dicta.

SVMMARIVM.

Promissio de dando pro iustitia etc. regulanda, ut pactio:

ctio: & ita nec licita, nec illicita uenialiter tantum, neq; mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas. num. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, nõ addẽs vllã obligationẽ ciuilẽ, non meretur has pœnas. n. 18.

Obligatio ad Antidora, lege naturæ inest beneficiario erga benefacientem. num. 18.

Promissio gratitudinis eo tantũ modo, quo inest, expressa, et ita hijs uerbis facta, nõ includitur hic. n. 19.

Lex debet esse possibilis moraliter, & conformis consuetudini, pijs & eruditis probatæ. num. 19.

Promissio ad complacẽtiã, non obligat, cũ exẽplis. n. 20.

Promissio vel pactio dandi tacita sufficit, sed non sola intentio promittendi vel paciscendi, non facta promissione vel pactione, expressa uel tacita. num. 20.

18 XI. Not. Secundam prædictarũ actionũ hic punitarũ, quæ est promissio prædictæ pactioni cõformis, uidelicet, de dando aliquid magnũ vel paruũ, pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio &c. obtinenda. Circa quã dico primo, Quod colligitur ex uerbo [promitterent] secundo, quod fieri potest ob easdem 4. causas, ob quas prædictam, scilicet pactionem fieri contingit, & quod eisdem casibus est prohibita iure naturali uel humano huius extrauag. uel humano etiam antiquiore, quibus prædicta pactio: tertio, quòd est regulanda eodẽ modo quo illa.

Ex quo sequit͛ primo, qđ Extrau. hæc nõ habet locũ in ꝓmissione, q̃ nõ est ꝓhibita, neq; peccatũ iure nãli, vel diuino, uel iure aliquo humano antiquiore, ꝑ secũdũ pręsuppositum

situm notab.8. & quartam illationem notab.3.imo nec mea sententia,in promissione,quæ tantum venialiter esset illicita, propter paruum excessum promissionis licitæ, neque in mortifera secundum intentionem tantum: iuxta dicta supra notab.10.maxime iuxta illud, quod excommunicatio maior,quæ per hanc Extrauag. fertur, non est ferenda nisi pro peccato mortali: cap. Nemo & cap. Nullus 11.q.3. præsertim aliis tam grauibus pœnis comitata, & causa finalis Authoris cessare videtur in mortifera secundum intentionem tantum.

Secundo,quod non est ei locus in promissione gratitudinis iure naturæ debitæ, uerbis uel scriptis generalibus, modo eodem quo inest, expressa, sine vllo augmento saltem notabili,quo obligatio Antidoralis trãseat in Ciuilẽ, quia illa antea nõ erat illicita,quoniã expressio eius, ꝙ tacite inest,eo tantum modo quo inest,non facit illicitam rem alioqui licitam; tex. & glos. in c. Significasti de elect. & c. Ad audientiam in secundo cum glossa vbi id Felyn.cõfirmat,de Rescript.& l.3.ff.de leg.primo,vbi post alios Iason. At tacite & naturaliter,siue iure naturali gratitudinis,intelligitur obligatus beneficiarius ad antidora, & ad habendã, agendam, & oportuno loco & tempore referendam gratiam, iuxta illam legem naturalem: Benefacienti benefaciendum est l. si non sortem §. libertus iunct. glos. verb. [naturaliter]ff.de cond.ind.l. sed etsi §.cõsuluit ff. de petit. hæred.c. Cum in officiis de testam. tradit Thom. ab omnibus recept. post Senecam 2. secundæ q.106.art.3. Ergo expressio illius obligationis ad antidora tacite inhærentis,nõ prçiudicabat antea,& ita non erat illicita iure naturali,vel diuino, & consequenter ante hanc Extrauag. licebat, nec

per

per eam eſt facta illicita, quia hæc extrauag. non efficit illicitas promiſſiones, quæ antea licebant, ſed punit eas, quæ etiam antea iure naturali, diuino, vel humano antiquiore erant illicitæ, & manebant impunitæ, eò quòd cum non deducerentur in iudicium, non puniebantur per iudices, & ipſo iure nullæ pœnæ incurrebātur: nam (vt ſupra in prin. not. 8. & latius in fin. not. 3. diximus) hæc ædita eſt ad inducendam vel conſeruandam obſeruantiam legum ſe antiquiorum, & eſt regulanda ſecundum terminos earum.

19 Non obſtat hæc Extrauag. quatenus punit promiſſionem factam verbis generalibus, & plene non expreſſis: Quia intelligenda eſt tantum de talibus verbis generalibus, quibus illa obligatiò antidoralis, aliter quam ineſt, cum aliquo Ciuilis obligationis augmento exprimitur. Ex quo ſubinfertur, non incurſurum has pœnas, qui offerret gratiam his verbis [non ero tibi ingratus] licet contra ſentiat prædictus Io. Mon. in d. glos. verb. [ſub generalibus] imo neque qui diceret, [ero tibi adeo gratus, ac virtutis ſtudioſus vel virtuoſus debet eſſe benefacienti iure naturali, nō me obligando tamen ad plus quam illud me obligat.]

Tertio, quòd etiam nunc licitum eſt orare Papam, vt illam, aut illam gratiam facere dignetur, & Cardinales, & alios ei acceptos, vt illam, aut illam gratiam dignentur ſibi vel alicui alii impetrare, rogare item Iudicem, vt hanc vel illam ſententiam iuſtam pro ſe aut alio proferat, & ꝙ illum, vel illum quoad ſuam iuſtitiam commendatum habeat, vel quòd non grauet eum, offerendo gratitudinem his vel ſimilibus verbis, [ero vel is, pro quo rogo, erit T. S. uel T. D. vel tibi gratus, vel reddemus vicem,

gratias

gratias habebo & agam, & loco, & tempore oportuno referam, uel ille referet, uel erimus tantæ gratitudinis, quòd non pœnitebit te huiusmodi gratiam fecisse.] Tum, quia id, attento iure naturali, diuino, & humano, scripto, & non scripto, usque ad hanc Extrauag. licitum, imo honestum, & Vrbanum, siue Curiale erat: & (ut prædiximus) hæc Extrauag. non intendit facere de licitis illicita, sed de illicitis impunitis, punita. Tum, quia impossibile morale est, a precibus, submisso, modesto, Vrbano, & efficaci animo faciendis, eiusmodi oblationes & promissiones generales separare, & lex debet esse moraliter possibilis: cap. Erit autem lex 4. dist. quòd declarat præ aliis Thom. 2. secundæ q. 95. art. 3. Tum, quia dicere non esse hoc licitum, esset claudere ianuam omnium ordinum hominũ precibus, ad omnes omnium ordinum Iudices & Principes, imo & minores faciendis, quòd est absurdum, & ita non dicendum: l. Nam quòd absurdum ff. de op. lib. c. Dudum de præb. lib. sexto. Nam & Hælizæus Sunamiti preces ad Regem faciendas promisit. Reg. 4. cap. 4. Tum, quia apud omnes summates, & infimates, & mediocres, tam in Curia quam ubique gentium & terrarum, sunt in usu quotidiano ab omnibus piis & doctis approbato, & ita licitæ: c. Quo iure 8. dist. & c. Quisquis 41. dist. & lex non debet fieri contraria tali cõsuetudini, secundum Isidorum in d. c. Erit autem, declaratum per Thom. ubi supra, & consequenter à fortiori, facta generaliter, est intelligenda in dubio, secundum eiusmodi consuetudinem: arg. c. Cum dilectus de consuet. & l. Minimè ff. de legib.

20 Quarto, quòd licet etiam nunc pro iustitia uel gratia facere promissionem ad solam complacentiam ex vrbanitate

tate generalibus verbis, sine animo se ad aliquid speciale ciuiliter obligandi, quia per id nihil adiicit obligationi antidorali, nam talia uerba generalia nihilo plus obligant, quam si non proferrentur, c. Cum uenissent de instit. quatenus singulariter probat, nil obligasse quendam Archidiaconum Archiepiscopo suo dicentem, quòd de omnibus reditibus sui Archidiaconatus, posset disponere, prout uellet, ex quo notant ibi Io. And. Card. & Panor. quòd verba generalia, dicta ad complacendum alteri, non obligant: In quod putatur textus ille singularis à multis, & in hiis à Panor. ibid. à Felyn. in c. Cum iuramento de homicid. à Iason. in l. Ita stipulatus col. 3. ff. de verb. oblig. In quod etiam facit lex vlt. ff. de testam. quatenus probat secundum Bart. uerba iactantiæ non obligare, faciunt etiam l. si cui ff. de seruitut. & l. antiquitas C. de vsufruc. quatenus probant uerba ciuiliter & Curialiter esse intelligenda, & non rusticè aut rigorosè, facit etiam glos. sing. iunct. tex. in l. 2. C. in quibus causis col. cens. lib. 11. quæ habet, passim amicos amicis dicere verba illa generalia: [Tuus sum, & in omnibus tuum me esse recognosco,] & propter ea non obligari plus, quàm illis non expressis obligarentur: Nam & respondens stipulanti aliquid; promitto illud, & quicquid uolueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obligatur, quã ad expressum, ut post Alex. tradit ubi supra Iason.

Quinto denique, quod solum & semper incurrit quis pœnas huius extrauag. ob promissionem factam pro iustitia uel gratia obtinenda, quando illa est illicita mortaliter, non solum secundum intentionem tantum, sed etiam secundum rem promissam, Iure naturali uel humano antiquiore ista: Et consequenter non incurrentur ob promis-

sionem licitam qua multi Religiosi, & pauperiores promittunt suas ad Deum & sanctos preces, pro his quos super eis rogant; neque ob obligationem restrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit se gratum fore, vt decet esse pro qualitate sua, ut Regem si Rex, nobilem si nobilis, ciuem si ciuis, Religiosum si Religiosus. Neque etiam ob promissionem quæ esset ueniale tantum peccatū ob paruitatem rei promissæ, vel ob paruum augmentum adiectum obligationi antidorali: vel mortiferum secundū intentionem tantum, eo quod res tam parua non solet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quam debeat, id quod rogatur: Quoniā tales promissiones sunt uenialia peccata tantum, uel non mouētia notabiliter recipientem. Habent autem locum non solum in promissione expressa, sed etiam tacita, quia etiam tacitæ promissiones & conuentiones fiunt: l. Labeo, & l. Item quia ff. de pact. vnde præfatus Iohan. Monach. dixit in dicta glossa verb. (generalibus) incurrere illum, qui verbo non promittit, sed facto deponit dandum Iudici, vel rogat, non solitus rogare nisi munitus, quia, vt ait Gregor. citatus ab eo: facta loquuntur, arg. cap. Cauete 2. 2. q. 5. & plus exprimitur facto quam verbo: l. Si tamen §. primo ff. de edil. edict. & plus est appellare facto quam verbo c. Dilecti de appellat. Vnde nuper respondimus incurrisse Simoniam qui Vicario generali dedit 20. Scuta, animo alliciendi eum ad conferendum sibi beneficium maius de duobus, quorum alterum sibi per concursum debebatur, dicens se illa dare ut collationem acceleraret, & ille contulit sibi maius, si modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætulisset; Nā illud factum tacitè id loquebatur, & dare quicquam temporale

porale pro adeptione beneficii, etiam alias debiti, Simonia est: iuxta text. iunct. glos. singulari in verbo [iustitiam] c. Vendentes prima q. 3. Non tamen sufficeret, vt etiã uterque id mente gereret, vt idem ibidem ait, quia hęc lex tam pœnalis & dura, non est extendenda argum. cap. Pœnæ de Pœnit. distinct. prima. Quod licet verum sit quo ad promittentem, non est tamen quoad dantem intentione principali corrupta, vt dicetur infra notab. 21. num. 29.

SUMMARIUM.

Promissionis acceptatio licita, uel illicitæ uenialiter tãtum, non meretur has pœnas, nisi fiat in finem se uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Actus nullus est simul bonus & malus etiam diuersa ratione, licet quis possit recte de eodem diuersa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Datio omnis ex promissione uel pactione illicita, etiam post obtentam iustitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.

Receptio facta ex promissione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Actio nulla quæ principaliter non fit pro obtinenda iustitia vel gratia, hic punitur; & ita eximitur datio salarij uel honorarij dati Assessori, Aduocato, Notario, Procuratori, & similibus. num. 23.

Datum pro iniusta sententia uel gratia dicitur datum pro iustitia uel gratia. num. 23.

Actiones promittendi, dandi, &c. factæ pro alijs, ita

nocent, ac facta pro seipsis. num.24.

Promissioni de dando et dationi, an aequetur in hoc promissio de faciendo, & eius impletio? num. 24.

Carolus V. cum filio suo Philippo Secundo, et Iohannes Tertius Rex Lusitaniae, de abstinētia a Iustitiae impedimentis laudati, & imitatione digni. num. 24.

Preces pro pretio raro fieri, et ita rarius quam quidam putant Simoniam & has poenas inducere, quod Confessarijs notandum. num. 24.

Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

21 XII. Not. tertiam actionem hic punitarum, quae est acceptatio promissionis. De qua primum dico, eam colligi ex illis uerbis [promissionem reciperent.]

Secundo, quòd ad cognoscendum quando est bona, quando mala iure naturali, diuino, uel humano antiquiore ista Extrauag. est considerandum, quod potest fieri ob easdē 4. causas, ob quas diximus supra notab. 9. n. 13. pactionem fieri posse, & ob quas causas illa est iudicāda mala uel bona, ob easdem est etiam haec iudicanda, sicut de promissione dictum est not. praeced.

Tertio, quòd est intelligenda de acceptatione illicita, & mortifere mala, qualis est acceptatio promissionis illicitae, & mortiferae, quatenus est talis, & etiā acceptatio promissionis tantum uenialiter malę, & etiam licitae, ad finem tamen mortiferū, sese uel aliū mortifere corrumpendi: Vnde arbitror nō incursurū has poenas Iudicē, qui promitten-

ti se

ti se gratum fore, vel daturũ tot scuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretii, responderet: Ego accepto tuam promissionẽ, quatenus est generalis et licita, sed quatenus est specialis & illicita, renuo illam. Et contra puto incursurum eas Iudicem, qui acceptaret promissionẽ solũ generaliter & licite factã, ad finẽ corrumpendi suum animũ, & deuiãdi à recto, ob spem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile: Quia contextus huius Extrauag. punit acceptationẽ promissionis malam, & nõ bonam, per illat. 4. not. 3. & per præsuppositum secundum notab. 8. Et potest esse bona acceptatio promissionis iniustæ, qua parte est iusta, & potest esse mala acceptatio promissionis bonæ, in malum finem, licet enim eadem actio non potest esse bona, & mala simul, secundum Thom. receptum communiter in 2. sent. dist. 40. q. 1. art. 4. & relatum à nobis in Manuali præludio 7. n. 22. potest tamen eadem actio iustè placere vni, qua parte est bona, & simul eidem displicere, qua parte est mala: vt Passio Christi, qua parte fuit actio Iudæorum, valdè nobis displicet, qua vero parte fuit satisfactio pro peccatis nostris, applicata per sacramenta, plurimum placet, iuxta illud relat. à glos. in c. 1. de consecr. Eccl. vel alt. lib. sexto. [Actio displicuit, passio grata fuit,] & mors iusti placet, quatenus est medium transitus eius ad gloriam, & displicet quatenus eius nos consuetudine priuat, & alia exempla quotidiana tradita à nobis in Comment. cap. Cum minister 23. q. 5. num. 37. & seq.

Quarto, ꝙ sicut per pactionẽ, & promissionẽ mortiferè illicitas, incurruntur hæ pœnæ, nõ secuta traditione rei ꝓmissæ, vel pactæ, ita etiam incurruntur per acceptationem

malam

malam promiſſionis, etiamſi non accipiatur promiſſum, per dicta ſupra notab. 8. num. 11.

Ex quo infertur, magnopere cauere debere Iudices, ne vllam promiſſionem generalem, quorumuis, ſummatis vel infimatis acceptent, in finem deuiandi à recto, ut eis placeant, ſpe alicuius rei notabilis eis ob id obueniendæ, quæ autem ſit talis dictum eſt ſupra not. x.

22 XIII. nota quartam actionem hic punitam, quæ eſt datio alicuius rei ex pacto, vel ex promiſſione, etiam generalibus verbis facta, præcedente, pro obtinenda iuſtitia vel gratia &c. Circa quam dico primum, eam colligi ex illis verbis [aut ex pacto &c. vſque ad verbum darent.]

Secundo, quòd eſt intelligenda tantum de datione procedente ex pactione, vel promiſſione mala, non venialiter tantum, ſed etiam mortiferè, ſi fiat poſt obtentam iuſtitiã, vel gratiam, nam antea facta nocebit, etiamſi fiat, ex promiſſione generali licita, quia etiam facta ſine vlla promiſſione præcedẽte, noceret, quia eſſet actio 8. de qua notab. 21. Quæ autem promiſſiones ſint licitæ vel illicitæ dictum eſt ſupra notab. 9. & 11.

Tertio, quòd datio, de qua in hac clauſula, reſtringitur ad dationem factã ad implendam pactionem vel promiſſionem præcedentem, & ita non includit dationem factam alia de cauſa: Quia lex pœnalis nõ eſt extendenda de vno ad aliud: cap. Pœnæ de pœnit. diſt. prima, de alia verò infra dicetur. notab. 21.

XIIII. nota quintam actionem hic punitam, quæ eſt receptio virtute pactionis, vel promiſſionis præcedentis. De qua dico primo, quòd colligitur ex eiſdem uerbis ex quibus quarta, adiuncto verbo [reciperent] quòd illa ſequitur.

Secundo,

Secundo, quòd eſt intelligenda, & reſtringenda ſicut præcedens, & ita quòd non includit receptionem abſolute, uel alia de cauſa factã, de qua mox dicetur. d. notab. 21.

23 XV. nota ibi [pro iuſtitia uel gratia] quòd nulla actio prædictarum 16. eſt digna pœnis huius Extrauag. niſi fiat pro iuſtitia vel gratia obtinenda. Ex quo ſequitur, quòd ſi fiat ſaltem principaliter pro alia cauſa, non meretur illas, quæ eſt germana ratio, cur per dationem, vel receptionem ſalarii, debiti Notario, vel Aduocato, non incurruntur prædictæ pœnæ, vt dicetur infra notab. 21. & eadem ratione eſt idem dicendum de datione ſalarii Aſſeſſoris, de quo in c. Statutum §. Aſſeſſorem de Reſcrip. 1. lib. ſexto, & de ſalario, ſeu recompẽſa operarum, debita teſti, quæ licita eſt, ſecundum Panor. Imol. & Felyn. in cap. primo, de teſtib. quòd vetat ei dari aliud pretium, Idem de datione iurium debitorum Nuncio, Iudici, vel aliis perſonis, quia non dantur hæc principaliter pro iuſtitia obtinenda, nec tanquam pro mediis ad illam obtinendam, ſed tanquam lege, conſuetudine, vel ſtylo debita: Intelligitur autem dari pro iuſtitia, non ſolum, quòd datur pro ſententia iuſta, qua vera iuſtitia fit, ſed etiam, imo magis quòd datur pro ſententia iniuſta, uel etiam nulla, qua fit præſumpta tantum, & non uera iuſtitia: & quòd datur pro iuſtitia auferenda, vel differenda, per ea quæ dicta ſunt contra Io. Mon. not. 9. Corol. quinto. Pro gratia item intelligitur dari, etiam id quòd daretur Iudici, vt faciat aliquid arbitrarium, quod poteſt, ſed non tenetur facere, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. vt dictum eſt in d. notab. 9. Coroll. primo.

24 XVI. nota ibi [pro ſe, vel pro alio] quòd datio, vel receptio alicuius rei, pro gratia, vel iuſtitia faciẽda alii quàm

danti vel recipienti, est æque mala, ac datio vel receptio vt danti fiat, et consequenter vbique terrarum et gentium mala, et facta apud sed. Apostolicam, digna pœnis huius extrauag.

Ex quo infertur, sępè grauèq; peccari præsertim à maioribus et ditioribus, aliis splendide conuiuantibus cũ Iudicibus, aliis Xenia et donaria insolita eis mittentibus; aliis hæc et illa, et interdum maria et montes eisdem promittentibus, aliis hæc et illa facientibus, aliis etiam contrahẽtibus cũ eis, vel procurantibus cum eis vel suis affinitates, aliis obnixis precibus, quæ magno pretio æquipollent, eos flagitantibus, quò, suis cognatis, amicis, vel clientibus coram eis litigantibus, iustè vel iniustè faueant, non curãtibus, An ob id corrumpantur nec ne, imò id, quatenus id suo proposito conuenit, cupientibus: A quo vitio fide dignissimo testimonio accepimus, Carolum illum V. multis nominibus magnũ (quem filius eius Philippus Secundus Rex noster Catholicissimus in eo imitatur) tantũ abstinuisse vt epistolas etiam à familiaribus suis ad Iudices suarum causarum petitas et flagitatas pernegaret, etiam non continentes aliud, quam vt rectam iustitiam eis facerent, ea causa reddita, quòd Iudex per huiusmodi epistolã sibi scriptã, concepturus esset gratũ fore maiestati suæ, vt victor euaderet is, pro quo scribebat, Quod ipsum scio solitum fuisse facere, propagatorem illum Christianæ fidei amplissimum, Ioannem Tertium Christianissimæ Lusitaniæ Regem, cum primis omnium quos habuit Hispania Pientissimum, quamquam vter eorum alteri fuerit exemplo, nescio. Quos vtinam omnes purpurati patres, Monarcharum legati, cæterique primores et ditiores vrbis

semper

semper imitarentur, considerantes nonnunquam preces pro pretio & dari, & accipi, iuxta mentem glos. Innoc. & Anton. in cap. Tuam de ætat. & qualit. & iuxta late tradita per Ripam & citatos ab illo in cap. cum M. not. 23. de constit. quæ tamen quoad aliqua, sunt dolanda & declaranda per resolutionem, quam nos post Thom. Innoc. & Caietan. tradimus in Manual. Confess. cap. 23. num. 101. viua ratione asserentes nunquã preces, quatenus sunt tales, æquipollere pretio, neque, quicquid illi dicant, inducere Simoniam, nisi cum fiunt vel accipiuntur (quod rarò sit) pro pretio, vt ibi declaratur: Quæ Confessarios admoneo, ne legendo prędictum Franciscum à Ripa, & alios ab ipso citatos, omnibus pœnitentibus, qui precantur pro iustitia, uel gratia, ingerant scrupulos peccati præsertim mortalis contra hanc Extrauag. & leges Simoniæ; Non enim peccant saltem mortaliter, contra eam, neque simoniam admittunt, nisi ad summum cum id facientes, probabiliter præsumunt, vel (attentis circunstantiis personarum, locorum, & temporum) præsumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas à recto & iustitia necessariis deflexuros.

25 An autem sic mortaliter peccando deprecantes, & supradicta facientes apud Sed. Apostolicam, incurrant pœnas huius extrauag. pendere videtur ab illa quæstione. An promittentes facere, & facientes includantur in ea, sicut promittentes dare & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia est stipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in una, habent locum in altera: Nam obligatus ad dandum regulariter cogitur pręcisè ad illud, & non liberatur soluendo

interesse, obligatus autem ad faciendum imò ad tradendũ non item, quia succedit obligatio ad interesse, ut notat. per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur oppo. 10. de verb. oblig. & in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo quòd interest &c. & vtrobique, & alibi sæpè per omnes; per illas leges, & l. vbi autem §. fin. ff. de verb. oblig. et l. si quis ab alio sub fin. ff. de re iud. & alia multa, sed contrarium videtur verius: Tum quia contextus eius generaliter disponit de paciscente & promittente, & de promissionem acceptante, et de paruo et magno promisso vel dato, & de dante, & recipiente aliquid: Et negari non potest eum qui promittit facere domum vel statuam, ire Romam, Toletum, Lutetiam, uel Antuerpiam, scribere librum, operas suas menstruas vel annuas, et alia similia, promittere aliquid non solùm paruum, sed & magnum, Tum, quòd licet quoad aliqua differant obligatio dandi et faciendi, vt argumentum oppositum probat, non tamen quoad hoc, quòd altera contineat rem æstimabilem, altera non, quia vtraque interdum continet rem etiam æstimabilem, ut promissio dandi vel faciendi domum, et interdum inæstimabilem, ut promissio precandi Deum, uel curandi, ut alii precentur, aut diligendi et curandi vt ab aliįs diligatur: Tum ꝙ ratio, et causa finalis vitandi corruptionem Iudicũ et Authorum gratiæ, et vitandi emptionem et uenditionem eorum, quæ non sunt vænalia, militat in vtraque, ut palam est. Arbitror autem hoc limitandum esse, ne procedat in promissionibus, quas promittentes etiam particularibus, illarum rerum iuxta conditionem suam gratuitò facere solent, quales sunt promissiones deprecandi Deum, uel sanctos eius, diligendi, et laudandi eum ob beneficium sibi

bi conferendum, ſuſcipiendi eum hoſpitio, cum per ſuum oppidum tranſiret, comitandi eum ad Palatium, et in promiſſionibus generalibus inſeruiendi ei in eis, quæ ſibi iuſſerit, et ſolicitandi aliqua negociola in modum negociorũ geſtoris, et amici, et cognati ſui, et denique faciendi alia quæcunque, quorum geſtio communiter ſolet fieri gratuitò, nec reputatur pro pretio, ſed pro ſigno beneuolentiæ, charitatis, humanitatis, uel amicitiæ, & tali, quòd non præſumitur corrupturum, vel notabiliter à conſtantia in recto deflexurum: Nam et ſupra notab. 10. idem diximus de datione rerum leuium, et eorum quæ gratuitò dari ſolent, et quæ non præſumuntur motura notabiliter à prædicta in recto conſtantia.

SUMMARIUM.

Gratia hic etiam ſignaturæ tantum, & uerbalis continetur. num. 25.

Apoſtolicam apud ſedem factis quibuſdam quædam ſpecialia, apud quam ut dicantur contenta hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Papa ſummus Chriſti Vicarius & Rex dupliciter ſuſpicitur. num. 26.

Papa & Curia eius non ſemper in eodem loco. num. 26.

Datio poſt iuſtitiam & gratiam obtentam non nocet, niſi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num. 27.

Promiſſio & acceptatio tertij, non lucraturi ſufficit. num. 27.

Datio et receptio post iustitiam, uel gratiam obtentam non sufficit nisi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur. num. 28.
D. Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.
Intellectus c. eos prima q. prima. num. 28.
Lex non distinguens quando distinguenda. num. 28.
Propinarum datio post sententiam, non punitur hic, & quid de soluenda ea prius facta, num. 29.
Dationes et receptiones pro iustitia & gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec ullæ licitæ puniuntur hic. n. 30.
Receptio uel conuentio Aduocati, Notarij &c. pro salario, non nocet, sicut nec datio, nisi &c. num. 31.

XVII. Not. ibi [quibuscunque aliis modis] quòd non solùm dans vel recipiens pro iustitia, vel gratia expedienda per literas Apostolicas, sed etiam per solam signaturam, imò & solo verbo, uel uocis oraculo facienda, incurrit has pœnas, quòd est notandum quoad eos, qui absolutiones, dispensationes, indulgentias, uel alias gratias solo uerbo faciendas, mediatorum diligentia pecunia empta, consequuntur. Licet enim per literas Apostolicas alias solæ expeditæ intelligantur, ut in Extrauag. Iniunctæ de elect. & glos. in reg. Cancell. 69 Tamen hic illis verbis [per literas Apostolicas] adduntur illa [& quibuscunque aliis modis] & qui totum dicit, nihil excludit c. Solitæ §. fin. de maior.

26 XVIII. nota ibi [apud Sed. Apostolicā] quòd non omnis, qui agit actiones in hac Extrauag. prohibitas, etiā mor

taliter

taliter per eas peccando, incurrit pœnas huius Extrauag. sed solus ille, qui eas apud sedem Apostolicam facit. Quis autē dicatur facere apud Sed. Apost. quæstionis est à prædicto Io. Mon. & ab aliis prætermissæ. Pro cuius dissolutione dico primum, neminem quòd sciam, eam hactenus soluisse, tametsi in c. 2. de præb. lib. 6. tribuitur quiddam speciale beneficiis vacātibus apud sedem Apostolicā, & aliud in Clem. Auditor de Rescript. Auditori in Romana Cu. deputato, & aliud in Clem. prima de sequest. posses. sententiæ diffinitiuæ super beneficio, apud sedem Apostolicā latæ, & aliud in Bulla Cœnæ venientibus ad sedē Apost. & recedentibus ab eadē, de eadem meminit c. Sedes Apostolica de rescrip. c. Ad Apostolicam de Regular. & cap. Ad Apostolicæ sedis de re iud. eod. lib. & de Apostolica Audiētia c. Ad Apostolicam de Simon. & de liminibus Apostolorum Petri, & Pauli c. Ego N. de Iureriur. & de Cu. Apostolica c. Vbi periculum de elect. lib. sexto, & de Audientia litterarum Apostolicarum Clem. Ne Romani §. sane vers. eo tamen adiecto de elect. et Innoc. et alii secuti eum dicant in d. c. Ego N. ꝙ vbi est Papa, ibi est Roma (pro quo tamen dicto nullum esse textum dicit Roman. sing. 145) licet itē c. Præsenti de præb. lib. sexto, determinet, quid intelligatur per Sed. Apostolicam quoad beneficia vacantia apud eam, et alia alibi huc aliquo modo pertinentia.

Secundo, ꝙ declaratio d. c. Præsenti non pōt applicari huic Extrauag. neque Clem. primæ, de sequest. poss. q̄m secundum illam dicuntur sæpè beneficia vacare apud Sed. Apostolicam, etiamsi vacent extra Romam et Curiam Papæ, in locis remotis, per unam et alteram dietam ab illis, et multa uacantia intra Romam, et loca in quibus est

Papa

Papa uel Curia eius, non cenſentur uacare apud ſedem Apoſtolicam, puta cum vacant per mortem incolarum, eorum, qui non ſunt Curiales, et Author huius Extrauag. non videtur voluiſſe includere facientes actiones prædictas in locis extra Curiam Papæ, et ubi non reſidet ipſe, ſitis.

Tertio, quòd reſolui poſſe videtur, dicendo, quòd omnes illi et ſoli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iuſtitia uel gratia obtinenda ab ipſomet Papa, uel eius ſumma ſede, uel ab officiariis, aut delegatis eorum, quatenus ſunt tales, uel ſubdelegatis eorum intra Curiam eius, uel ubi Papa reſidet. Dixi [quatenus eſt Papa et præeſt Sed. Apoſtolicæ] ad excludendum actiones factas apud eum tanquam Regem temporalem: Papa enim poteſt dupliciter conſiderari: Vno modo quatenus eſt ſummus Chriſti Vicarius in ſpiritualibus, et habet ſummam Iuriſdictionem ſpiritualem, à Chriſto immediate datam et receptam iuxta c. Licet cum ei annotatis de elect. Quæ habitu et caſualiter extenditur etiam ad temporalia, iuxta c. Nouit. de iudic. et latè à nobis ibi tradita, et c. Cum ad uerum, et c. Duo 96. diſt. Altero modo quatenus eſt Rex, et Monarcha habens actu Iuriſdictionem laicam, ſiue temporalem ſupremam, Vrbis et certæ partis orbis, acceptam mediante donatione à Conſtantino, et aliis Impp. Regibus, et Monarchis, ſedi Apoſtolicæ facta. Dixi etiam [quatenus ſunt tales] ad excludendas actiones factas cum ſuis miniſtris, quatenus ſunt temporales officiarii, et delegati eius quatenus eſt Rex, et ad includendos eos, qui ſunt miniſtri eius ſpirituales, quatenus eſt Papa, et præeſt Sed. Apoſtolicæ. Dixi [intra Curiam, uel ubi Papa reſidet]

ad

ad includendas actiones prædictas factas intra Curiam, etiamſi Papa non eſſet in ea, et ad includendas factas ubi eſt Papa, etiamſi Curia non eſſet ibi, eo quòd non ſemper ubi eſt Papa, ibi eſt Curia, iuxta d. Clem. Ne Romani §. ſane verſ. eo tamen adiecto, ibi: [Si in certo loco cauſarum, et literarum Apoſtolicarum Audientia remanente, Papā alibi &c.] & per illum textum ſatis poteſt dici Sed. Apoſtolicam eſſe utrobique, et ubi eſt Curia, et ubi eſt Papa, et quòd Author intendit includere factas utrobique.

Secundo, dixi idem, ad excludendas actiones factas extra Curiam, et locum ubi eſt Papa, quæ etiamſi fiant, authoritate eius ſpirituali, qualia ſunt facta per legatos, nuncios, collectores, Inquiſitores, & alios delegatos et Cōmiſſarios Apoſt. etiam ſpirituali authoritate munitos, facta enim apud eos, non cenſentur fieri apud Sed. Apoſtolicā: Clem. enim prædicta prima de ſequeſtr. poſſeſ. quæ tribuit quiddam ſpeciale ſententiæ latæ apud Sed. Apoſtolicam, non vendicat ſibi locum in ſententia lata Coram prædictis extra Curiam, & beneficia vacantia in manibus prędictorum legatorum, non cenſentur uacare apud ſedem Apoſtolicam de quibus in d. c. 2. de præb. lib. ſexto, & prædictæ actiones factæ apud illos extra præſentiam Papæ, & ſuam Curiam, minus temerariæ uidentur, arg. c. Homo 40. diſt.

Quæ reſolutio fundatur primo, in eo, quòd ea quæ facta ſunt apud Papam quatenus eſt rex, non dicuntur fieri apud eum, quatenus eſt Papa, et præeſt Sed. Apoſtolicæ, Tum, quia ſedes Apoſtolica, quæ iam inde à Chriſto antequam regnum temporale ei accederet inſtituta fuit, et permanet, et perpetuo permanebit cap. In nouo 21. diſt. et c. Omnis 22. diſt. Tum quia uerba formaliter ſunt intelligenda

genda l. in delictis §. extraneus ff. ad l. Aquil. quæ habet quod non dicitur ſeruus feciſſe ſciente domino, qui fecit antequam fieret ſeruus eius, et teſtamentum non dicitur factum à milite quòd fuit factum ante militiam l. Titius ff. de milit.teſtam. Tum, quia ut Dialectici tradunt, non vidit Papam, qui non uidit eum qui eſt Papa, poſtquam factus eſt Papa. Tum, quòd qui appellat ab eo qui eſt Dux, et Rex, tanquam à Duce, non uidetur appellare à Rege, iuxta Bart. in l. ſi quãdo C. de appell. et in l. prima §. ſi quis appellationis ff. de appell. ſic igitur qui facit aliquid apud eum, qui præeſt Sed. Apoſtolicæ ſpirituali, et regno temporali, quatenus præeſt regno, videtur facere apud Regẽ, et præſidentem regno temporali, et non apud Papam, et præſidentem Sed. Apoſtolicæ, nec conſequenter apud Sed. Apoſtolicam.

Secundo, prædicta reſolutio fundatur in eo, quòd tanto magis peccant violantes Iuriſdictionem ſpiritualem quam uiolantes temporalem, quanto maior eſt illa, quæ æquiparatur Soli, iſta, quæ æquiparatur Lunæ c. Solitæ de maior. et obed. et quanto ſublimius eſt aurum plumbo c. duo 96. diſt.

Ex quibus infertur primo, quòd actiones huius Extrauag. factæ pro iuſtitia, vel gratia tẽporali obtinenda apud Gubernatorem Vrbis, uel Burgi, uel Iudices Capitolii, uel delegatos eorum, imo et apud ipſum Papam quatenus eſt Rex, malæ quidem, et peccata mortifera eſſe poſſunt, ſicut et actiones ſimiles factæ coram aliis Regibus, per dicta in notab. 3. et 9. per eas tamen non incurruntur pœnæ huius Extrauag.

Secundo, quòd actiones ſimiles factæ Auinionæ, Anconæ,

conæ, vel in aliis terris ſubiectis Papæ & Sed. Apoſtolicæ apud legatos & Iudices earum, quatenus ſunt temporales, abſente ab illis Papa, & Curia eius, duplici nomine à pœnis prædictis eximuntur, putà quòd non fiunt authoritate Papæ quatenus Papa eſt, & non fiunt intra Curiam vel vbi eſt Papa.

Tertio, quòd actiones prædictæ factæ coram Legatis, Nunciis, uel Collectoribus miſſis extra Curiam, uel delegatis Sed. Apoſtolicæ, uel ſpiritualibus delegatis, & ſubdelegatis eorum, non includuntur in hac Extrauag. quia non fiunt apud Sed. Apoſtolicam, nec vbi Papa eſt præſens, per prædicta.

Quarto, quòd includantur actiones factę pro iuſtitia, uel gratia obtinenda apud Pœnitētiarium, vel Vicarium, Auditores Rotæ, Contradictarum, uel Cameræ, & alios quoſcunque miniſtros Papæ, vel ſedis Apoſtolicæ, Iuriſdictione, auctoritate, poteſtate munitos, quatenus ſunt tales, infra Curiam Papæ, uel in loco vbi eſt ipſe, quia uidentur eſſe factæ apud Sed. Apoſtolicam.

XIX. nota in uerbo [obtinenda] quòd non incurruntur pœnæ huius Extrauag. per pactionem, promiſſionem, acceptationem, dationem, uel receptionem pro iuſtitia vel gratia iam obtenta, quòd mox in notab. 21. poſt Io. Mon. probabitur, niſi fortè eo animo tantum daretur vel promitteretur, vt ad aliam iuſtitiam vel gratiam faciendam alliceret, ut ibidem dicetur.

27 XX. nota ſextam, et ſeptimam actiones, quæ hic puniuntur, quæ ſunt promiſſio et acceptatio. De quibus dico primo eas colligi ex verſ. [et eam] ibi [promittentes et acceptantes.]

Secundo, quòd cogimur dicere illas differre à prioribus ſcilicet pactione, promiſſione, & acceptatione, quia uerſ. ille [& eam] qui continet illas, extendit textum loquentem de prioribus, ad illas duas, quòd non poteſt eſſe uerum, niſi hæ duæ differrent ab illis, nihil enim extenditur de ſeipſo ad ſeipſum, ut palam eſt.

Tertio, quod ex mente prædicti Io. Mon. in d. Extrauag. prima de ſent. excom. in uerb. (& hanc) ubi mouet hanc difficultatem, reſponderi poteſt quòd hic uerſ. loquitur de promiſſione facta tertio, ueluti Proxenetæ, & mediatori, & acceptatione facta ab eodē ueluti Proxeneta & mediatore, in quo non eſt remanſurum lucrum promiſſionis uel acceptationis, ſed eſt tranſiturum ad alium: Tres uero priores ſcilicet pactio, promiſſio, et acceptatio eiuſdem, de illis, quæ fiunt inter daturum, & eum in quem uen turum, & permanſurum eſt lucrum.

Ex quo infertur, quòd non ſolum paciſcens & promittens de dando alicui, in quo lucrum pactum, uel promiſſum eſt permanſurum, incurrit has pœnas, ſed & qui promittit tertio, per quem tanquam per Canalem, eſt tranſitu rum illud ad alium, et non ſolum acceptans pactionem, uel promiſſionem in ſuum lucrum, & recipiens illud retinendum ſibi, incurrit hanc pœnam, ſed etiam tertius, cui fit promiſſio, uel à quo fit acceptatio in utilitatem alterius.

Quarto, quòd hæ duæ ſunt intelligendæ, & reſtringendæ, ad promiſſiones, & acceptationes illicitas et mortiferas tantum, per ſupradicta in notab. decimo.

28 XXI. nota actiones octauam, & nonam hic punitarū, quæ ſunt datio, & receptio pro iuſtitia uel gratia. Circa quas dico primo, illas colligi ex prædicto uerſ. [& eam] ibi

ibi [dantesque & recipientes.]

Secundo, quòd cogimur etiam dicere illas differre à datione & receptione, quæ ſunt quarta, & quinta, eò quòd uerſ. prædictus habet, ſententiam, quæ de illis loquitur, extendi ad has, et nihil de ſeipſo ad ſeipſum extenditur, ut prædictum eſt.

Tertio, quòd quicquid inuoluat Io. Mon. in prędicta ſua gloſ. differunt in hoc, quòd illæ loquuntur de datione & receptione, uirtute pactionis uel promiſſionis, hæ autē abſolutè de datione & receptione.

Ex quo ſequitur, quòd quicunque dat uel recipit aliquid pro iuſtitia uel gratia &c. etiam nullo pacto, nulla promiſſione, nulla acceptatione præcedente, incurrit has pœnas.

Quarto, quòd hoc eſt intelligendum de datione & receptione illicita etiam mortifera, per dicta ſupra in notab. 9. & 10.

Quinto, quòd facilè cuipiam uideri poteſt, non licere alicui dare, vel accipere pro iuſtitia uel gratia iam facta, etiam nulla præcedente promiſſione, nec pactione, nec acceptatione: Primo quidem, quia generaliter & indiſtinctè puniuntur hic dantes & recipientes, At non ſolū qui dant uel recipiunt ante iuſtitiam, uel gratiam factam, ſunt dantes & recipientes, ſed etiam qui poſt eam factam dant uel recipiunt: ergo indiſtinctè dicere debemus eos omnes incurrere, Nam ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, ut ait gloſ. l. de pretio per illum textum & alios multos de publ. in rem act.

Secundo facit inductio, qua D. Ioannes à Portugalia, non ſolum regio ſanguine Illuſtriſſimus, & Epiſcopatu

Egitanen. ampliſſimo Reuerendiſſimus, ſed etiam de conditione gentis Luſitanæ, acumine ingenii, & iudicii, & prudentia, uaria eruditione, piis ſanctisque moribus ornata, clariſsimus, multisque aliis nominibus mihi obſeruantiſſimus, induxit, uerba illa huiuſmet Extrauag. [Quidam etiam talium operam atque induſtriam pretio & muneribus quæſiſſe affingant] per quæ ſignificatur: damnandos eſſe, qui pro iam quæſita pro alio gratia uel iuſtitia, accipiunt aliquid ab illo, & communiter non licere quicquam etiam pro iuſtitia vel gratia facta recipere.

Tertio, facit c. Eos in fin. 1. q. 1. quatenus habet non licere dare aliquid ordinanti, etiam poſt datum ordinem, Sed hiis non obſtantibus contrarium credimus: Tum quia hoc tenet quoad dantem Io. Mon. in prædicta gloſſ. ſuper uerb. [generalibus,] & eadem ratione tenuiſſet idem de recipiente, ſi de illo meminiſſet, arg. l. illud ff. Ad l. Aquil. Tum, quia licèt iura per eum citata præter cap. Dilectus, ſecundum, de Simon. parum id ſuadeant, quia loquuntur in materiis, in quibus non vetatur datio, uel acceptio: Illud tamen ſatis urget, quia diſponens in Simoniæ materia, in qua vetatur datio vel acceptio, habet: Monaſterium poſſe à recepto in monachum, recipere id, quod ipſe ſine taxatione præcedenti, gratis obtulerit: præſupponens conſequenter, quòd etiam iuſtè dari poteſt: Tum efficacius, quia hæ pœnæ imponuntur danti & accipienti ad obtinendam iuſtitiam uel gratiam, & nos agimus de dante & accipiente poſt eam obtentam, qui longè alii ſunt ab illis, & ideò lex pœnalis diſponens de illis, non eſt ad hos extendenda, per prædictum cap. Pœnæ, cum aliis, de pœn. diſtin. prima.

Tum,

Tum, quia nec eadem, nec ſimilis ratio militat in iſtis, nam dare uel accipere antea, tendit ad corrumpendum Iudicem, uel gratiæ authorem: dare autem poſtea non tendit ad illud, ſed potius ad inſinuandam animi gratitudinem: Aliqua item compenſatio de honeſtate debetur ei, qui benefecit, quę non debetur ante benefactum, iuxta legem illam naturalem, vt benefacienti benefaciamus l. Si non ſortem §. libertus iunct. gloſ. de cond. indeb. & ei, qui gratiã fecit, non facturo, gratia, obligatione antidorali debetur: l. Sed etſi §. conſuluit ff. de petit. hæred. & c. Cũ in officiis de teſtam. cũ traditis à Thom. poſt Senecã 2. 2. q. 106. art. 3. ſupra in aliud propoſitum citat. notab. XI.

Ad primum oppoſitorum reſpondeo, illud dictum gl. in oppoſitum citat. [ubi lex non diſtinguit, non eſſe diſtinguendum] limitandum, cum alia lex diſtinguit, ut ait eadem gloſ. uel cum ratio ex illa uel aliis legibus deſumpta id efficit, vt affirmat Bald. ibidem recept. Et in noſtro caſu non ſolum prædictum c. Dilectus 2. diſtinguit, ſed etiam rationes prædictæ, diſtinguendum eſſe perſuadent.

Ad ſecundum reſpondeo, quòd uerba illa in eo inducta, probant quidem malè facere illos, qui affingunt ſe operam & induſtriam aliorũ, pretio & muneribus conſecutos fuiſſe, imò etiã inſinuant, peius facere, qui ob illam cauſam factam, recipiunt, & peſſimè qui ob eandem exigunt, non tamen probant malè facere eos, qui poſt gratiã factã, aliquid ſpontè & gratis in ſignum gratitudinis recipiunt.

Ad tertiũ, reſpõdet Io. Mon. ubi ſupra, illud eſſe ſpeciale ob criminis Simoniæ atrocitatẽ, ſicuti & alia ſpecialia, quæ ipſe dinumerat, inueniuntur in ea, quæ non eſt idonea ſolutio: Tum, quia poteſt replicari, ibi non eſſe

Simo-

Simoniam, per ea quæ nos diximus in Man. Conf. cap. 23. num. 101. verſ. XI. Tum, quia etiam in hoc propoſito eſſet ſimonia, ſi daretur vel acciperetur ad obtinendum aliquid ſpirituale. Quare reſpondeo primo, illud cap. Eos, agere de dato vel recepto, tanquam pretio eius. Deciſio autem iſta de dato et accepto ob gratitudinem et meram liberalitatem.

Secundo, quòd licet ſit peccatum dare et accipere pro ſententia et gratia (quæ ſunt inuendibiles) facta, tanquam pro pretio illarum, tamen pœna huius Extrauag. non includeret eum, qui id faceret, quoniam, vt prædictũ eſt, imponitur, danti et accipienti pro obtinenda, et cum ſit pœnalis, non eſt extendenda ad dantẽ vel accipientem pro obtenta, propter diuerſitatem caſus et rationis, licet eſſet peccatum. Quod tamen videtur limitandum in eo, qui refert valde maiorem gratiam, quam leges gratitudinis requirunt, principaliter intendendo mouere Donatarium, ad faciendam aliam iuſtitiam vel gratiam ſpe retributionis ſimilis faciendæ ſibi, poſt aliam factam: Quia fraus et dolus nemni prodeſſe debet cap. Sedes Apoſtolica de Reſcrip. & l. Itaque fullo ff. de furt. Dixi [principaliter] quia ſecus eſſet, ſi minus principaliter hoc intenderet, qualiter uidetur intendere is, qui iuſtitiam vel gratiam factam, longè copioſius vltrà quàm debet per leges gratitudinis, refert, ea mente principaliter, vt augeat inter ſe dantem et accipientem amicitiam, ſperans minus principaliter & ſecundariò ex ea ſibi euenturam aliam iuſtitiam vel gratiam, argumento eius quod Thom. 2. ſecundę q. 100. art. 15. ab omnibus recept. & à nobis citatus in d. Manual. cap. 23. num. 100. ait: Eum qui dat aliqua Epiſco

po

po, aut beneficiorum collatori principaliter ad ineundam cũ eo amicitiam, ſperans tamen fore, vt ille poſteà motus ea, det aliquod beneficium, non incurrere ſimoniam.

29 Sexto, quòd ex hoc infertur una ratio, quare non incidant in has pœnas, qui ea quæ uocant propinas (quæ ſunt quædam ſtipendia & honoraria incerta) etiam indebitas, uel maiores quam debitas accipiunt, quia non dantur nec accipiuntur pro iuſtitia facienda, ſed facta: Altera & aptior ratio, quòd non dantur pro iuſtitia facienda vel facta, ſed pro quodam ſalario vel ſtipendio incerto.

An autem decenter ſoluantur in tota vrbe, et toto orbe, delegatis à Sed. Apoſtolica vel legatis eius, et quæ quãtitas ſit debita, et quæ maior debita, et an deceat eo maiorem dari, quo cauſa, ſuper qualis tractatur, eſt maior, præſertim quando minor eſt difficilior deciſu quàm maior? non eſt locus hic tractandi. Quid autem ſit dicendũ de deponentibus de more propinas ante ſententias latas? dubitari poteſt, & dici primo. Quod propter conſuetudinem, & ſtylum Curiæ non incurrunt eas, quando utraque pars, iubente Iudice, deponit rationabiles, et moderatas quantitates.

Secundo, quòd pars quæ eas deponit, antequam iubeatur à Iudice, notabiliter maiores debitis, quò Iudicem inclinet in partem ſuam, incidere videtur in illas.

Tertio, Quod Conuentiones inter Iudices, & partes, ut deponatur propina maior iuſta, ſunt illicitæ, licet de rigore Iuris hic non videantur cõprehendi, quia non dantur pro iuſtitia, ſed pro propina, ſiue ſalario, ſeu ſtipendio licet iniuſto, vt in ſimili mox dicemus de ſalario nimio, Notario, uel Aduocato præſtito.

Quarto,

Quarto, Quod deponentem propinam multò maiorem iuſta quam aduerſarius deponit, vt Iudex magis moueatur ad ferendam ſententiam pro ſe, non ſolùm arbitramur malè facere, ſed etiam incidere in has pœnas, quia tacitè videtur paciſci vel promittere aliquid pro iuſtitia facienda, niſi, quoad forum interius ſaltem, excuſaretur ob opinionem probabilem de inconſtantia Iudicis, in ſuæ cauſæ rectitudine, quam probabiliter certam putat: per dicta ſupra notab. 9.

30 Septimo, Ex proximè dictis infertur, quòd licet nemo incurrat pœnas huius Extrauag. ob actiones in ea contentas, quæ ante illam non fuerunt illicitæ, (omiſſio enim denunciationis intra triduum, quæ antea non erat illicita, non eſt de actionibus ſordidis, ut ſup. dictum eſt) non tamen omnes qui agunt eas, quæ ante illam fuerunt illicitæ, incurrunt illas, nam datio et receptio pecuniæ vel muneris, in pretiū iuſtitię vel gratię factæ in ſpiritualibus, etiā poſt illas obtentas, ſemper eſt illicita, per eam tamen pœnæ huius extrauag. non incurruntur, quòd per ſolutionem proximè datam ad c. Eos prima q. 1. comprobatur, et eadem ratione idem dicendum eſt de receptione pecuniæ in pretium ſententiæ etiam latæ, etiā iuſtæ, circa temporalia, eſt enim illicita: l. vænales C. quando pro. non eſt neces. c. Qui recte et c. Non licet xi. q. 3. et c. Pœnale 14. q. 5. quibus expreſſe probatur, non licere vendere ſententiam etiam iuſtam, et eam vendentem annumerandū eſſe vendentibus in tēplo per Euangeliū reprobatis, ait Greg. in c. Vendentes prima q. 3. & tamen per eam non incurruntur hæ pœnæ. Idem maiori ratione dicendum eſt, de receptione pecuniæ in pretium ſententiæ iniuſtæ, quæ duplici

plici nomine illicita est, eò quod uenditur quòd non est vænale, & quòd effectu malum dicit esse bonum, contra illud Esaiæ c. quinto. [Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum,] relatum in c. Væ qui dicitis xi. q. 3. Idem de datione & receptione pro gratia iam facta præsertim iniusta etiam in temporalibus, ab eo qui eam uendere, seu commutare pro temporalibus non potest, quales sunt ferè omnes inferiores Monarchis, quoad gratias de Iurisdictione procedentes, & etiam ipsi Monarchæ quoad iniustas, & iustas quoad aliquas, quæ tamen sint illæ, ea ratione hic non tracto, qua notab. 8. omisi quiddam simile tractare, remittendo lectorem quoad aliqua ad cap. 25. à n. 1. in 11. nostri Manual. Confess. Licet enim omnes prædictæ dationes & receptiones sint ubique terrarum, & gentium illicitæ, & quidem magis apud Sed. Apostolicam factæ, non tamen per eas incurruntur pœnæ in hac Extrauag. statutæ, Cum non dentur, nec recipiantur pro obtinendis, sed tantum pro obtentis.

31 Octauo, Rectè dicere Io. Mon. in prædicta glos. quòd nec Aduocatus, nec Procurator, nec tabellio petēs salaria, & conueniens de eisdem, ligatur hac sanctione: per c. Nō licet xi. q. 3. Cuius ratio vera, omissa sua parum apta, est: Quia quòd datur Aduocato, uel Notario, non datur principaliter pro obtinenda iustitia, pro qua nil dari uel promitti potest, per c. Non sanè 14. q. 5. & d. c. Non licet, quā rationem sensit idem Io. Mon. determinando paulò post utiliter, ferè in hæc uerba. [Sine parabola, idest promissione præcedente, potest dari aliquid promotori, idest Authori iustitiæ uel gratiæ, completo negocio arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. fin. de donat. l. Aquilius, & de var. & extraor. co-

gnit.l. prima.§.perinde extra de Simon.c. Dilectus 2. in fin. 1.q.1.c Si quis Epiſcopum] hæc ille, Per quæ omnia iura licet nõ probetur efficaciter, vt diximus ſupra eod. not. illat. 5. probatur tamen per d.c. Dilectus 2. & alia ibi adducta.

IX. Quod hanc rationem conſequitur, Eum incurrere has pœnas, ſaltẽ in foro interiori, qui daret Aduocato, uel Notario plus iuſto ſalario, non tam pro ſalario, quàm ut ipſe tanquam amicus Iudicis, & multum apud eum ualens amore uel precibus, flecteret eum ad ferendam ſententiã pro ipſo, ſiquidem ipſe illud plus uerè principalius, dat pro iuſtitia, ſiue ſententia conſequenda, quam pro ſalario, licet nomine, vel ſpecie ſalarii illud operire, ſiue palliare ſimulet, & conſtat, præſertim in foro interiori, magis eſſe attendendum, quòd uerè agitur, quàm quod ſimulatè: iuxta Rubr. C. plus valere quòd agitur quam quod ſimulatè concipitur. c. Ad audientiam de empt. & vend. Quod etiã eadem ratione eſt dicendum de Aduocato & Notario accipientibus, quòd eò magis memorandum uidetur, quo magis eſt quotidianum iuxta l. legaui. ff. de liberat. legat.

SUMMARIUM.

Xeniorum datio Iudici, quæ ante hac erat illicita, punitur hic, non autem quæ antea licebat, qualis eſt dari ſolita in urbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatem, intra quantitatem permiſſam fiat. num. 32.

Xeniorum etiam permiſſorum datio, non licet, ſi principaliter fiat ad Iuſtitiam obtinendam, licet autem, ſi principaliter ob merã liberalitatem et hone-

ſtam

stam gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iustitiam obtinendam. num. 32.

Donatio ob aliam causam, quam ob meram liberalitatem non est proprie donatio. num. 32.

Liberalitas mera quæ dicitur. num. 32.

Finis principalis actus uirtutis non potest esse bonum temporale, sed bene minus principalis. num. 33.

Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum peccat. num. 33.

Xenia ita dari, uel non dari possunt gratiarum Authoribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num 33.

Xenia quæ nimia, arbitrio boni viri definiendum. n. 33.

32 X. non abs re interrogare quosdam. Quid dicendum sit de datione & receptione Xeniorum & munerum, quæ circa festum Natalis Domini dantur Reuerendissimis in Vrbe Auditoribus, & aliis Iudicibus? Nam pro parte negante quod non licet illa dare nec accipere, facit primo, hæc Extrauag. quatenus punit dationem, & receptionem rei etiam antea non pactæ uel promissæ.

Secundo, quod illicitum est dare uel accipere munera pro Iustitia obtinenda uel facienda, per illud Esaiæ. [Beatus qui excutit manus suas ab omni munere,] relatum in cap. Sunt nonnulli 1. q. 1. & c. Etsi quæstiones de Simon. & alia in hoc citat. supra notab. tertio, & negari non potest, Xenia esse quædam munera.

Tertio, Quod illa Xenia eo fine dantur, ut ad minus recipientes sint gratiores dantibus, & faueant eis in arbitrariis, & tandem ferant sententiam pro ipsis, & citius eam

 ferant,

ferant, etiamsi non habeant probabilẽ timorem de inconstantia Iudicum in recto, nec certum de sua Iustitia conceptum, quod esse illicitum diffinimus supra notab. 9.

Pro contraria tamen parte facit illud late probatum supra notab. tertio, Coroll. quarto, Quod pœnas huius Extrauag. non incurrit quis, ob actiones in ea contentas, quæ ante illam erant licitæ: At huiusmodi Xeniorum datio & receptio modesta, licita erat ante hanc Extrauag. ob consuetudinem publicam à Papa, toto clero & populo scitam, & approbatam, & nulli iuri naturali uel diuino contrariam, Imo & humanæ legi consonam, secundum quam licitè possunt dari esculenta & poculenta, quæ paucis diebus consumantur, Iudicibus delegatis, quales sunt Reuerendissimi Auditores à Papa in Curia deputati, c. Statutũ § Insuper de Rescript. lib. 6.

Secundo, Quod prædicta consuetudo non est contraria iuri naturali uel diuino, & ita potest ualere etiam quoad Ordinarios argum. cap. fin. de Consuetud. modo non dentur principaliter ad Iustitiam uel gratiam faciendam: sed in signum gratitudinis pro studio & labore, quæ in cognoscendo de causa suscipiunt, per ea quæ de gratitudine supra eod. notab. num. 28. & latius in notab. 11. tradita sunt, & modo non dentur tam grandia, ut inspecta qualitate personarum, inducant periculum probabile flectendi animum Iudicis à recto, argum. tex. memor. in l. solent ff. de off. Procons. & aptius in cap. Etsi quæstiones de Simon.

Tertio, Quod ad opposita responderi potest: Ad primũ quidem, quod huic Extrauag. non est locus in actionibus quæ ante illam erant licitæ, ut sæpe prædictum est.

Ad

Ad ſecundum autem, quod in eo aſſumpta, procedunt in muneribus datis malo animo, corrumpendi Iudicem, uel quæ præ magnitudine ſolent corrumpere, ut exponit d. c. Etſi quæſtiones.

Ad tertium, quod procedit ſolum in hiis quæ principaliter dantur ad corrumpendum Iudicem, uel in pretium iuſtitiæ, non autem in hiis, quæ dantur principaliter in ſignum gratitudinis, licet minus principaliter reſpiciatur gratificatio iuſta & honeſta.

Ex quibus ſubinfertur primo, Incidere in vtroque foro in pœnas huius Extrauag. illos; qui dant vel accipiunt, aliqua Xenia notabiliter maiora, vel plura, vel alia, quam iure ſcripto uel conſuetudine honeſta & præſcripta, liceat: & conſequenter ſi darentur alia quam eſculenta & poculenta, uel hæc in maiori quantitate, quam paucis diebus conſumi poſſit, attenta qualitate perſonę, iux. prædictum § Inſuper & ei annot.

Secundo, Quod uidentur incidere in eas quo ad forum interius, dantes uel accipientes etiam iure uel conſuetudine iuſta permiſſa, qui principaliter dant uel accipiunt ea ad corrumpendum, uel tanquam pretium iuſtitiæ obtinendæ: Tum, quia id ubique gentium eſt et erat illicitum coram Deo, etiam ante hanc extrauag. cum per id effectu ematur et uendatur quod non eſt uænale iux. prædicta capitula, Qui recte, et Non licet xi. q. 3. et cap. Non ſane 14. q. 5. et cap. Vendentes 1. q. 3. et d. l. Vænales. Tum quia prædicta Iura non permittunt dare uel accipere illa, ob aliam cauſam quã ob meram liberalitatẽ, ut expreſſit prædictus §. Inſuper, et datio uel donatio ob aliam cauſam quam uirtutis, non datur uel accipitur ex mera liberalita

te.

te. Donatio enim ob aliam cauſam quam liberalitatem facta, non eſt donatio proprie, ut expreſſe ait I.C. in l. prima ff. de donat. determinans donationes ob alias cauſas factas, non eſſe proprie donationes. Non obſtat quod gloſſa in d. §. Inſuper uerbo (mera liberalitate) uiſa ſit aliquibus ſignificare, quod omne quod non eſt exactum uel petitum, directè uel indirectè, dicitur datum ex mera liberalitate: Non enim hoc dicit, ſed quod ad hoc ut aliquid cenſeatur merè liberaliter datum, requiritur ne ſit exactũ uel petitum, quod tam longe aliud eſt, quam eſt requiri aliquid à ſufficere aliquid, quæ eſſe alia, probat gloſſ. ſing. in c. Statutum in princ. uerb. (Canonicis) de Reſcript. lib. ſexto, dicens textum illum requirere quidem ut delegatus ſit ſaltem Canonicus, non tamen ſufficere, Ita gloſſa prædicta ſignificans requiri ne ſit exactum uel petitum, ut aliquid dicatur liberaliter datum, non ſignificat id ſufficere: Et conſequenter datum uel acceptum principaliter pro iuſtitia obtinenda etiam ſine ulla exactione, non eſt uerè coram Deo merè liberaliter datum.

Tertio, Quod non incurrunt eas, dantes uel accipien-
33 tes ea quæ iure licet dare uel accipere ob meram liberalitatem, ſi dent uel accipiant ob eam principaliter, quamuis minus principalis reſpectus habeatur etiam ad breuiorẽ uel fauorabiliorem expeditionem: Tum, quia quod principaliter & non quod minus principaliter agitur, eſt attendendum. l. Si quis nec cauſam ff. de reb. cred. c. Quamuis pactum iunct. gloſſ. de pact. lib. ſexto. Tum quia non peccat, qui mutuat principaliter ob charitatem & amicitiam, licet minus principaliter ſperet gratitudinem, iux. gloſſ. recept. in c. Conſuluit de vſur. & tradita in Manual. Con-
ſeſſ.

fess. cap. 17. num. 209. Nec qui uadit ad horas Canonicas principaliter ut placeat Deo, uel suo muneri satisfaciat, licet minus principaliter id faciat ob distributiones quotidianas, iux. gloss. sing. in c. primo de cler. non resident. lib. 6. glos. pen. & traditur in d. Manual. cap. 23. num. 100. Tum quia generaliter omnis actus uirtutis, directus principaliter in debitum finem, est bonus, licet minus principaliter dirigatur in aliquod temporale commodum, quamuis nullus actus uirtutis, directus principaliter in finẽ acquirendi bonum temporale, sit bonus; Per ea quę nuper late tradidimus in Comment. c. Cum Minister 23. q. quinta a num. 30. post Adrian. ibi citatum & quæ addimus infra notabili 27. num. 37. ad simile propositum.

Non obstat dictio [mera] quæ significat puram, iuxta glos. memorab. uerb. [mero] in princip. Instit. de diuis. stipul. quia pura dicitur liberalitas, quæ ob nullam aliam causam fit principalius, quam ob illam, neque æquè principaliter ac ob illam, quamuis minus principaliter & secundariò fiat ob aliam uel alias, puritas enim non excludit minus principalem respectum, sicut merè & purè gratis dicitur mutuum, quod datur principaliter ob liberalitatem uel amicitiam, licet minus principaliter & secundario aliquid speretur, iuxta d. gloss. solenn. & recept. in d. c. Consuluit de usur. quæ habet, illud Euãgelii: [Mutuum dantes, & nihil sperantes] uerificari in eo, qui nihil sperat principaliter, licet minus principaliter et secundariò sic: faciunt ad hoc illa multa, quæ de fine principali et minus principali ad praxin quotidianam utilia, scripsimus in d. c. Cum minister 23. q. 5. a num. 30.

Quarto, Quod hæc eadem omnia quæ dicta sunt de

datione

datione et receptione Xeniorum, et munerum Iudicum, Iudicibus facienda, dicenda sunt etiã de datione et receptione Xeniorum uel munerum, facienda uel non facienda Authoribus gratiarum et eas impetrantibus: Et consequenter Protectoribus Regum, Principum, Nationum, Prouinciarum, Ecclesiarum, Ordinum, Monasteriorum, et aliorum apud sedem Apostolicã sibi commendatos, sua cura, studio, uigilia et labore, protegentibus: De Xeniis et muneribus, inquam, non solum per contractum uel quasi contractum debitis, quæ nomine salarii & stipendii iustificantur, vt dictum est supra eod. notab. num. 32. sed etiam de aliis quæ ultra illa dantur uel recipiuntur: Nam si principaliter id fiat in signũ gratitudinis, amoris, & debitæ cuiusdam obseruantiæ, erunt licita, licet minus principaliter dentur ad mouendum & animandum ut citius & feruentius agant, aut impetrent, modo non fuerint nimia uel insolentia, quod pro uaria dantium & recipientium conditione, uariè est boni uiri arbitrio definiendum, arg. l. primæ ff. de Iur. delib. cap. de causis de off. deleg. Si uero contra principalius vel ęquè principaliter dantur uel recipiuntur pro gratia facienda uel impetranda, quam uel ac pro gratitudine, uel fuerint boni uiri arbitrio nimia uel insolentia, erunt illicita.

SVMMARIVM.

Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum, solos præsentes in Curia ligat, et eos salua correctione fraterna, a qua facta, incipit triduum. num. 34.

XXII. Nota ibi [non renunciarent] cauſam decimam ob quam incurruntur hæ cenſuræ, quam ſupra notab. 3. diximus, non eſſe de actis ante hac prohibitis, ſed de non actis, ſiue omiſſis, quæ ante hac licebat omittere, et non facere; et conſequenter nouum caſum in quo iubetur denunciatio criminis intra triduum. Cui addo primo, quod ſoli exiſtentes in Curia, ſub eo includi uidetur: Tum quod ſic reſtringit Syluester in uerbo Excommunicatio 7. caſ. 43. Extrauag. 2. de Simon. quatenus iubet denunciationem excommunicatorũ ob Simoniã, quantocyus fieri Papæ, uel cui id ille commiſerit: Tum per rationẽ eius in hæc uerba: ſcilicet [quod aliter irrationabilis fuiſſet cõſtitutio, quæ uoluiſſet pauperes ab extremis terræ adire] Curiam, pro deferenda Simonia hæc ille, Tum quia tanto maior occurrit ratio reſtringendi hanc Extrauagantem, quam illam, quanto maiores pœnæ inferuntur in hac, quam in illa, et quanto breuius tempus præſtituitur ad denunciandum in hac, quam in illa, quum in hac iubeatur denunciatio fieri intra triduum, in illa autem quantocyus fieri poteſt.

Secundo, Quod dubitari poteſt. An correctio fraterna debeat præcedere huiuſmodi denunciationem? et uidetur quod non, quia iubetur fieri intra triduum, intra quod raro poſſet fieri cõmoda fraterna correctione præcedẽte, ſed contrarium arbitror uerius, ſaltem ſi crimen eſt occultum. Tum propter illa uerba Thom. communiter recept. 2.2.q.33.art. ſeptimo. ad ultimũ ſcilicet [Prælato nõ eſt obediendũ cõtra Præceptũ Domini] Iuxta illud Actuũ ſeptimo, [Obedire oportet Deo magis &c.] et ideo quãdo Prælatus præcipit ut ei dicatur quod quis ſciuerit eſſe corri-

gendum, intelligendum est præceptum sane, saluo ordine fraternæ correctionis, siue præceptum fiat generaliter ad omnes, siue ad aliquem specialiter. Sed si Prælatus præciperet expressè contra hunc ordinem à Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & subditus ei obediens, quia contra præceptum Domini, unde non est ei obediendum, quia Prælatus non est Iudex iudiciorum occultorū, sed solus Deus, unde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi inquantum per aliqua indicia manifestantur, putà per infamiam, uel aliquas suspitiones, in quibus potest Prælatus præcipere, sicut & Iudex secularis, uel Ecclesiasticus potest exigere Iuramentum de veritate dicenda.] Hęc ille, Quæ ad literam transcripta, sequitur Adrian. in quarto, de correct. frater §. Ostenso uers. tertium principale: Quibus omnes fere assentiuntur: & ad argumentum oppositum responderi potest, triduum incipere debere a fraterna correctione facta, & non secuta emendatione.

SUMMARIUM.

Excommunicatio noua maior, reseruata Papæ. n.35.

Extrauag. hic innouata, olim reuocata fuit. num.35.

Restitutio hic iussa, non tollitur partis remissione. num. 35.

Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum præsumens. num.35.

Præsumentem quæ lex punit, non includit bono animò facientem. num.35.

Ordinatus bono & simplici animo ante iustam ætatem,

tem, non ſuſpenditur. num. 35.

Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conſcientiæ ſubeunda. num. 35.

35 XXIII. Not. ibi [nullus &c.] nouum caſum in quo Excommunicatio reſeruata Papæ, ipſo iure incurritur, quem nos poſuimus in d. Manual. c. 27. num. 106. referendo prædictam Extrauag. primam de ſent. excom. ſuper qua nihil aliud diximus, quàm quod, ut ſupra num. 1. dictum eſt, Palud. Angel. Sylueſt. Adrian. & Caiet. atteſtantur reuocatam fuiſſe per Clem. v. Cui addi nunc oportet. Primo, eam eſſe innouatam per S. D. N. Gregor. XIII. Secundo, quòd in utraque eſt adiectio, ne abſoluatur priuſquam malè accepta, benè reſtituat pauperibus, Tertio, Qüod huic eſt conſequens, non ſufficere partis, quæ dedit remiſſionem, uel donationem, quamuis impotẽtia reſtituendi excuſaret, ſicut et ab aliis reſtituẽdis iuxta tradita a nobis in d. Man. c. 17. n. 56. Quarto, Quod hic eſt caſus in quo turpiter datũ, et turpiter acceptũ debet reſtitui pauperibus, quod facit ad limitationẽ & declarationem eorum, quæ diximus in Man. cap. 17. n. 92. Quinto, Quod S. D. N. adiecit in hac Sex. actiones [de quibus infra] cõtẽtis in illa, ob quas perinde incurrũtur pœnæ, ac ob illas. Sexto, Quod in hac extẽſione S. D. N. Greg. XIII. qua Extrauag. Bonif. extendit ad faciẽtes aliquã prædictarũ ſex actionum, ponderandũ eſt uerbũ [Audentes] quod non includit facientes quolibet modo, ſed tantum temerario & præſumptuoſo: Tum quod audacia utplurimum ſumitur in malã partem pro nimia confidentia: iuxta illud Cic. Nec uires eis, nec audacia, nec tela defuere:

Tum per tex. ſing. in Extrauag. Cum primum Pii V. contra blaſphematores &c. in §. Nullus ibi [Audeat, ſiue præſumat] iuncta ſignificatione propria illius coniunctionis [ſiue] quæ eſt diſiungere verba & coniungere ſenſum, ut diximus in Comment. cap. Statuimus 19.q.3. num.62. poſt Panor. communiter receptum in cap. Inter cæteras de reſcrip. & quod conſequenter hæc extenſio non includit illos, qui eas agunt bono animo & ſimplici, abſque dolo & temeritate, quia lex puniens præſumentem facere aliquid, non includit tali modo facientem iuxta determinat. Cardinalis communiter recept. in Clem. prima q.38. de priuil. qua nos ſæpè uſi ſumus, & preſertim in relectione cap. Acceptam oppoſ. 8. de reſt. ſpol. ad excuſandos à pœna ſuſpenſionis ipſo iure inflicta per Extrauag. Pii Secundi, præſumentibus ordinarii ordine ſacro ante legitimam ætatem, eos, qui bona fide præcepto ſuperiorum, uel ſuaſione aliorum, uel ſua bona intentione ſimplici, ſine dolo, ignorantes malè facere, ordinantur ante illam.

XXIIII. Nota ibi [Iuſtitiæ uero, ſiue gratiæ] omnia obtenta per actiones hic punitas, eſſe ipſo iure nulla, licet antehac multa eſſent ualida, ut dictum fuit ſupra notab. 3. num.4. Quam pœnam etiam in foro conſcientiæ ſeruandam probat notab. ſequens.

XXV. Nota ibi [& ſcienter illis vtentes &c.] alium nouum caſum, in quo ipſo iure incurritur excommunicatio Papę reſeruata, uidelicet actio utẽdi impetratis per ſordes, hic puniri iuſſas. Ex quo infertur, pœnam nullitatis inductam per hanc Extrauag. eſſe in foro cõſcientiæ ſubeundam, quamuis in d.man.c. 23.num.118. & latius in Comment.

ment. cap. fraternitas XII. q. 2. & alibi ſæpè probabiliorem putauerimus opinionem eorum, qui aſſerunt gloſſ. d. cap. Fraternitas, quæ habet, pœnam non deberi in foro conſcientiæ, habere locum regulariter etiam in pœna ipſo iure incurſa, Non inquam id obſtat, quia id limitandum eſt, ut ibi dixi, quando conſtat de contraria intentione legislatoris, hic enim utentes impetratis quæ ob pœnam nullitatis ipſo iure latam ſunt nulla, excommunicantur excommunione maiore, quæ præſupponit peccatum mortale c. Nemo & c. Nullus II. q. 3. quod non peccaret ſi illa pœna nullitatis ipſo iure incurſa, in foro conſcientiæ non ligaret, ut palam eſt.

SUMMARIUM.

Actiones hic punitæ etiam antehac fuerunt illicitæ. num. 36.

Sollicitationem iuſtitiæ gratiæque faciendæ qui quærentes has pœnas incurrunt. num. 37.

Mercede ſua dignus mercenarius, et ſtipendiarius ſtipendio. num. 37.

Ambitio ſiue allectio præſtantium gratia per munera hic punitur, ſed eſt reſtringenda ad munera inſolita &c. num. 38.

Actio qua fingitur datum quid intercedenti, eſt una de hic punitis, etiam non ſecuta obtentione. num. 39.

[Hoc] pronomen præſentia oculo corporis uel mentis demonſtrat. num. 39.

Conſi-

Consilium, auxilium, & fauor principaliter uetita puniuntur non secuto effectu, secus si accessoriè vetentur. num. 40.

Consilium, auxilium, & fauor puniuntur secuto eo, in quod dantur, licet non sequatur obtentio. num. 40.

Pœnæ huius Extrauag. innouantis & innouatæ sunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conscientiæ, & ultima non, & quatuor reliquas non obligare in illo est probabile. num. 41.

Pœna etiam ipso iure imposita regulariter non ligat conscientiam. num. 41.

36 XXVI. Not. in uerb. [scelus] adiunct. uerb. [pessima] infrà posito, quod actiones per hanc Extrauag. punitæ, erant scelera, & pessima peccata etiam ante hanc Extrauag. quatenus enim ait hoc scelus ante illã inoleuisse, palã præsupponit exercitium illarum ante illam scelus fuisse, & quatenus ait, illa esse pessima, quando hæc Extrauag. fiebat, præsupponit ea ante illam fuisse talia, non enim hæc antequam fieret et promulgaretur, poterat illa facere talia, cum lex non extendatur ad præterita, cap. secundo, & fin. de constit. In quod ipsum faciunt etiam sequentia uerba, quibus asseritur: [Existimationem Curiæ per ea offendi] & rursus [in eos qui talia agunt animaduertendum fore] quæ relata ad omnia præcedentia præsupponunt ea digna fuisse animaduersione, & punitione, antequam per hanc punirentur, per quæ omnia corroboratur notabile tertium, sicut & hoc per illud.

37 XXVII. Nota ibi [nundinentur] II. actionẽ hic punitarum

rum et conſequenter, ꝙ quærere quē ſibi onus vel mandatum impetrandi iuſtiam vel gratiam, accepto, pacto, vel promiſſo ſibi in id pretio, eſt graue peccatum, Quod tamē limitandum eſt; non vendicare ſibi locum in pretio quòd ei datur vel promittitur pro mercede, ſalario, vel honorario laboris, induſtriæ, et ſolicitudinis ob id ſubeundorum, nā illud iuſtè datur et accipitur: Tum per illud Lucæ 10. [Dignus eſt mercenarius mercede ſua] probat. in c. primo 13. q. 1. Tum per illud eiuſdem Lucæ cap. tertio: [Eſtote contenti ſtipendiis veſtris] relatum in cap. Militare 23. q. prima. Tum quia id non datur pro iuſtitia vel gratia, ſed pro labore, induſtria, et ſolicitudine remunerandis, etiamſi paulò plus iuſto in ſignum gratitudinis detur: Si verò datur multū exuperans, præſertim cum pro magnitudine gratiæ impetrandæ augetur, et pro paruitate munuitur, cū tamen fortè maior labor debeat impendi pro parua quam pro magna, merito poteſt iudicari in foro exteriori potius datum in pretium gratiæ impetrandæ, quàm in remunerationem laboris, induſtriæ, & ſolicitudinis. In foro autem interiori, ipſe qui dat vel recipit eſto Iudex, pro quo principalius det vel recipiat, & ſi principalius det uel recipiat pro iuſtitia, vel gratia obtinenda quàm pro labore, induſtria, & ſolicitudine, incurret iſtas pœnas, & ſi contra principalius pro illis quàm pro hac, non incurret, quia attendendum eſt, quod principaliter agitur l. ſi quis nec cauſam ff. de reb. cred. cum multis ibi cumulatis per Iaſonem et l. ſi non ſint §. perueniamus ff. de aur. & arg. leg. & per dicta ſupra notab. 21. num. 32. et tradita à nobis in d. man. cap. 23. num. 100. & profundius aliis in c. Cum miniſter 23. q. quinta à num. 39. ubi tamen clare cōcludimus

con-

contra Bart. & aliquot alios, ibi citat. non omnem causam sine qua nō fieret actus, dici principalē. Ex quibus colligitur responsio danda cuidam misso vel venienti à Regno Indiæ maris Oceani [quòd vocāt del Peru] dato sibi mādato vnà cum aliquot centenis ducatis, ad impetrandum quasdam gratias Apostolicas.

58 XXVIII. Nota ibi [donis pollicitationibusque ambiūt] actionem ob quam incurruntur istæ pœnæ, et consequenter esse graue peccatum, ambire, siue adire alliciendo donis et pollicitationibus, valentes gratia, apud illos, qui facturi sunt gratiam vel iustitiā, pro illa, medio illorum obtinēda; nec est hæc eadem quæ sexta, quam secuti Io. Mon. collegimus ex illis verbis [promittentes et acceptantes] quia illa est de promittente tertio quasi proxenetæ, apud quem lucrum promissum non est remansurū: hæc autem est de promittente vel dante tertio apud quem lucrum est remansurum, et ita longè differunt, vt palam est. hæc tamen restringenda est ad allectionem per munera illicita, & in eiusmodi rogationibus & flagitationibus inter probos insolita, per dicta supra in notab. 9. 11. & 21.

XXIX. Not. ibi (quidam &c. quæsisse affingant) actionem 12. de punitis hic, uidelicet fictionem qua mendaciter quis fingit se dedisse pretium uel munera pro opera præstanda uel præstita per ualentem gratia, apud iustitiæ uel gratiæ Authorem; Super qua sumus interrogati, An per eam incurrantur pœnæ, etiam non secuta obtentione gratiæ? & uidetur respondendū affirmatiuè, per ea quæ supra not. 9. & 10. diximus eas incurri per pactionem & promissionem uel acceptationem, etiam non secuta datione, nec iustitiæ, uel gratiæ obtētione, hæc enim actio æquè prohi-

betur

betur ac illæ, & ſicut illas includit Extrauag. Bonif. hic innouata, ita hanc includit hæc illam innouans, quatenus illam ad hanc extendit: Quod autem ad hanc extendat, colligitur primo ex eo, quòd ea relata cum contentis in Extrauag. Bonifacii, & aliis duabus in duobns proximis notab. collectis, ſubdit ea eſſe peſsima, quod intelligi debet de omnibus contentis in innouante & innouata, & quamuis alicui uideri poteſt, non referri ea ad contenta in innouata, quia ſunt paululum remota, nemo tamen negare poteſt referri ad tres proximas per innouantem additas quarum una eſt hæc.

Secundo, quòd præmiſſo ꝙ ſunt peſſima, & quòd æſtimationem Curiæ grauiſſimè offendant, ad id in eos, qui talia agunt animaduertendum fore, intelligendum per uerbum [Talia] ea omnia quæ prædixit, uel ſaltem ea, quæ proximè præcedunt arg. c. Secundo requiris de appel. & citatorum per gloſſas eius.

Tertio, quòd adiungit innouationem extrauagantis Bonif. VIII. & eius pœnarum, extendendo eas per illa uerba [eaſdemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorũ, quæ aſcripſimus] in quibus pondera uerbum [extendimus] per quod apparet uelle ſe, ut habeat locum etiam in aliquot aliis, quam contentis in d. Extrauag. Bonif. & non ſunt aliæ, quàm proximè relatæ, quarum una eſt hæc, de qua hoc notabile, ergo etiam ea eſt una de actionibus in hac Extrauag. punitis: pondera etiam illa uerba [qualecunque horum facinorum] in quibus illa dictio demonſtratiua [horum] aptius refertur ad tres proximas: Tum quia ſunt præſentiores quia proximiores, & illud pronomen demonſtratiuũ reſpiciens præ-

ſentia oculo corporis vel mentis iuxta textũ, et ibi notat. per Bar.& alios in l.hoc edicto,quæ eſt prima ff.de nou.op. nunc.aptius reſpicit præſentiora: Tum quia non ſunt alia præſentia,nec abſentia, quę demonſtrentur, et in quæ fiat extenſio, niſi prædicta tria, de quorum tertio eſt hoc notabile. Pondera item uerbum [quæ adſcripſimus] ideſt adiecimus, quæ ſola tria prædicta ſunt, ergo etiam illa includuntur.

Quarto, per illa verba [illis et aliis ſupradictis] poſita in verſ. ſequenti [Audentes] per quæ clarè diſtinguendo illa,quæ ipſemet adiicit ab aliis contentis in Extrauag.Bonif. pœnas eius extendit ad conſulentes,auxiliantes, et fauentes ea facientibus.

40 XXX. Not. ibi(dantes &c. conſilium, auxilium vel fauorem]tres alias actiones, quæ ſunt 14. 15. 16. quas adiicit S. D. N. Circa quas dubitari poteſt: An per eas ſolas non ſecuto eflectu conſilii, auxilii vel fauoris, incurrantur pœnæ huius Extrauag? Nam pro parte affirmante facit primo id, quod dictumeſt ſupra not. 8. videlicet: quòd prædictæ pœnæ incurruntur per pactionem, promiſſionem, dationem et receptionem pro obtinenda iuſtitia vel gratia,licet non obtineatur.

Secundo,ꝙ c.primũ de homicid.lib.6.cum ei annotatis habet: Mandantem occidere per aſſaſinos perindè incurrere pœnas illius c. non ſecuto homicidio, ac ſecuto illo, et l. Quiſquis C. adleg. Iul. maieſt. perindè punit ineuntem fœdus contra principem, ac bellantem contra eum,et volentem occidere ſenatorem eius, ac occidentem illum.

Tertio, quòd conſulens alicui ut appellet à Papa ad futurum Concil. cenſetur excommunicatus etiam appella-

tione

tione minimè ſecuta, per extrauag. Pii Secundi, & Iulii Secundi not. 8. citat. licet non per Bullam Cœnæ S. D. N. Greg. XIII. ut diximus in Manual. c. 27. num. 58.

Pro parte uerò negante, quæ verior uidetur, facit efficaciter id, quod latè probamus in d. man. c. 27. num. 51. citato ſupra notab. 8. num. 12.

Ad oppoſita reſpondetur, ea procedere, quando pœna non acceſſoriè, ſed principaliter imponitur contra conſulentem, iuuantem, uel mandantem, non autem cum principaliter imponitur contra facientem, & acceſſoriè contra conſulentem, auxiliantem, vel mandantem, Et cum hic non exprimatur, An principaliter, an acceſſoriè puniri iubeantur conſulentes, iuuantes, et fauentes, nec alterũ eorum neceſſariò ex eo inferatur, videtur dicendum eos acceſſoriè, et non principaliter prohiberi et puniri, per regulam illam, quòd in dubio mollienda eſt conſtitutio pœnalis ad pœnam minorem, cap. pœnæ de pœn. diſt. prima et l. ſi de interpretatione et l. ſi præſes ff. de pœn.

Aduertendum tamen, ꝙ interdum datur conſiliũ, auxilium, vel fauor ſolum ad obtinendum gratiam vel iuſtitiã, et interdum ad paciſcendum, vel promittendum, vel dãdum, vel recipiendum &c. Et in priori caſu non incurritur, niſi obtineatur, nec in poſteriori, niſi pactio, promiſſio, datio vel receptio quæ conſulitur, ſequatur, non tamen oportet in hoc, quòd obtentio ſequatur, quia non ponitur acceſſoriè ad obtentionem, ſed ſolum ad pactionem, promiſſionem &c. Quòd valdè notandum eſt, & confirmat, declaratque poſita in d. not. 8.

31 XXXI. Not. ibi [Quinetiam, uſque ad fin.] quinque pœnas nouas, Quatuor quidem extraordinarias ipſo iure

incurrendas, & quintam ordinariam, quas addit S. D. N. tribus impoſitis à Bonif. puta pœnæ excommunicationis ipſo iure incurrendæ, & nullitatis obtentorum, & reſtitutionis malè acceptorũ, quæ uerè non eſt pœna, Quinque prædictarum nouarum: Prima eſt priuatio à beneficio Ecclesiaſtico & ſeculari perpetuo uel temporali.

Secunda priuatio ſimilis ab officiis, Tertia incurſio infamiæ, Quarta inhabilitas ad prædicta beneficia, & officia, Quinta, quæ ordinaria eſt, ut pro rei qualitate extra ordinẽ puniatur. Circa quas octo pœnas dubitari poſſet. An etiã in foro Conſcientiæ habeant locum, Ita q̃ abſq; alio ſuperioris vel Iudicis præcepto uel monitione teneatur quis ſub pœna mortalis peccati eas pati?

Ad quod reſpondeo primo affirmatiuè procul dubio, quoad tres pœnas Bonif. ſcilicet excommunicationis, reſtitutionis, & nullitatis obtentorum, Quoad excommunicationem quidem, & reſtitutionem, ſecundum ſententiã omnium, tam eorum, qui opinantur non teneri, nos regulariter in foro Conſcientiæ ad ſubeundas pœnas ipſo iure incurſas, quàm eorum, qui contrarium affirmant, eò q̃ excommunicatio ſecum fert executionem, & reſtitutio nõ eſt omnino pœna. Quoad pœnam nullitatis autem, quia id ex mente Authoris clarè collectũ eſt ſupra not. xxv. Negatiuè autem procul dubio, quoad octauam, ſcilicet pœnã ordinariam, quæ extra ordinem à Iudice imponenda eſt, ſecundum ſententiam omnium poſt gloſ. in d. c. Fraternitas 12. q. 2. & Thom. recep. 2. 2. q. 62. art. 3. dicentium neminem teneri ſubire pœnam in foro Conſcientiæ à Iudice imponendam, donec imponatur.

Secundo, q̃ (licet dubitari poſſit) tamen probabiliter di-

ci poteſt aliis prædictis 4. extraordinariis pœnis non eſſe locum in prædicto foro, attento quòd adeò magnæ ſunt, & quòd, ut ſupra dictum eſt, magis ſunt additæ ad terrendum & in exemplum, quo multis graſſantibus opus erat, iuxta l. Capitalium §. famoſos ff. de pœn. quàm pro qualitate culpæ, & quod difficillimum eſt, quòd quis contra ſemetipſum, tam grandes pœnas exequatur, & quòd priuationes, de quibus hic, expreſsè extenduntur, ad beneficia & officia ſecularia, quoad quæ, certò puto non eſſe locum eis in foro Conſcientiæ, & quòd (ut latius demonſtro in Comment. cap. Fraternitas 12. q. 2.) frequentior (cui & ipſe adhærere ſoleo) habet indiſtinctè nullas pœnas etiam ipſo iure incurſas, obligare in foro Conſcientiæ delinquentem, ad eas contra ſe exequendas, niſi Author legis expreſsè uel tacitè id iubeat. Quod rariſſimè faciendum eſt propter ibi adducta, præſertim propter cap. Erit autem lex 4. diſt. declaratum per Thom. ſecunda 2. q. 95. art. tertio quatenus habet legem debere eſſe poſſibilem moraliter ſeruatu, qualis uix eſſet lex ſtatuens, ut quis magnas pœnas contra ſe exequeretur.

SVMMARIVM.

Datio & acceptio hic punitæ, etiam extra Sed. Apoſtolicam, non licent pro ſpiritualibus, num. 42. nec pro inuendibilibus. num. 43. nec pro officijs malis, uel malè præſtitis, uel præſtandis, uel bonis, ſed debitis modo mediocri, præſtitis, uel præſtandis n. 46. nec pro bonis tanquam de iuſtitia debitæ, ſed ſic pro

officiis

Iurisdi-

Peccant

Peccant qui non pro officio debito mercedem accipientes. num. 48.
Beneficus est etiam qui confert quæ sibi retinere nequit, & qui debita soluit. num. 49.
Donatio non desinit esse merè liberalis, eo quod fiat ob causam minus principaliter. num. 49.
Peccata sunt quædam per accidens ob speciem mali, quæ de se licent. num. 49.
Dare licet ministris Iudicũ ab aditum faciliorem &c. num. 50.
Datum Thesaurarijs & debentibus soluere quod iustum. num. 50.
Lucrari datum a militibus uel alijs Principum uel aliorum creditoribus, pro intercessione recuperandi stipendia, uel alia debita, ut plurimũ turpe. n. 51.
Franciscus ab Erasso laudatus. num. 51.

42 XXXII. Not. hic locus admonet præstare id, quod cõposito iam Commẽtario, cũ imprimeretur tertiũ notabile in eo nu. 6. promisimus, nempè decidere: An, et quantũ peccét, qui alibi quã apud sedem Apostolicã, Regibus, Principibus, Magnatibus, et aliis primæ notæ, vel inferioris, uiris uel fœminis, assistentes, aut inseruiẽtes gratè à secretis, vel aliis ministeriis magnis vel paruis, et alii amicitia, et gratia apud eos multũ valentes, accipiunt munera interdũ conuenta et promissa, interdum absque conuentione, ante vel post Iustitiam vel gratiam obtentam? et An obtentio valeat? et aliquam censuram et obligationem restituendi incurrant? et An idem

idem ſit dicendum de dantibus vel promittentibus eis? Ad quam prætermiſſis gratia breuitatis decẽ fundamẽtis, quę pro parte negante, et duodecim, quæ pro affirmante formaueram: Reſpondeo primo, Quod grauiter peccant, qui id ita faciunt circa ſpiritualia, vt committatur Simonia, etiamſi ſint Principes, et Monarchæ, Eccleſiaſtici, vel ſeculares, et etiam incurrunt cenſuras, et actus eſt nullus, ſi Simonia fuerit realis in ordine, vel beneficio: iuxta Extrauag. 2. de Simon. et tradita in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 100. excepto Papa, per dicta ſupra notab. 9. n. 14. et prius in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 106. Reſtituere autem tenentur ea, quæ ſibi retinenda acceperunt cap. De hoc de Simon. non autem illa, quæ pro aliis acceperunt, et eis tradiderunt, quia ad illa reſtituenda ipſi tenebuntur iuxta ibidem notata, An autẽ teneãtur reſtituere fructus, quos virtute talis collationis ſimoniacæ, et nullæ, perceperit beneficiarius, in ſubſidium illius nolẽtis vel non potentis reſtituere? quęſtionis grauis fuit, incidẽtis in ſummo pœnitentiariæ Prætorio, de patre, qui per ſimoniam quæſiuit filio beneficium, An teneretur reſtituere fructus perceptos ab eo? quæ tamen non fuit deciſa, quia ex alio capite res propoſita fuit expedita. Nam pro parte negante facit primo, quod prædicta Extrauag. quatenus agens de mediatore et beneficiario, et tantum ſtatuens hunc teneri ad reſtitutionem fructuum, videtur de illo ſignificare cõtrarium arg. cap. Nonne de præſump. et l. Cum Prætor de Iudic.

Secundo, Quod non fuit cauſa immediata damni, de qua tantum videri poteſt intelligendum cap. fin. de iniur. Tertio, Quod alioqui oporteret dicere omnes mediato-

res ſimoniæ realis in beneficiis, et collatores, præſentatores, et electores ſimoniacos, teneri ad reſtitutionẽ fructuũ malè à ſimoniacis perceptorum: Oporteret item dicere eos qui conferunt, vel conferri procurant excommunicatis, ſuſpenſis, illegitimis, irregularibus, et aliis inhabilibus, teneri ad reſtituendos fructus ab eis percipiendos, quæ inſolita videntur et abſurda, et ita non dicenda l. Nam quod abſurdum ff. de oper. liber. et cap. Dudũ de præben. lib. ſexto, Quarto, Quod dans cauſam remotam mortis non eſt irregularis iuxta glos. ſing. et recept. in cap. De cætero de homicid.

Pro parte affirmante facit primo, Quod omnis qui dat damnũ, tenetur reſtituere illud ſecundũ omnes: Et quod, qui cauſam damni dat, videtur dare illud cap. fin de iniur.

Secundo, Quod non iuuat aduerſam partem, dicere illud c. eſſe intelligendum de dante cauſam, ex qua immediatè ſequatur damnum; et quod mediator ſimoniæ, non videtur dare cauſam, ex qua immediatè ſequitur dãnum male capiendi fructus: Tum quia d. c. fin. non diſtinguit inter cauſam mediatam, et immediatam nec Thom. 2. 2. q. 62. art. ſeptimo, Imò ſignificat ſufficere, vt ſit cauſa ſine qua non: Tum quòd l. Qui occidit ff. ad l. Aquil habet, eũ qui occidit ſeruum pignori datum, teneri ad reſtituendum vſq; ad valorem ſerui, quod debetur creditori, ſi debitor non eſt ſoluendo, & tamen non uidetur occiſor fuiſſe cauſa immediata illius damni, ſed ualde mediata, & quod qui furatur ſartori acum, uel alii operario Inſtrumentum, ſine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuiſſet, tenetur ad reſtituendum, ut concludimus in Manual. cap. 17. num. 3.

Tertio, Quod qui conſulit, iubet, uel opitulatur alicui ad faciendum Inſtrumentum teſtamenti, uel debiti falſum: Qui ſuo teſtimonio defendit illud, & qui teſtatur quempiam eſſe capacem hæreditatis, legati uel muneris, cuius non eſt capax, tenetur reſtituere hæreditatem legatum, debitum malè exactum, munus, uel officium alteri ademptum: Attamen non conſequitur hæreditatis ablatio, nec debiti exactio, nec muneris, uel officii collatio immediate ex prædicto conſilio, iuſſu uel opitulatione: Nam prius oportet interuenire teſtamenti apertionem, ſignorum recognitionem, hæreditatis aditionem, legati acceptationem, debiti petitionem, incapacis ad munus electionem, uel optationem, & id genus alia, & mediatoris ſimoniaci actio, tam dirigitur in malam acceptionem fructuum beneficiarii ſimoniaci, quàm actiones prædictorũ falſariorum, in fructus per illa falſa quærendos.

Quarto, Quod non obſtant pro parte negante adducta. Ad primum enim reſpondetur, Quod ut ait Dom. recept. in c. Qualis 25. diſt. illa regula: Qui de uno dicit, de alio negare uidetur, intelligenda eſt de alio diſſimili, non de ſimili, pro quo facit l. Non poſſunt ff. de leg. & c. Si tibi abſenti iunct. gloſ. quæ addit idem, ſi præſenti de præb. lib. ſexto, Et tam qui dat pecuniam pro beneficio, quàm beneficiarius, ambo ſunt ſimoniaci, & in hoc ſibi ſimiles.

Ad ſecundum autem colligitur reſponſio ex vltimo argumento pro hac parte formato.

Ad tertium uero, Quod, ut Dialectici dicunt, multiplicatio inconuenientium non ſoluit argumentum, & quod non minus ardebit, qui cum multis ardebit', ut ait Aug.

in cap. Multi 3. q. 1.

Ad quartum nego prædictum mediatorem non dare causam propinquam, tam enim propinquam dat, quàm qui furatur acum sartori, & qui mutuat ensem occisori, credens, uel credere debens eum occisurum, & mutuans schalas alicui, quem credit, uel credere debet ascensurum per eas in domum causa furandi. Sit itaque conclusio, licet terribilis omnibus, de quibus quæstio est proposita, quique simoniaco modo dant uel accipiũt circa beneficia spiritualia, quorum numerus (proh dolor) magnus est; Arbitror autem, quod licet accepta immediatè propter simoniam, debeant restitui Ecclesiæ, cui facta est iniuria per d. c. De hoc: fructus tamen simoniacè percepti, possunt restitui etiam pauperibus, uel successoribus Canonicis in beneficio: Imò etiam sibi ab eis remissionem, uel condonationem eorum in opera pia quærere, iuxta ea, quæ ad simile propositum scripsimus in Comment. c. Non liceat 12. q. 2. §. 12. num. 4. Possunt item excusari procurando ut ipsi beneficiarii restituant illos pauperibus, uel se modo licito cum Camera Sed. Apostolicæ componant, quoniam illi tanquam facientes principalius tenentur ad illam restitutionem, quàm illi consentientes, qui tenentur tantum in eorum subsidium, iuxta dicta in d. Manual. cap. 17. à n. 17.

43 II. Principaliter dico, Quod idem uidetur dicendum de datis & acceptis pro his quæ suapte natura, idest: Iure Naturali uel Diuino sunt inuendibilia, præterquam quod in his non committitur Simonia, & in spiritualibus sic: Sintne autem ulla talia? quæstionis est, Nam pro parte negante facit, Quod omnia temporalia uidentur competere, ac regi Iure humano, c. Quo iure 8. dist. & l. Benè à

Zenone

Zenone C. de quadrienn. præſcrip. cui non ſubeſt princeps l. Princeps ff. de leg. imo quod in hiis placet Principi, legis habet vigorem §. Sed & quod Principi Inſtit. de iur. nat. gent. & ciu. deſumpto ex l. 1. ff. de Conſtit. Princip. Vnde & Romani Pontt. appellantur Canones animati in c. Ipſi ſunt Canones 9. q. 3, iuxta mentem gloſ. quæ pro ei concordanti citat fin. Auth. de Conſul. eo quod habet Imperatorem eſſe legem animatam, & quòd Thomas ad Duciſſ. Brab. ait: Officia Iudicum, quibus datur temporalis poteſtas, iuſtè uendi poſſe, modò uendantur idoneis, & pretio, quod ſine grauamine populi recuperari poſſit, & conſequenter Iuriſdictio ipſa, quæ cũ tali officio traditur.

Sed pars affirmans tenenda eſt, primò quidem: Quòd ſapientia, ſcientia, & prudentia, & omnis alia uirtus intellectualis & naturalis, modo naturali, quæſita, non eſt res ſpiritualis, in qua committitur Simonia, ut diximus in Manual. Confeſſ. c. 23. num. 100. uerſ. Ex qua (contra mentem gloſ. c. Non licet 11. q. 3. & Hoſt. & Card. in c. Quia nonnulli de Magiſtr. ſentientes committere ſimoniam, illos, qui docent aliquam ſcientiam pecunia) attamen eſt inuendibilis, quia ineſtimabilis: Tum, quia eſt altioris ordinis bonorum, quam ſint pecuniaria, imo & honoraria, quia ſunt bona animæ, quæ omnibus corporeis, & fortunæ bonis præſtat c. Si habes ſub finem 24. q. 3. & c. Ille 22. q. 5. cuiuſque bona fortunas præcellunt arg. c. Deteriores 6. q. 1. Tum per illud ſap. 7. [Omne aurum comparatione ſapiẽtiæ, eſt arena exigua,] Tum, per illud l. primæ ff. de uar. & extraor. cognit. [Res ſanctiſſima eſt ciuilis ſapiẽtia, quæ pretio nummario non ſit æſtimanda] Tum, quod non obſtat, Quod doctor poteſt accipere ſalarium ad docendum

ſchola-

ſcholaſticos,ex publico ærario, vel contributione, ſeu col lecta ſcholaſticorum,ut pulchrè determinat Panor. cōtra ſcrupulos Hoſt.& Anton.in d.c. Quia nonnulli, & ante illum gloſ. ibidem, & ante illam, gloſ. Ioh. in cap. De quibuſdam 37. diſtin. & melius Bartholom. Brix. in additione eius,quia,ut ipſe reſpondet,Doctor non uendit ſcientiam, quæ eſt inæſtimabilis, ſed locat laborem & operas ſuas ad eam docendam. Pro qua locatione,& obligatione facien di,etiam ſpiritualia,& ad morandum alicubi,ut illa faciat, poteſt recipi,& promitti pecunia, licet non pro ipſis ſpiritualibus faciendis: iuxta doctr.ſing.Innoc. in c. Quoniam in 2. ſub fin. Ne Præl. vic. ſuas.

II.Quod etiā omnis uirtus moralis, & à fortiori Theologa, & omnis actus eius eſt inuendibilis, quia inæſtimabi lis: Tum, quòd ſapientia, ſcientia, & omnis alia uirtus intellectualis eſt inæſtimabilis, ut iam dictum eſt, ergo à for tiori erit talis uirtus moralis, cùm hæc ſimpliciter ſit uirtus,illa verò ſecundum quid, cum adiectione (intellectualis) ut docet Thom. 1. 2. q. 58. artic. 1. Tum, quia hæc eſt ratio radicalis, & noua, cur ſententiæ vænales ſint nullæ l. Vænales C. quando prou. non eſt nec. tranſlat. in §. vænales 2. q. 6. Tum, quia hæc etiam eſt ratio, Quòd nullum bonum pecuniarium poſſit eſſe finis aptus ullius actus quantulecunque virtutis, ut poſt Adrian. Quod lib. 11. tradimus in cap. Cum miniſter 23. q. 5. num. 30. & in Manual.præl.7.n.22.Ratio enim eſt, Quòd omne bonum pecuniarium eſt quoddam æſtimabile, & minus virtute & actu virtutis inæſtimabilibus, & finis quatenus talis, debet eſſe maior medio, quatenus tale: & ita non poteſt eſſe aptus finis eorum.

Quæ

Quæ conſequitur, Quòd etiam iuſtitia & Iudiciũ, de quibus in propoſito agitur ſunt inæſtimabilia, et inuendibilia: Tum, q; iſtæ duæ Extrauag. hoc ſignificant: Tum, q; Iuſtitia eſt uirtus ex Ariſt. 5. Ethic. et Thom. 2. 2. q. 58. art. 3. et Iudicium actus eius ex eod. Thom. ibidem q. 60. art. primo, et ut prædictum eſt omnis uirtus, et omnis actus eius eſt inæſtimabilis, et inuendibilis. Nec obſtat his quòd tributa ſoluuntur Regi, ut prudenter gubernet, qui eſt actus prudentiæ, et conſtat prudentiam eſſe uirtutem ex Thom. 2. 2. q. 47. artic. 4. et prudenter gubernare actum eius ex eod. Thom. ibid. art. 10. et 12. et quòd penſio penditur Iudici, ut iuſtè iudicet: Et conſtat Iuſtitiam eſſe uirtutem et Iuſtè iudicare actum eius ut prædictum eſt.

Nec quòd Cantori datur ſalarium, ut religioſè canat, Et conſtat Religionem eſſe virtutem ex Thom. q. 81. art. ſecundo, et cantum diuinum actum eius ex eod. q. 91. art. 1. Nec quod ſtipendiũ ſoluit' militi vt fortiter pugnet, et pro pugnet, cũ tñ cõſtet fortitudinẽ eſſe uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 123. art. primo, et fortiter pugnare actũ eius ſecundũ eund. ibid. art. quinto. Nec quod præſtituit' reditus moniali bus, vt honeſtè et caſtè uiuãt, cum tñ cõſtet temperantiam eſſe uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 141. art. primo, et honeſtatem pertinere ad illam ex eod. q. 145. art 4. et caſtè uiuere eſſe actum caſtitatis temperantiæ attributæ ex eod. q. 151. Nec quòd aliis, aliis uirtutibus et operibus earum incumbentibus præmia præſtituuntur. Non inquam hæc obſtant, quoniam non dantur in pretiũ uel in finem principalem prædictarum virtutũ, et artiũ earum, ſed in calcar, ſiue incitamentum et ſuſtentationem laboris, quem incumbentes eis ſuſtinent, et in recõpenſam obligationis,

qua

qua se ad eum ferendum astringunt, ut paulo ante diximus, Quod Doctoribus non dantur stipendia in pretium doctrinæ, quam docent, sed laboris quem in docendo suscipiunt, & in recompensam obligationis, qua se ad illud faciendum astringunt, quod & dari, & accipi posse etiam pro obligatione, qua se quis astringit ad faciendum spiritualia, licet non pro ipsis spiritualibus, uel actibus, quibus illa fiunt, ibidem dictum fuit, ex Innoc. in c. Quoniam 2. Ne Prælat. vic. suas.

Non obstat secundo, prædictum responsum Thomæ ad Ducis. Brab. quod licebat ei duobus seruatis uendere officiũ publicæ potestatis quia aliud, est uendere, uel emere officium dicendi Ius, quod ipse ait: et aliud, uendere uel emere Iustitiam, quæ uirtus est, uel actum eius, qui est Iudicium, quo Ius dicitur, quæ sunt inuendibilia, quod nos dicimus.

Non obstat tertio, Quod Fabian. de Monte in tractatu de empt. et uend. q. 2. uers. Sexto quæritur, secutus Baldũ in tit. de Pac. iuram. firm. in usib. feud. cap. 1. determinat Iurisdictionem uendi non posse, nec consuetudinem eam uendendi ualere: eo quod diffinitur esse: Potestas de publico introducta cum necessitate Iuris dicendi et æquitatis statuendæ a glos. ab omnibus recepta l. primæ ff. de Iurisd. omn. Iudic. Tum, quia cõtradicit omniscio Thomæ ab omnibus recept. in præfato resp. ad Duciss. Brab. Qui asserẽdo officium cũ potestate temporali Ius dicendi esse uendibile, consequenter significat Iurisdictionem ipsam uendi posse. Nec potest excusari Fabian. intelligendo eius dictum tantum de Iurisdictione spirituali, quam certum est nec uendi, nec locari posse, eo quod id esset Simonia-

cum

cum cap. primo et c. Quoniã 2. Ne Prælat. uit. suas: quoniam palam est eum loqui de seculari quæ est temporalis, et pecunia æstimabilis, ut Thom. supra significauit: Tum, quia consuetudo, quæ optima est legum interpres cap. Cũ dilectus de consuetud. ubique gentiũ recepit, Iurisdictionem temporalẽ, et vendi, et permutari, et locari, et in præmiũ rerum bene gestarum, et dotem, et feudum dari posse: Tum, quod nulli legi naturali vel diuinæ est contrariũ, imò consonum legi ex hoc Iure ff. de iust. et iur. c. Ius gẽtium prima dist. quatenus cum suis glos. significant Regnum, et consequenter Iurisdictionem esse posse in dominio alicuius, et ita, vt diximus, ea posse locari, permutari, donari, et in hæredes et legatarios trãsmitti, et cõsequenter vendi, argumento l. primæ ff. de contrah. empt.

Tum, quia (non vt ille insinuat) omnia publici Iuris sunt ex se inuendibilia, sed sola supernaturaliter data, vel potestate supernaturali constituta, et sacrata, vel suapte natura inæstimabilia, licet naturaliter quæsita, quorũ de numero non sunt dominia rerum, nec personarum temporalium, nec oppidorum, ciuitatum, et regnorum, quæ Iure gentiũ, donatione, successione, permutatione, et aliis contractibus quæri et perdi possunt, vt prædictũ est, imò nec bona immobilia Ecclesiarum, licet iure humano vendi vetentur c. Nulli de reb. Eccl. non alien.

Non obstat Quarto, quod per Auth. Vt Iud. sine quoque suffrag. grauissimè multis rationibus vetatur, ne quod munus iudicãdi pro pretio detur. Quia et ante illam cautum fuit l. Sancimus C. Ad l. Iul. repetund. relata in cap. Sancimus 1. q. 7. in hæc uerba: [Prouincias recturi non debent assumi ambitione sed testimonio probatæ uitæ et iu-

rati inter geſta depromant ſe pro adminiſtrationibus ſortiendis, neque dediſſe quippiam, neque daturos unquã poſtmodum fore, ſiue per ſe, ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, uenditionis ue titulo aut uelamento cuiusque contractus, et ob hoc (exeptis ſalariis) nihil penitus tam in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officiũ, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos) Non inquam hoc obſtat.

Tum, quia non loquitur de Iuriſdictione, neque illius venditione, ſed de munere et officio Iudicãdi: Tum, quia non probant munus, et officium iudicandi eſſe inæſtimabile, et inuendibile de ſe Iure naturali, vel diuino, ſed tantum non expedire ut uendantur, et ideo iure illo humano iuſſum, vt gratis detur: Tum, quia nõ probant talia munera, et officia non poſſe uendi à Principe, qui tali iuri humano non ſubeſſet: iuxta l. Princeps ff. de leg. Tum, quia Duciſſ. Brab. (ſiue quod iura imperii et regalia ſui Ducatus haberet, ſiue quod ille Ducatus tempore Thomæ non ſuberat plus legibus Romanis quam reliqua Gallia) licitè potuit vendere talia munera, duobus ſeruatis, vt ipſe Thom. reſpondit: Quod paſſim apertè à Regibus Galliarum, ſeruatis duobus, quæ ipſe requirit, fieri olim vidimus. In Hiſpania, licet non væneant pretio aperto, frequenter tamen vidimus dari in dotem, et in compenſam obſequiorum propriorum, vel Patrum magno pretio valentium: Tum quia etiam, vt dictum eſt, prohibitum eſt, ne bona immobilia Eccleſiarũ vendantur, non tamen ob id dicuntur de ſe inuendibilia, quia ſunt æſtimabilia, vt ſunt et ipſa iudicandi officia et munera.

Ex

45 Ex quibus infertur primo, Noua ratio l. ſecundæ, & tertiæ ff. de cond. ob turp. cauſ. quatenus habent: offendere legem, qui dat, uel accipit aliquid, ut rectè iudicet: Ratio enim cõmunis, & antiqua eſt: Quod qui dat, uidetur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, uidetur accipere pro eo, quod tenetur facere, quorum utrunque eſt turpe: Ratio autem noua ex prædictis collecta, eſt, Quod res inuendibilis & inæſtimabilis uenditur aut emitur, aut bonũ pecuniarium, & æſtimabile, pro actu Iuſtitiæ uirtutis, qui eſt inæſtimabilis, datur uel accipitur.

II. Infertur, Non ſolum peccare Iudices Eccleſiaſticos, ſed etiam ſeculares, non ſolum Pedaneos, & mediocres, ſed etiam ſupremos & Monarchas, qui etiã circa prophana emunt uel uendunt, uel uolunt emere, uel uendere Iuſtitiam (aſſumendo eam pro uirtute, vel actu eius, qui eſt Iudicium, quo ius redditur, ut in hac Extrauag. & in l. Iuſtitia ff. de iuſt. & iur. accipi diximus ſup. not. 16.) aut dare vel accipere aliquid pecuniarium, in pretium vel finem principalem eius: Offendunt enim legem naturalem et diuinam, qua vetitum eſt inuendibilia, et inæſtimabilia vendi, aut (quod in effectu idem eſt) pro illis in pretiũ uel finem principalem aliquid pecunia æſtimabile dari uel accipi: Et conſtat omnes eos legi naturali, et diuinæ ſubiici c. Non liceat 10 diſt. c. Sunt quidam 25. q. 1. c. 1. de probat.

Tertio Infertur, munera Iudicandi non poſſe iuſtè uendi vel pro pretio dari à recognoſcentibus ſuperiorem, in terris, in quibus prædicta Auth. Vt Iudices &c. et prædicta lex Sancimus uigent, eſto Domini directi et utiles pagorum, et oppidorum, illa cum ſuis Iuriſdictionibus libere uendere poſſint.

Quarto, (quæ nouiſſima concluſio eſt) Impetrationes, & prouiſiones munerum iudicandi, quas Reges & Principes faciunt, ignorantes eſſe malè datam uel promiſſam pecuniam mediatoribus, vt ea eis obtinerẽt, eſſe ſurreptitias, & nullas, quia tacetur quiddam verum, quod expreſſum retraheret Principem à tam facile concedendo: Nec obſtat reſolutio inſerta Man. Confeſſ. c. 22. num. 86. poſt Rot. deciſ. 32. de reſcrip. in nou. & alios quos citat, & ſequitur Felyn. in cap. Poſtulaſti de reſcript. Quod licet omnis expreſſio falſi, quod expreſſum redderet Principem difficiliorem ad faciendam gratiam, eam annullet, non tamen omnis taciturnitas veri, quod expreſſum redderet difficiliorem ad concedendum, idem facit, ſed tantum illius, quod Iura iubent exprimi: Non inquam id obſtat, quia prædicta Iura prohibendo, ne quiſquam pretio ad illa munera aſſumatur; expreſsè uel tacitè ſignificant in impetratione illorum, id non eſſe tacendum, ſicut l. 3. C. de epiſc. aud. ſtatuens, ne crimen pluries quàm ſemel remittatur, tacitè uidetur exprimere, ut in impetratione remiſſionis ſecundæ, prima exprimatur, quæ eſt uera, & à nemine hactenus, quod ſciam, reddita ratio illius dicti Guilielmi recept. à Bald. & aliis ibi, & alibi communiter, ſcilicet: Quod remiſſio ſecunda pœnę homicidii nõ ualet, non facta mentione de remiſſione alterius præhabita: Nã ratio, quæ à Bald. & ab aliis redditur, quod Princeps difficilius conceſſiſſet ſecundã expreſſa prima, nihil valet, per reſolutionem ſupra dictam, quam latè probat Felyn. ubi ſupra, eo præſertim, quod collatio facta à Principe multis criminibus irretito valet, ſi illa crimina non inducant irregularitatem, uel inhabilitatem ipſo iure ad beneficia,

ficia, & tamen certum est Principem difficilius eam factu-
rum fuisse, si id sciuisset. Quæ illatio non solum uide-
tur procedere in terris, in quibus prædicta iura seruan-
tur, sed etiam in quibus Principes, & Reges eiusmodi offi-
cia uendunt, seu in compensam aliorum obsequiorum, &
obligationum conferunt: Nam licet in illis licitè vendan
tur à Principe pretio sibi noto, nō tamen licitè uenduntur
alio maiori sibi ignoto, Quia etiam ipsi nequeunt iustè
vendere, nisi seruatis duobus à Thoma requisitis, quorum
Alterum est, ut pretium pro eis datum sine grauamine po
puli recuperari possit: et ita iniustè uenderetur pretio ma-
iori sibi ignoto, quod difficilius, quam ipsi putant, recupe-
rari posset sine populi grauamine: & proinde grandia pec
cata peccare, qui pro intercessione ad huiusmodi officia
impetranda, grandia pretia, ignorante id Principe, contra
legem inanimatam, et animatam capiunt, meritoque te-
neri ad restitutionem, licet censuras non incurrant.

46 III. Principaliter dico, Quod non possunt etiam acci-
pere circa secularia, et de se uendibilia, pro officiis malis,
uel male præstitis, uel præstandis, ad corrumpendum
vel decipiendum Iudicem, uel gratiæ Authorem: Iudi-
cem quidem, quò ferat sententiam iniquā uel nullam, uel
abnuat, aut differat ferre æquam: Gratiæ uero authorem,
quò faciat eam, quæ suam potestatem excedit, uel quæ
Reipub. uel priuato præiudicet, uel quæ sit scandalosa,
uel uetita Iure naturali, uel diuino, uel humano, cui non po
test ipse derogare, uel non subest causa id faciendi, Quia
nemo ex iniquitate sua debet reportare commodum l.
Itaque fullo ff. de furt. c. Sedes Apostolica de rescrip. neque
ob turpem causam quærere l. prima, et per tot. tit. ff. et

C. ob

C. ob turp. cauſ, Non autem poſſunt accipere aliqua pro officiis, quæ non præſtiterunt, & mentiuntur ſe præſtitiſſe, quod hæc Extrauag. in uerbo [affingunt] grauiter ſignificauit, ut ſupra not. 29. diximus. Idem facit illa parœmia [fumos uendere] quæ pro re apparenti, & non exiſtenti, aliquid accipientes damnat, ut etiam Budæus lib. tertio de Aſſe annotauit, & probatur l. prima. ff. de condic. ſine cauſ. Nec etiam poſſunt aliqua accipere pro officiis etiam iuſtis præſtandis, quæ tamen non intendunt præſtare: Et ſi acceperunt iuſtè pro iuſtis præſtandis, quę intendunt præſtare, & poſtea non præſtant, tenentur accepta reſtituere, quia in priori caſu, accipitur ſine uera cauſa, & cum fallacia, ac mendacio pernicioſo, & ita ſine iuſta, uel cum turpi cauſa. Poſteriori uerò, quamuis acciperetur ob iuſtam cauſam, ea tamen non præſtita, redit ad non cauſam, ut habet d. l. prima ff. de cond. ſine cauſ. Non etiam poſſunt aliquid accipere pro officiis, quæ tenentur facere, factis, uel faciendis eo modo & tempore, quibus ad id tenentur, quia, ut prædictum eſt, turpiter accipit, qui pro eo quod tenetur facere, accipit.

IIII. Principaliter dico, quod circa ſecularia pecunia æſtimabilia, & ideo uendibilia, & locabilia, poſſunt prædicti in quæſtione contenti, accipere, quantum illa uerè ualent, (non ſolum tanquam donatum merè liberaliter, & tanquam debitum obligatione antidorali, ſiue in gratiarũ actionem, ſed & tanquam debitum lege propriæ iuſtitiæ) pro officiis, obſequiis, uel operis iuſtis præſtitis, uel præſtandis, quæ non tenentur præſtare, uel præſtitis, aut præſtandis modo longè utiliori, eo quo tenentur præſtare, & pro intereſſe maximè damni emergentis: Nam quibuſlibet

bet

bet magnis, et paruis debetur etiam lege iustitiæ merces, præmium, honorarium, lege, consuetudine, conuentione iusta statuta, vel boni viri arbitrio statuenda, pro labore, industria, et studio, quæ suscipiunt in procuranda alteri Iustitia uel gratia; nisi alias ad id gratis faciendum teneantur: Tum, quia nemo tenetur facere beneficium de suo c. Precariæ 10. q. 2 per quod glos. mem. 83. dist. in summa dicit: Non teneri medicum ad curandum gratis infirmum diuitem, ideoque petere posse mercedem, etiamsi infirmus noluisset curari, ergo nec gratis impendere laborem, nec industriam, nec operam suam, adeundo Regem, uel alium Magnatem, vel herum, vel amicum pro alio, intercedendo pro illo: Tum, quia potest quis accipere mercedem pro assistentia, quam alteri facit, et pro fideiussione, et pro vsu gratiæ, qua ualet apud alium, et opera sua, ut habet expresse l. Hoc iure § primo ff. de donat. et etiam pro defensione l. Metum § Licet ff. quod met. caus. Quæ cōmunis sententia est, ut tradit Dec. in l. Culpa caret ff. de reg. iur. ergo potest quis petere mercedem laboris et industriæ, intercedendo apud alium Summatem, mediocrem, vel infimum adhibitę: Tum, quia potest quis pro suo interesse præsertim damni vitandi accipere recompensam, l. 3. ff. de eo quod cert. loc. l. Vinum ff. de reb. cred. l. vnica C. de senten. quæ pro eo quod interest, etiam in mutuo, glos. in c. Conquestus de vsur. At multi prædictorum intercedentes pro aliis apud Reges, Principes, et alios, perdunt obligationes antidorales, et suas spes, siue expectata ab eis beneficia ob cognationes, amicitias, et obsequia præstita, eo quod in compensationem eorum concedunt eis sic illa, ut satisfaciant illis obligationibus: Ergo rectè possunt accipere

pere iuſtam recompenſam ab eis, quibus cum hoc damnō gratiam vel iuſtitiam impetrauerunt: Tum denique, quod lege naturali, diuina et humana, dignus eſt mercenarius mercede ſua Luc. 10. et 1. ad Corinth. 9. & c. 1. 13. q. 1. vnde & Aduocatus, et Procurator, Negociorum geſtor, exercitor, Inſtitor, Profeſſor literarum, Medicus, Aſſeſſor, Tutor, Curator, et id genus alii, poſſunt petere ſua honoraria, ſalaria, et iuſtas remunerationes iuxta l. primam §. primo et per tot. ff. de var. et extraord. cog. et not. in l. Salarium, et l. Qui mutuam. §. ſalariūm ff. mandat. et latius per Spec. in tit. de ſalar. et titulo de magiſtr. (vbi ponit formas petēdi) At iį de quibus quæſtio propoſita eſt, dici poſſunt Aduocati, Procuratores, Negociorum geſtores, vel Opitulatores eorum, quibus procurant quærere iuſtitiam vel gratiam, ergo iuſtè poſſunt recipere, Tandem quod Thom. tam vſu, quā Theoria recept. vbi ſupra ad Duciſſ. Brab. rn̄dit ei licere accipere pecuniā pro officiįs publicæ poteſtatis, duobus ſeruatis, nempe vt emens ſit habilis, et pretium tale, quod ſine grauamine ſubditorum poſſit recuperari. Per quæ omnia idem eſſe dicēdum quoad officia præſtita circa ſpiritualia diximus in Manual. Confeſſ. cap. 23. n. 106. videlicet: Non incurrere Simoniam illum mediatorem, qui etiam circa ſpiritualia accipit iuſtū aliquid pecuniarium pro labore, cura, et ſtudio quæ impendit pro alio, in honeſte adeundo, rogando, et alias curando, aut aliquod intereſſe lucri emergentis uel damni ceſſantis ſubeundo, quò aliquod beneficium Eccleſiaſticum alteri conferatur, neque qui iuſtum pro tali labore ante uel poſt eū ſuſceptum, ſoluit.

Dixi ſupra in hoc dicto 4. (Quantum illa uere ualent] quia

quia non poſſunt plus accipere tanquam debitum de iuſti-
tia, et ita non tantum quod notabiliter excederet ualorē
laboris, induſtrię, ſtudij, curæ, et intereſſe ſubitorũ uel ſub-
eundorũ, Tum, quia hoc dictũ fundatur in lege Iuſtitiæ cõ
mutatiuæ et in omnibus contractibus, ſiue nominatis, ſiue
innominatis, qui ea nituntur, ſeruanda eſt æqualitas dati et
recepti iux. illud Ad Theſſal. 4. [Ne quis ſupergrediatur
fratrem ſuum uel circumueniat] Quæ regula eſt perſpica
ciſſimi Scoti in 4. diſt. 15. q. 2. art. 2. quam ad utile propoſitũ
in materia Cambiorum retulimus in Manual. Confeſſ. c.
17. n. 283. C. quamque late ſignificat Thom. 2. 2. q. 61. art. 2.
quæ etiam colligitur etiam ex Ariſtotele 5. Ethicorum.

Dixi etiã in prædicto dicto [quæ nõ tenētur præſtare]
quia nemo poteſt honeſte accipere quicquam tanquã de-
bitum de iuſtitia, pro eo quod tenetur gratis facere iux. l.
2. 3. et 4. §. ult. ff. de condict. ob turp. cauſ.

Addidi tamen [gratis] quia qui tenetur facere aliquid
ſed non gratis, iuſte poteſt accipere quod meretur: arg. l.
Metum §. licet ff. Quod met. cauſ. et eorum quæ adduxit
Decius in Reg. Culpa caret ff. de reg. iur.

Addidi item [eodem modo quo tenetur præſtitis uel
præſtandis] quia qui tenetur facere aliquid aliquo modo,
& facit illud longe meliori et utiliori quã teneatur, poſſet
percipere tantum quantũ modus ille meretur, verbi gra-
tia: Tenet̃ quis ex officio, mediocri affectu & prõptitudine
ad deferendã aliquã petitionē ſcriptã uel uerbalē ad Prin-
cipē, uel Iudicē, uel quemuis alium non tamen tenetur ma-
ximo affectu et promptitudine id facere, nec inſtare pro
expeditione, nec rogare ut ſic uel ſic expediat, uel reſpon-
deat, neque ut petita concedat, præſertim cumulate et co-

R piose,

piose: Et facit eo modo ampliori, certe pro illo ampliori officio aliquid meretur, quam si mediocri tantum modo, quem officium suum requirit faceret, non mereretur: quia quod Iuris est de toto quoad totum est de parte quoad partem l. Quæ de tota ff. de rei uend. & modus faciendi, est circunstantia, seu pars actus, & ita, ut potest capi pro actu non debito, potest capi pro modo non debito, actus debiti, Summopere tamen caueant, ne insitus amor habendi, persuadeat ei, se plura, & utiliori modo præstare, quam præstant, cum aliqui nec tot, nec tam benè, quã debent, id faciant.

Addo idem esse dicendum de dante quod dictum est de accipiente, scilicet: Quod licet dare alteri quod licet ei de iustitia accipere, eisdem rationibus.

Non obstat huic dicto hæc Extrauag. quia illa intelligenda est de dante et accipiente nullo iure debita, pro ipsa Iustitia uel gratia, debitis fieri, et factis uel faciendis eo modo quo debentur: hoc autem dictum de dante et accipiente debita de Iustitia, et non pro ipsa iustitia, sed pro labore, industria, et studio uel interesse, quæ de iustitia non debent subiri, saltem gratis et eo modo quo subeuntur.

Non obstant etiam l. 2. 3. et 4. §. fin. ff. de condict. ob turp. caus. Quia illæ intelligendæ sunt de accipiente pro eo quod tenetur facere gratis, & eo modo quo ita tenetur facere, & de dante malo animo ad corrumpendum iustitiæ uel gratię authorem, quo animo præsumitur dare qui dat pro eis faciendis: per prædictam l.3. quæ præsumptio cessat in foro conscientiæ per dicta supra notab. 9. num. 14.

Ex

48 Ex hoc dicto 4. & in eius probatione & declaratione dictis infertur primo. Quod qui mediatores & opitulatores lege, uel conſuetudine, partium impenſis ſunt ſuſtentandi, ut hodie frequentius Aduocati, Procuratores, & Notarii, poſſunt ſtipendia taxata uel boni uiri arbitrio taxanda petere, & accipere: Quia licet ad ſuam operam impendendam teneantur, non tamen tenentur eam impendere gratis, Imo & ultra ſtipendia ſibi præſtituta, quæ mediocri modo fungentes officio ſuo merentur, poſſent aliquid amplius accipere ſi longe meliori & utiliori modo id facerent, putà eundo aliquo, monendo aliqua, inſtando, rogando, & diligentius, & breuiori tempore quam ex officio tenentur, expediendo.

II. Infertur, Cubicularios, Secretarios, & alios familiares Principum, Magnatum, & Iudicum, qui ex officio ſuo tenentur mediocri modo facere copiam ingrediendi ſupplicaturis, uel precaturis eis, uel ſupplices libellos ad eos referre, & reſponſa eorum ipſis reddere, nihil tanquam de Iuſtitia debitum poſſe ab illis accipere, ſi ea tantum mediocri modo, quem officium eorum requirit, præſtent: Quia id tenentur gratis facere, poſſe tamen ſi longe plus, & longe utiliore modo, quam ex officio tenentur, id præſtarent: Quod multi præſtant, humaniſſime excipiendo, docendo, & monendo partes ſupplicantes, quid facere & quomodo ſe gerere debeant, quò cupitis potiantur, quique inſtant, & rogant pro breui & commoda expeditione, ultra quam officium eorum requirat: Qui ſi hoc plus non accipiunt, gratiam facere, & de Iure ſuo partibus remittere, ob idque gratia, & remuneratione digni cenſendi ſunt.

Contra uerò, qui nolunt facere, & expedire mediocri ſaltem modo, ea quæ officium eorum requirit, niſi prius eis aliqua Xenia uel dona mittantur, quique gratias à Principe factas, uel ſententias à Iudice latas nolunt expedire, do nec eis fiat uel præbeatur aliquid pecuniarium, ultra iura ſibi debita, & ita ſupplicantes, & litigantes, in Curiis Principum, & Iudicum, cum multa impenſa morantur & detinent, non ſolum peccant, ſed etiam reſtituere tenentur, non tantum impenſas, ſed etiam ea quæ receperunt: Impenſas quidem, quia qui cauſam damni dat damnum dediſſe uidetur, cap. fin. de iniur. l. Qui occidit ff. ad leg. Aquil. Accepta verò ob hanc cauſam, quia turpiter pro hiis, quæ tenebantur facere, ſunt accepta: iuxta prædictā l. 2. 3. & 4 §. fin. de cond. ob turp. cau. ſine ullo iuſto titulo, & cauſa, & ita non ſolum tenentur reſtituere in foro interiori tanquam turpiter accepta, & non turpiter data, iuxta ea quæ ponimus in Man. Confeſſ. cap. 17. n. 33. et 34. ſed etiam in foro exteriori poſſent condici, & repeti condictione ob turpem cauſam iuxta prædictas leges, imo & condictione ſine cauſa, tanquam ſine iuſta cauſa data iuxta l. primam ff. de cond. ſine cauſ.

49 V. Quod licet prædicti de quibus eſt quæſtio propoſita, non poſſint capere pro ſpiritualibus, ut primum dictum habet, neque de ſuapte natura inuendibilibus, ut habet ſecundum, neque pro officiis malis, uel malè præſtitis, uel præſtandis, ut habet tertium, neque pro bonis, & benè præſtitis, uel præſtandis, tanquam debitum de Iuſtitia, ſi ea eo ſolo modo, quo præſtant, præſtare tenentur, ut habet quartum, licitum tamen eſt de ſe accipere donatum merè liberaliter, propter officia bona, benè

iam

iam præſtita, uel præſtanda, etiam talia, quæ de officio præſtare tenentur, non quidem tanquam debita lege iuſtitiæ, ſed tanquam antidora, & remunerationem antidoralem eorum: Tum, per citata ſup. notab. 11. num. 18. Tum, quia iura naturalia, diuina & humana, dictant benefacienti benefaciendum eſſe: l. Si non ſortem §. Libertus ubi id gloſſ. not. ff. de cond. indeb. & cap. Cum in officiis de teſtam. Et qui dat bona debita dari alicui, & dando ea bene facit, licet non debeatur ei tanta gratia, quanta donanti: Non enim ſolum qui donat, ſed & qui ſoluit, et non etiam ſolum qui donat propria, quæ ſibi retinere poteſt, ſed etiam qui dat publica uel aliena de conſenſu Domini, quæ ſibi retinere non poteſt., dicitur beneficus; nam iuſti, qui faciunt iuſta & debita, dicuntur boni ſecundum Tull. 1. off. relat. à Thom. 2. 2. q. 58. artic. tertio, quod etiam ex Ariſtot. quinto, Ethic. ſatis colligit lect. 2. Et Principes Eccleſiaſtici, & ſeculares, conferentes beneficia Eccleſiaſtica, uel ſecularia, quæ ſibi retinere non debent, dicuntur benefici in eos, quibus illa conferunt, cap. Relatum iunct. gloſſ. verb. (liberaliter) de præb. Imò, et Eleemoſynarii eorum, et miniſtri quorumlibet aliorum, qui largiuntur Eleemoſynas eorum, ſunt benefici, et habentur pro talibus, et gratiæ aguntur iis ab eis, quibus eas largiuntur, ut palam eſt: Addo, quod cum accipere poſſint ob iuſtam remunerationem, à fortiori ob cognationem, vel amicitiam, uel amorem Dei, ſeu Elemoſynam, uel aliam ſimilem cauſam gratuitam, per diſpoſitionem inter uiuos, uel ultimam voluntatem. Nec obſtat hæc Extrauagan. per ea quæ reſponſa ſunt ſupra numero 47. Et quia

quatenus

quatenus ad huiuſmodi merè liberaliter donatorum dationem, uel acceptionem extenderetur, ſolum præſumptiuè extenderetur ad illas, præſumendo non eſſe merè liberales, ſed factas ex conuentione iniuſta, uel in pretium actuum inuendibilium, ita quoad forum Conſcientiæ non includeret illarum dationem. Aduertendum tamen, quòd non otiosè ſupra dixi, prædictam dationem & acceptionem eſſe licitas [per ſe vel principaliter ob illas] quia per accidens poteſt eſſe (ut frequenter eſt) peccatum, ob ſpeciem mali, à qua abſtinendum eſt ſecundum Apoſtolũ primæ ad Theſſal. 5. relatum in hoc ipſum propoſitũ in c. Cũ ab omni ſpecie mali de uit. & honeſt. cler. & ob ſcandalũ infirmorũ, quod uitandũ eſt Math. 18. & c. Nihil cum ſcandalo de præſcrip. & c. 2. de nou. oper. nunc. quia tamen huiuſmodi peccatum non eſſet contra iuſtitiam, ſed ſolum contra charitatem, non obligaret ad reſtitutionem per trad. in Manual. c. 24. num. 19. nec faceret incidere in ullas cenſuras in foro conſcientiæ per dicta ibi & ſupra not. x. Hæc autem mali ſpecies tolleretur ſaltem quoad Authorem iuſtitiæ, uel gratiæ, ſi illo ſciente & conſentiente fieret: Qua cautela multos ftequenter uſos fuiſſe audiui, quæ tamen non ſufficeret quoad alios, quibus eiuſmodi conſenſus eſſet ignotus, & ii, quibus eſſet notus facile præſumerent parum honeſtam participationem rei donatæ, inter Authorem, & mediatorem, niſi ſcirent, & dantem illud noſſe, Quod arbitror fuiſſe in cauſa, cur S.D.N. Greg. XIII. iuſtitiæ, & decoris obſeruantiſſimus, cum in minori gradu eſſet, me in vrbe præſente magno aliorũ exemplo renuit quandam penſionem grandem, ſibi à Rege noſtro Catholico oblatam, eo quod in multis eiſdemque

magnis

magnis pro eius, et aliorum Regum Maieſtate expediendis, officia præſtiterat, præſtiturusque erat, donec fœl. recor. Pius V. non ſolum conſentiret, ſed etiam vt eam acceptaret, rogaret, idque Regia maieſtas reſciret. Aduertendum item quod dixi [merè liberaliter] non ad excludendas omnes dationes, quæ etiam minus principaliter, & ſecundario fiunt ob alias cauſas, quam liberalitatis, & liberalis donationis, nam non ſolum includuntur donata et relicta ob prædictas cauſas grauitas, ſine vllo reſpectu etiam minus principali officiorum præſtitorum, uel præſtandorum, ſed et quæ donantur in uita, uel relinquuntur in morte principaliter ob prædictas cauſas gratuitas, licet habeatur aliquis minus principalis, et ſecundarius reſpectus ad officia præſtita, uel præſtanda: Per ea enim quę diximus ſup. not. 11. et 21. probatur, quod huiuſmodi minus principalis reſpectus non efficit, quò minus dicatur datum uel relictum ob meram liberalitatem et gratiam.

50 Ex quibus omnibus infertur primo, Rectè ante triginta annos reſpondiſſe nos, non peccaſſe quendã litium ſolicitatorẽ, qui miniſtris Prætoris, Prætorij, et Auditorũ eius frequenter dabat aliquot argenteos, ientacula, et merendas, non quidem pro Iuſtitia vel gratia habenda, ſed alijs, vt facerent ei aditum ad eos faciliorem, frequentiorem, et importuniorem, quam ex officio tenebantur, aliis autem vt eius mãdata ad eos deferrent, memoreſque ſui negotij facerent, expeditionẽque illius procurarent amplius quam ex officio tenerentur, et eadem ratione neque accipientes ab eo, ob id peccaſſe, neque reſtituendi obligationẽ incurriſſe, per dict. ſup. in 4. dicto num. 48. ſi uero accepiſſent pro eo ſolo miniſterio, et eo ſolo modo faciendo, quod et

quo

quo tenebantur, non ſolũ peccaſſe, ſed etiã ad reſtituendũ obligatos fuiſſe, nec dantem à peccato excuſari, niſi vidiſſet nolle illos id quod tenebantur, et eo modo quo tenebantur præſtare, per dicta in not. 9. num. 13.

Secundo infertur, non ſolum malè facere receptores et Theſaurarios Principum, et alios, qui mandata de ſoluẽdo vel dando ab eis ſuſcepta differunt exequi, mentientes ſe non habere pecuniam Dominicã, donec eis detur, vel promittatur aliquid, aut remittatur ex quãtitate recipienda, ſed etiam teneri ad reſtitutionem accepti, vel remiſſi, Idemque eadem ratione dicendum eſſe de mercatoribus, quibus mittuntur literæ Cambii, vel aliis debitoribus, quibus mittuntur literę creditorum de ſoluendo portantibus illas id, quod erat eis ſoluendum, allegantibus aliquas excuſationes corã Deo falſas, vel iniuſtas: Dixi tamen [mentientes] et [allegantibus excuſationes falſas, vel iniuſtas] quia ſi receptores vere tunc non haberent, nec deberent ſuo domino pecuniam Dominicã, et debitores haberent iuſtam cauſam non ſoluendi tam citò creditoribus, non incurrerent peccatũ non ſoluendo tempore in hiis præſtituto: An autem licitè poſſint accipere aliquid vt ſtatim de ſuo, vel alieno mutuato, ſatisfaciant literis, priuſquam tenerentur, ne latores earum ob dilationẽ perdant vel deſinant lucrari aliquid? ſatis magnæ, et quotidianæ quæſtionis eſt: et certũ eſt non poſſe, ſi darent illa mutuando uſq; ad tempus, quo tenerentur illa ſoluere, quia eſſet peccatũ vſuræ c. Conſuluit et tot. titulo de vſur. poſſent autẽ accipere ratione intereſſe, ſi verè coram Deo ob huiuſmodi ſolutionem tantũ perderent, vel lucrari ceſſarent, vel ſi ſoluenda caperent ab aliis, ſoluto eis pro intereſſe tanto, quantum

quantum à latoribus reciperent, argumento eorum; quæ de Interesse damni emergentis et lucri cessantis tradimus in Man. Confess. c. 17. num. 211.

51 Tertio, Quod non videntur iusta lucra illa magna, quæ aliqui eorum, de quibus hæc quæstio proposita fuit, faciunt ex donariis, quæ multi milites et alii, non valentes consequi solutionem stipendiorum, et aliorũ sibi debitorum à Regibus, Principibus, et aliis, aliter, quã intercessione illorum, dant eis: aliquando dimidiam, aliquando tertiam, aut aliam partem grandem sibi debitorũ: Quin et aliquando soluunt aliquid amplius, quo pars illa reddenda sibi post solutionem, statim reddatur: Tum, quia nonnunquam illorum solutio obtinetur sola intercessione, quam ex officio debent: Tum, quia non debetur eis de iustitia pro officiis quæ vltra debita præstant, tantum, quantum accipiunt: Tum, quod non donantur illa eis ob meram liberalitatẽ, quia principalius dantur eis ob necessitatẽ, incõmoditatẽ, defectũ impensæ necessariæ ad petendum et manendum in Curiis vsque ad solutionis cõsecutionẽ, quàm ob amicitiam vel aliam causam, cum in necessitatibus nemo præsumatur liberalis l. Rem legatam ff. de adim. leg. Tum denique, quod nõ possunt satis excusari titulo emptionis, vel alius contractus Innominati, do vt facias, vel facio vt des, qua se dicunt emere actionem recipiendi, quæ minoris valet: quàm res ipsa actu recepta Iuxta l. Minus est habere actionẽ quam rem ff. de reg. iur. et ea quæ nos tradidimus in Manual. Confess. cap. 17. num. 283. I. Quia esto liceat actionem emere minoris quàm ualeat res ipsa per eã consequenda, non tamen tanto minoris, quanto ipsi illas actiones minoris emunt: Nec possunt excusari, dicendo

quod accipiunt titulo contractus Innominati do ut facias, uel facio, ut des, Quia accipiendo longe plus, quàm labor, industria, et occupatio suæ intercessionis meretur, contra-ueniunt Iustitiæ commutatiuæ, quæ in omni contractu, siue nominato, siue innominato, iubet seruari æqualitatem rei datæ, et acceptæ, et facti unius, et facti alterius, ut sup. dictum est num. 48.

Quarto Infertur, quot et quæ fuissent consideranda in eo responso, quod ante 15. annos dedimus Madrici, cum aliis de causis in Curia Regia essemus, super actione ex lege Iul. Repetun. intenta contra clarissimum eundemque prudentissimum, & Regiæ maiestati multis nominibus Commodum, eiusque Regiæ rei seruandæ, custodem fidissimum, & augendæ, maximè industrium, Franciscum ab Erasso, maximum, dum uiueret, Caroli V. & Philippi II. Regum Hispaniarum Secretarium, ad repetenda 13. uel 14. millia ducatorum aureorum, sibi, tum à Serenissima Lotharingiæ Duce, cum in matrimam unius filii sui inuitata fuisset: Tum ab aliis multis Magnatibus Hispaniæ, Germaniȩ, & Belgiæ intra 30. annos uariis occasionibus oblatis, donata: Quando ante prædictos 15. annos insolito ad illum diem Castellæ more, iussus fuit reddere rationem quadraginta, & amplius miriadum, seu milionum ducatorum auri, retrò 30. prædictos annos suis schedis impensorum: Considerandum enim erat, An essent accepta ob causam spiritualem, uel temporalem inuendibilem? An ob officia debita uel gratuita, debito modo uel gratuito facta, uel facienda? & si gratuito, An bona, & bene præstita, uel præstanda, An mala, uel male præstita uel præstanda? & An ut debita de Iustitia, uel ut merè donata,

nata? & An ſciente, & probante Regia maieſtate, An ignorante, uel nolente? & An clam, An manifeſtè? & quæ qualitas erat perſonarum donantium, & quæ neceſſitas, uel utilitas, quibus ad id moti fuerunt? Prætermiſſo autem quod prædicta conſideratione præmiſſa, de ſingulis ſingulariter reſpondendum fuit, memini me reſpondere in genere, magnæ laudi uertendum ei fuiſſe illius actionis intentionem, Eo quod tot adeo potentes, & adeò magnis muneribus fungentes cum multis maleuolis, egregie in inquirendo aliena peccata induſtriis, non inueniſſent plura, quæ opponerent uiro, qui tot miriadas tot annis, in tot Regnis, & innumeris vicibus impendiſſet, & ea quidem non accepta ex Regia pecunia, ſed ex donariis Summatum, quibus palam erat varia officia maiore animi affectu & ſolicitudine, quàm de Iuſtitia tenebatur, apud Imp. & Regiam maieſtatem eis præſtitiſſe.

FINIS.

INDEX EORVM, QVAE IN HOC COMMENTARIO CONTINENTVR.

A

Cardi-

C

Consi-

pro

G

H

I

Iurisdi-

Promis-

Scientia

INDEX.

S

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGITO,

f. folium p. paginam l. lineam designat.

Fol. 25. p. 1. l. 25. lege, conniuet f. 28. p. 2. l. 16. lege, quod imponit f. 46. p. 2. l. 9. lege, sed tantum a pœna Simoniæ iure diuino prohibitæ & a culpa &c. fol. 122. p. 2. l. 2. lege, aliquid plus.